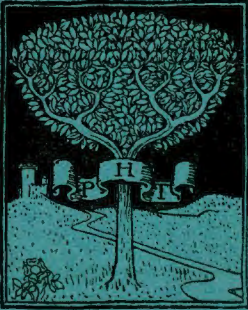

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1910

UTGIFVEN

AF

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

CARL MAGNUS STENBOCK

SAMFUNDETS SEKRETERARE

ÅRG. XII.

HÄFT. 3-4

INNEHÅLL

Fabian Wrede 1802—1893. Några anteckningar . . . sid.	69.
En autograf af drottning Kristina. Meddelad af C. M. STENBOCK	» 131.
Ett »familjebref» från Jakob de la Gardie till Per Brahe. Meddeladt af A. B. CARLSSON	» 137.
Magnus Gabriel de la Gardies valediktion till kanslikollegiet 1680. Meddelad af A. B. CARLSSON . . .	» 141.
Adler Salvius såsom rådgifvare åt Magnus Gabriel de la Gardie. Meddeladt af A. B. CARLSSON . . .	» 147.
En brevväxling om Gustaf Abraham Silfverstolpe. Meddelad af A. BRUSEWITZ	» 153.
Några brefbiljetter från 1809. Meddelade af C. GUSTAF EDELSTAM	» 157.
Några bidrag till belysning af frågan om ätten Montgomerys n:r 1960, B, härstamning. Af David MONTGOMERY	» 160.
Carl Raphael Wurster och något om hans släkt. Af O. BERGSTRÖM	» 164.
Till vidstående porträtt	» 168.
Personhistorisk litteratur	» 170.
Notiser	» 176.
Frågor och svar	» 180.
Samfundets ledamöter	» 181.

ILLUSTRATIONER:

Helsidesporträtt af: FABIAN WREDE; AGATE WREDE, f. BREMER; MARCUS KOCH; ELISABETH VAN EIJK; ISAC CRONSTRÖM; CHRISTINA TIESEN, f. CRONSTRÖM; PETER CRONSTRÖM; CHRISTOFER SPRINGER; i texten Fältmarskalken FABIAN WREDE; generalfälttygmästaren FABIAN WREDE; AURORA WREDE f. DE GEER; AGNES WREDE; CARL RAHAEL WURSTER. MARIEBERG; STIERNHOLM; Autograf af drottning KRISTINA.

FABIAN WREDE,
1802—93.

(TECKNING AF MARIA RÖHL, 1848. TILLHÖR A. V. KOCH, F. WREDE.)

Fabian Wrede

1802—1893

Några anteckningar.

Härmed offentliggöras några anteckningar angående min fader generalfälttygmästaren friherre Fabian Wrede. De äro nedskrifna af hans numera aflidna yngsta dotter, Agnes Wrede, hvilken ägnade största delen af sin tid åt sina föräldrar, åtföljde dem på deras många resor och under sin fars ålderdom och sjukdom på det ömmaste vårdade honom.*

Efter sin fars död samlade hon från olika håll uppgifter angående hans lif och verksamhet samt nedskref de nu föreliggande anteckningarna. För detta arbete, hvori hon delvis stödde sig på sin mors och systems personliga hågkomster, ägde hon bättre förutsättningar än kanske någon annan, särskildt på grund af sin mångåriga, förtroliga samvaro med fadern.

Dessa anteckningar voro af henne icke afsedda för offentligheten, utan endast ämnade att för Fabian Wredes barn och efterkommande kvarhålla de viktigaste händelserna i hans lif och antyda det mest utmärkande för hans person och karaktär.

Emellertid har det syntts mig, som om dessa anteckningar, på grund af min fars framstående verksamhet inom ett flertal områden, på grund af de förhållanden och den tid hvarunder han lefde samt de många intressanta personligheter, hvarmed han under sin långa lefnad kommit i beröring, skulle vara ägnade att intressera äfven andra än hans närmaste. Jag har därför, på uppmaning af åtskilliga intresserade personer, ansett mig böra publicera anteckningarna. I dessa hafva endast smärre ändringar vidtagits, hvarjämte några tillägg gjorts beträffande min fars vetenskapliga verksamhet. Slutligen hafva några korta utdrag ur bref till min far

* Fröken Agnes Wrede, som dog 1902, deltog under mer än 25 års tid på ett verksamt och inflytelserikt sätt i välgörenhetsarbetet inom Östermalms församling i Stockholm.

från Fredrika Bremer införts, såsom ägnade att belysa förhållandet dem emellan, hvarförutom en del noter tillkommit.

Augerum i juli 1910.

Agathe von Koch
född Wrede.

Fältmarskalken Fabian Wrede.

Oljem. af Breda 1800. Tillh. Chr. Barnekow, Vannaröd.

Fabian Jacob Wrede föddes på chefsbostället Kungsbro (nära Linköping) d. 9 okt. 1802. Han var son till fältmarskalken Fabian Wrede (f. 1760 † 1824) och hans hustru, Agathe Bremer, (änka efter kammarherre Carleson), hvilka utom honom hade ytterligare tre barn: Agathe f. 1799 (sedermera gift med landshöfdingen, greve Hans Wachtmeister † 1827), Charlotte f. 1801 och Casper f. 1808 (löjtnant, godsägare.)

Fältmarskalken har skrifvit en kort teckning af sitt eget händelserika lif, hvilken jämte en mängd bref från de tre konungar, Gustaf III, Gustaf IV Adolf och Carl XIII, under hvilkas regeringar han i flera krig förde befäl, är utgifven af d:r Carl Wibling.¹ Denna lefnadsteckning, som ursprungligen var afsedd endast för hans barn, omfattar dock tyvärr endast tiden till omkr. 1790.²

Han omtalar däri bland annat sitt tidiga giftermål med en fransk grefvinna Sparre. Han själf var ej mer än 21, hon 16 år,

¹ 1894 Gleerupska Universitetsbokhandeln. Lund.

² En mängd bref till fältmarskalken Wrede från generalerna Adlercreutz, Sandels och von Döbeln, m. fl. samt handlingar rörande 1809 års fälttåg i Norrland m. m. hafva af Fabian Jacob Wredes arvingar öfverlämnats till Krigsarkivet.

när de hemkommo till Sverige, efter att ha gjort bekantskap och gift sig i Paris. Med henne hade han sonen Fabian Ernst.¹ Efter några år upplöstes dock äktenskapet genom skilsmässa, och hon gifte sig sedermera med generalmajoren och presidenten, friherre Fredric Tersmeden, och han, såsom redan nämnts, med Agathe Carleson, född Bremer, hvilken till det nya hemmet medförde 3 barn² från sitt föregående gifte. Alla dessa barn af mycket olika åldrar uppfostrades nu på Kungsbro.

Den lille Fabian deltog ej gärna i de andra barnens lekar utan gick mest för sig själf, ensam i sina funderingar. Det var mycket svårt att förmå honom att vid äldre år berätta något om sin barndom, ty han hade ej något lyckligt minne däraf. Det var med ett visst vemod han tänkte på huru ensam han i själfva verket varit under denna tid. När han jämförde sig med sina dottersöner och såg den omtanke, hvarmed deras mor följde dem, prisade han dem lyckliga och sade till och med en gång, att han knappast mindes att någon någonsin talat med honom om hvad som var rätt eller orätt.

Hans mekaniska anlag tyckas mycket tidigt ha framträdt. Hans största nöje var att bygga små kvarndammar, studera tröskverk och dylikt, hvilket allt på det högsta ogillades af barnens informator, sedermera hofpredikanten Lindahl, som vid alla sådana tilltag utbrast: »Hvad skall det där tjäna till? Hvarför kan han ej leka som andra barn?» Denne Lindahl tyckes för öfrigt ha varit tämligen fåfång och oduglig som lärare. En fransk lärare, en f. d. emigrant, som tidtals vistades i familjen, tyckes dock ha betydligt mer tillvunnit sig gossens tillgifvenhet. Troligen var det af honom han lärde den vackra prononciation af franskan, han sedermera alltid bibehöll. En bland de få anekdoter från barndomen, som han brukade berätta, var hur hela familjen en gång promenerade på en väg mellan tvenne hagar, instängda af gärdesgårdar. I hvardera hagen gick en tjur. Sällskapet roade sig då med att reta den ena tjuren och härma dess bölande, hvarvid denne råkade i raseri och flög öfver staketet. Alla sökte då rädda sig, bäst de kunde på olika ställen, på gärdesgårdar, på stenar etc. men tjuren brydde sig ej om dem, utan flög öfver stängslet på motsatta sidan till den andra tjuren, från hvilken han förmodligen trodde bölandet kommit. På franske informatorns fråga, om Fabian var rädd, sva-

¹ Generalmajor, död 1833.

² Fredrique, gift med generaladjutanten C. H. Wrede, Sofie, gift med generalmajoren C. F. Hederstierna och Jacob Edvard (öfverstlöjtnant).

rade han, enligt hvad han ännu som gammal påminde sig: »Non, je n'ai pas peur, mais je tremble.»

Under dessa år var fadren ofta borta för sin tjänst, dels under fälttåget i Pommern, dels i Norrland 1809, och ännu finnas i behåll många älskliga bref, skrifna af hans hustru under norrländska fälttåget, hvori man ser hennes oro och ängslan under denna tid. Tyvärr innehålla ej brefven något om barnen. Ett par af dem införas här:

»Linköping den 9 april. Min bästa vän! Jag hade då ej orätt att vara rädd för den otäcka resan . . . min Gud, hvad du slitit ondt! Jag fruktar blott, att den skall ha några ledsamma följder för din hälsa, och nu till, då du nödgats uppehålla dig på det osunda stället Sundsvall. Vet du, min bästa vän, att jag börjar mycket ledsna vid dina besvärliga resor . . . jag tycker det vore tid för oss att sätta oss i ro . . . din kropp och min själ finge hvila, och vi skulle bägge två finna oss väl därvid. Nu börjar ju åter kriget upplåga mellan de höga makterna Frankrike, Ryssland och Österrike . . . hvad skall vår roll bli vid allt detta? . . . Som sagdt är . . . om jag hade dig väl i hamnen och finge se stormen på afstånd. Det är då väl, att ryssarne åter äro öfver Kvarken, men, min bästa vän, jag blir ej rätt tranquil, förrän jag en gång får bränna alla dina uniformer, ty allmän fred få vi ej så länge jag har en tand i mun; söta du, skratta ej åt mig, men jag är intet vid godt humör, ty de otäcka aviserna i dag med sina nya krigsnyheter har ledsnat ut mig. Alla elaka männer borde vara officerare, så vore deras hustrur hjältinnor, men nu är jag en stor pultron. Farväl, min älskade vän, jag omfamnar dig på det ömmaste.»

I ett annat bref skrifver hon:

»Nu hoppas jag, att sommaren hunnit fram till dig och framför allt, att sjöarna äro öppna, men isfria önskar jag dem ej vara, ty då kan de otäcka ryssarne ändå hälsa på dig . . . men jag bör ej plåga dig med klagovisor . . . du hör nog beständigt ledsamt ändå . . . min bästa vän, vore jag hos dig, så försäkrar jag dig, att jag ej skulle öka dina bekymmer genom onödig farhåga . . . söta du, tag mig till dig på försök, du skall ej bli missnöjd med mig.»

Af sin mor hade Fabian ej många minnen, då han förlorade henne redan vid 8 års ålder. En rödsotsepidemi utbröt hösten 1810 på Kungsbro. Lille Casper insjuknade först. Det berättas, att han ådragit sig sjukdomen genom för mycket ätande af plommon under ett besök på Fogelsta, och efter honom insjuknade flera medlemmar af familjen och till sist modern, som dog den 6 december 1810, 36 år gammal. Hennes man måtte ha sörjt henne mycket, ty han, som i sin ungdom var af det gladaste, lifligaste

lynne, blef efter hustruns död mycket nedstämd till lynnet, hvar till nog sedermera aftagande hälsa och svåra kroppsliga plågor bidrogo. Hemmet blef härefter ganska ödsligt och tomt. Fadren var nog öm om barnen, men hans försiktighet om deras hälsa inverkade störande på deras trefnad, då den hindrade dem vid alla möjliga barnsliga lekar och företag. Angående förhållandet mellan de många syskonen under deras barndom har Fabian just ej berättat mycket, men det förefaller dock ej som om de äldre systrarna i någon nämnvärd grad kunde ersätta de yngre barnen för den förlust de lidit genom moderns tidiga bortgång. Det framgår dock af allt, att det var ett utmärkt förhållande dem emellan vid mera mogen ålder och en mängd bref till Fabian från hans syskon rörande de mest olika angelägenheter, utvisa hur de rådgjorde med och vände sig till honom i alla möjliga svårigheter och hur han fann tid, midt under alla sina många olika sysselsättningar, att gifva dem råd och hjälp.

Kort efter moderns död flyttade familjen till familjegödet Fogelsta i Södermanland. Ännu finnas i behåll noggranna promemorior, skrifna af faderns egen hand, om hvilka sångar och sångkläder som skulle nedflyttas för de olika barnens och för tjänstefolkets behof. Ej långt därefter skickades Fabian till Stockholm, där han inackorderades hos sin lärare, skalden och häfdatecknaren Afzelius. Denne var då medlem af Götiska Förbundet, och som han ej visste, hvar han skulle göra af gossen under dettas sammankomster, ibland ute i Fiskartorpstrakten, så fick han vara med därom . . . fick namnet Hergrimer och sitt eget lilla horn att dricka mjöd ur.

1814 kom han till Karlberg. Han var då 12 år men alldeles ovanligt liten till växten. Nykommen dit, upptäckte kamraterna snart, att han hade en ovanlig talang att härma ungtupparns galande. I början var han road af att förevisa sin konst, men när han alltför ofta besvärades därmed, tröttnade han och beslöt att ej mer göra det, och sedan kunde kamraterna, hvarken med stryk eller hotelser, förmå honom därtill, och de upphörde då snart att plåga honom därmed. Han ansåg, att undervisningen vid Karlberg var mycket bristfällig, och att han just icke lärde något där, ehuru han fort och med beröm gick igenom kursen. Vid sina besök hemma hos fadern, fick han undergå många förödmjukande scener, då hans bror Casper, som var många år yngre, inropades och fick briljera med sina svar uti geografi, som Fabian icke var hemma uti. Under Karlbergstiden tillbringade han ofta sina sön-

dagar hos general von Döbeln, hvars son Napoleon var kadettkamrat med honom. Det rådde tämligen besynnerliga förhållanden i Döbelns hem, som förestods af hans hushållerska. Tidts vistades fältmarskalken Wrede under dessa år i Stockholm, och vid sina besök i staden under den tiden, var Fabian alltid mycket plågad af att ej, som annars, få gå ensam på gatorna, utan att då ständigt behöfva åtföljas af faderns betjänt, hvilken följde honom ända ut till tullen, då han återvände till Karlberg. Under ett besök, som Fabian och en annan kadett gjorde i hemmet, brast han en gång ut i skratt vid middagsbordet. Fadern, som trodde skrattet gälde en af middagsgästerna, en gammal herre med besynnerligt utseende, frågade strängt: »Hvarför skrattade Fabian?» »Det var bara åt något sedan i somras», svarade gossen, hvilket verkligen också var förhållandet. Detta fick den gången passera, men om en stund brast en ny skrattsalfva lös och återigen tillfrågad, svarade Fabian äfven nu, att det var åt något »sedan i somras». Han brukade sedermera rätt ofta citera detta, när barn skrattade utan synlig anledning och skämta om att de skrattade åt något »sedan i somras».

Under sin Karlbergstid hade han en ytterst svår nervfeber, och han mindes, hur läkarne, då de ansågo honom fullkomligt medvetlös, talade sins emellan vid hans säng, om att han ej hade många timmar kvar att lefva. Hans enda tanke var då: »Är det så snart slut?» Själva sjukdomen var ganska kort, men under den långsamma konvalescensen var han ytterst plågad af de minsta ljud, och han mindes, hur en flugas gång i taket föreföll honom som hammarslag.

1817, vid 15 års ålder, hade han avslutat kursen vid Karlberg och fick officersfullmakt såsom underlöjtnant vid Vendes artilleri. Han var alldeles ovanligt liten till växten; bref finnas ännu kvar från hans far, som uppmanar honom, att innan han reser ned till Kristianstad, tillbringa en tid på Fogelsta »för att äta upp sig».

Brefvet införes här:

»Har du fått din flöjt från bror Fabian Ernst? Den skall vara mycket god, men nyttja honom lagom, ty du kan eljest skada ditt bröst. General Döbeln har den godheten att besörja om din equipering. Nyström skall få ordres att ge ut pengarna. Min tanke är, att du skall passera vintern hemma, du är för ung och för spenslig att genast begynna tjänstgöringen — du behöfver äta upp dig och växa litet, du behöfver lära vissa saker, som vid Karlberg blifvit försummade — du behöfver öfva dig mera i franska och engelska, allt detta kan

bäst ske hemma. Nu är det afgjort, att om vår Herre låter dig behålla hälsan, så växer du mycket i vinter, då du kommer på bättre kost. Därför bör du ej låta göra dig flera uniformspersedlar, än som nödvändigt fordras, att vara riktigt klädd, då du uppvaktar din general. — Alla kläder du låter göra, så bör du tillsäga skraddaren, att de göras med inlägg i sömmarna, ty eljest kan du så växa ur dem i vinter, att de ej mer kunna nyttjas. Adieu, min gosse, fortfar att tjäna beröm vid Karlberg ända till sista stunden, och du skall bli så mycket mer välkommen, då du kommer hem.»

Från Kristianstad, där Wrede vistades från 1817 till 1821, har han ej berättat mycket utom att han, då tiden för honom kom att betala sin första kontributionssedel, ansåg det höra till och vara manligt, att skatta för allt, som stod upptaget på denna, såsom »Super brännvin, dricker vin, röker tobak, spelar kort» etc. — många saker, som han aldrig tänkt på att göra. Hvad han ofta talade om var det förfärliga tillstånd, som den tiden rådde i fängelset i Kristianstad och som tyckes ha gjort ett djupt intryck på honom.

1822—1823 gick han igenom Marieberg och där var det väl, som han först fick någon verkligt god undervisning — särskildt har han talat om sin lärare i matematik Harfvefelt, hvars lärokurs i elementär matematik i 3 delar troget följde honom öfverallt. Han själf brukade annars egentligen endast omtala, hvad som brast honom i kunskaper och lärdom, icke hur han på egen hand säkerligen måtte ha studerat och inhämtat mycket och troligen redan då kommit ganska långt i vetenskapliga studier.

1824, året efter det han lämnade Marieberg, brukade han bevista Berzelii föreläsningar i Karolinska institutet, efter hvilka han oftast följde Berzelius på hemvägen, under de intressantaste samtal. Vänskapen dem emellan varade därefter ända till Berzelii död.

Han återvände aldrig vidare till Kristianstad, ty från och med 1823, då han blef ordonnansofficer hos Carl Johan, hade han dels alltid platser vid hofvet, dels andra förordnanden, såsom vid artilleristaben från 1826.

1824 dog hans far, fältmarskalken, i Stockholm, vid 64 års ålder, efter långvarig sjukdom. I en gammal anteckningsbok, som finnes kvar, har denne själf antecknat: »den 10 maj 1818 insjuknade jag och åt ej vid mitt bord förrän den 28 juni 1819 — således ej på 13 månader och 18 dagar.» — De sista åren bodde han i Stockholm, dit han som sängliggande sjuk flyttades från Fogelsta på en skuta. Han vårdades under alla dessa år på det allra ömmaste af dottern Agathe, som sällan lämnade hans

sjukrum och läste högt för honom större delen af dagen. I ordenskapitlet den 28 april 1825 yttrades om honom: »Ingen jordisk makt kan bestrida honom den äran, den under hvars blygsamma inskrift hans fallna hydda nedsänktes till hvilan, att i hans mun blef aldrig svek funnet.» I sammanhang härmed må anföras en anekdot, som Wrede brukade berätta, hur hans farfar general Fabian Wrede svarade Gustaf III, då denne föreslog att taga hans son Fabian (sedermera fältmarskalken) till diplomat. »Nej, *Fabian*, han är alldeles för ärlig — men se *Göran*, honom skulle Ers Majestät taga.» Af honom finnas såsom förut är nämnt mycket intressanta själfbiografiska anteckningar, afsedda för hans barn, men dessa anteckningar sträcka sig tyvärr ej längre än till 1790. Han ligger begravven på Julita kyrkogård, nära Fogelsta.

Fogelsta sköttes fortfarande odeladt för syskonens räkning till 1838. Agathe vistades följande år hos sin äldste halfbror Fabian Ernst och blef kort därpå förlofvad och gift med landshöfdingen grefve Hans Wachtmeister. De andra syskonen hade redan förut lämnat hemmet. De taflor och familjeporätt, som funnos i hemmet i Stockholm, nedflyttades af den äldste brodern, Fabian Ernst, till dennes hem på Maglö, däribland ett intressant porätt af prins Oskar, hvilket vid tiden för Bernadottes val skänktes till fältmarskalken och sedan förevisades vid riksdagen i Örebro. De öfriga familjeporätterna, äfvensom ett af Gustaf III, hängde länge kvar på Fogelsta, tills de vid egendomens försäljning fördes till den yngre brodern Caspers egendom Djupadal, emedan Fabian då ännu ej hade något eget hem.

De följande åren 1825—1826 företog Wrede i sällskap med Christian Lovén (sedermera generalen) och Philip von Platen en utrikes resa genom Tyskland, Schweiz och Frankrike. Öfverfarten till Tyskland skedde på segelfartyg från Ystad, hvarifrån de afseglade d. 4 jan. och ankommo till Stralsund efter två dagars ganska stormig resa. Det var första gången Wrede såg hafvet — han skrifver därom i bref till sin syster Agathe:

» — — — Som jag aldrig förr gjort någon sjöresa, gick jag upp på däck för att se, hur ett upprördt haf ser ut. Då jag kom på däck presenterade sig för mig ett nytt spectacle, som jag anser vara af de intressantaste och mest imposanta jag någonsin sett. Jag hade ej gjort mig ett begrepp om, att man till en sådan grad kunde vara kastboll för vågorna och likväl efter sin vilja kunna bestämma sin direction. Det var numer icke möjligt hvarken för någon van eller ovan, att kunna stå på sina ben, utan att hafva något att med händerna hålla sig uti.

Med mycket besvär fortskaffade jag mig till ena sidan af fartyget och kastade armen omkring en lina för att där i lugn kunna åskåda den tafla, som omgaf mig. Under det vi gingo uppför vågorna, som voro vida högre än själfva fartyget, pekade fören upp mot skyarna, då vi åter gingo utför dem, gick bogsprötet vanligen långt in i nästkommande våg. Då toppen af vågen bröts mot sidan af fartyget, kastades vattnet med häftighet öfver detsamma. Det vackra månskenet, som emellanåt afbröts af några svarta strömoln, vindens oupphörliga sus i tackel och tåg, besättningens skrik och rop under dess arbeten för att manövrera med seglen, stryka topp och rår m. m., bidrog att föröka intresset af detta för mig nya spectacle.»

Vägen mellan Stralsund och Berlin färdades de i en s. k. Planwagen och tack vare vägarnas förfärliga tillstånd, behöfdes $4\frac{1}{2}$ dagar för att tillryggalägga denna vägsträcka. Han skrifver härom:

»Vårt equipage var en s. k. Planwagen, en stor holsteinare, öfvertäckt med lärft, som är spändt öfver bågar af trä, hvars böjning är så hög, att man bekvämt kan sitta därunder. Detta slags vagnar äro långt ifrån att vara vackra, och den som första gången ser dem skulle svårigen kunna tro, att de äro bestämda att föra folk uti, utan snarare att de äro afsedda för underliga djur, som man vill undandölja för andras åsyn än dem, som betala därför. Emellertid befunno vi oss ganska väl däruti och voro under en sorts tak, som åtminstone till någon del skyddade för regn och bläst.»

Efter att ha beskrifvit de första dagsresorna, fortsätter han:

»Vägarna voro nu så öfver all beskrifning dåliga, att vi, sedan det blef mörkt, nödgades att stanna vid första ställe, där man kunde få tak öfver hufvudet. Vi hade annars riskerat att bryta hals och ben af oss, emedan vagnen nästan hvarje moment höll på att stjalpa. Vi fastnade på flera ställen och på ett måste, oakadt vi hade trenne goda och starka hästar, trenne repeterade försök göras, innan vi kunde komma lös igen. Vi togo in på en krog vid landsvägen, en tysk mil från Wolwitz kl. $\frac{2}{4}$ till 7. Vi hade således tillbragt tre och en kvarts timme på $\frac{2}{3}$ svensk mil. Den, som hade kört så i Sverige, hade svårigen af den mest grälaktige skjutsbonde kunnat blifva beskylld för att bryta mot skjutsförordningen. Redan själfva benämningen af detta ställe gaf oss ej särdeles anledning att där vänta något magnifikt nattkvarter, och vår erfarenhet bestyrkte vår förmodan. Intet annat rum var för oss tillgängligt än själfva krogstugan, som tillika var societetsrum för värdens familj, som var ganska talrik (pigor och drängar inberäknade). Aftonen tillbringades ganska trefligt och ogeneradt. Fruntimren sutto vid ett bord kring en dank och spunno på osmorda spinnrockar, som de ackompanjerade med en behaglig röst. Husets kavaljerer voro vid sina tobakspipor i en ganska liflig discours, hvaraf vi ej kunde förstå ett enda ord, och vi begagnade själfva krogdiskens såsom skrifbord, där vi kompletterade våra journaler m. m. Barnskrik

och vaggvisor, Frisel och plattyska var allt hvad man trakterade oss med till sent på aftonen, då man bäddade vår säng, som bestod af på golvet utbredd halm, hvarefter sällskapet önskade oss en rolig natt och åtskildes. Så snart det blifvit dager, fortsattes resan. Sådana vägar, som vi nu passerade, har jag aldrig kunnat göra mig en idé om. På några ställen föll det mig in att för ro skull mäta djupet af groparna på landsvägen. De voro på sina ställen 5 kvarter djupare än vägen och öfver en aln djupare för det ena hjulet än för det andra. Utan den egna konstruktion man här nyttjar på sina åkdon, nämligen att de äro mycket breda i gången och att tyngden ligger alldeles ned på axlarna, vore det alldeles omöjligt att komma fram utan att stjälpas på hvar hundrade aln, ty, oaktadt vår vagn hade dessa båda egenskaper i ganska hög grad, fordrades likväl på många ställen, att såväl vi som vår forman nödgades öfverflytta oss åt den sidan, som var högst, för att hindra vagnens omkullstjälpande.»

I Berlin uppehöll de sig en längre tid och följande utdrag ur ett bref därifrån till hans syster införes:

»Flera ganska intressanta bekantskaper ha vi redan gjort. Jag hade rekommendationsbref från professor Berzelius till flera af hans bekanta. Hans rekommendation är troligen den mest nyttiga man kan få till Berlin. Han har här en mängd verkliga vänner, som älska honom af själ och hjärta. Jag har här sett flera, som snart sagdt råka i entousiasm, när man talar om honom. De göra ock allt hvad de kunna för att uppfylla hans i sitt bref uttalade önsknningar, och som flera hafva befatning vid inrättningar, som för mig äro af högsta intresse att lära närmare känna, så har jag allt skäl att af dessa rekommendationer vänta mig all möjlig både nytta och agrément. Crusell har äfven här förvärfvat sig många uppriktiga vänner. De flesta personer jag råkat hafva talat mycket med mig om honom. De s. k. nöjena äro nu här mycket talrika. Vår lycka eller snarare vår olycka, åtminstone anser jag det så, har fört oss hit under karnevalen, den enda tid man här har några andra nöjen än spektaklarne. Hela året lefva alla, som höra till den högre societeten, alldeles inom sig själfva, utom under de fyra veckorna, som utgöra karnevalen, då man har fêter och tillställningar hvarenda dag. I det längsta ha vi arbetat mot vår presentation i den högre societeten, emedan den, utom det besvär och den tidsspillan den förorsakar, tillika medför ganska dryga omkostnader. Om man kommer hit någon annan tid, än under karnevalen, så är det ej möjligt, att om man aldrig så gärna önskade det, kunna blifva presenterad för den kungl. familjen, men om man gör en längre séjour här, under det den påstår, är det däremot omöjligt att undvika presentation. Det är nu beslutadt, att detta skall ske om onsdag, då hertig Carl af Mecklenburg ger en stor bal.

I mindre förnäma societeter har jag varit åtskilliga gånger, nämligen hos en öfverarkitekt och en musikus Braun samt hos en här bosatt svensk, vid namn Ulf. Sällskapstonen här är mycket mindre stel och generad, hvilket gör societeterna mycket trefliga. Fruntimmerna äro i allmänhet mycket glada och muntra och oaktadt jag ännu ej har särdeles stor fär-

dighet uti språket, har jag funnit det lättare att underhålla en konversation med dem än med svenska damer i allmänhet. De hafva, åtminstone efter hvad jag nu tror mig kunna bedöma, äfvensom efter hvad jag hört af personer, som längre varit här, mera allmänbildning och mera talanger i synnerhet i musik; deras beläsenhet sträcker sig ej allenast till poesi och belles lettres i allmänhet, utan äfven till de högre vetenskaperna, hvilket kanske gör dem till behagligare sällskapsmänniskor än hustrur.

Jag kom hit beredd att här finna karlarne, i synnerhet militärerna, stela och dryga seigneurer, som skulle begagna alla tillfällen för att berömma sig själfva och söka ådagalägga sin öfverlägsenhet öfver oss. Hittills har min erfarenhet dock aldeles motsagt detta. Jag har gjort bekantskap med både äldre och yngre officerare, som alla visat mig mycken artighet och med mycken beredvillighet meddelat alla upplysningar jag begärt, angående preussiska militärens organisation m. m. Om jag öfverallt hvart jag framdeles kommer, skulle finna lika mycken artighet och tjänstaktighet, som jag funnit här, så kan jag ej skylla på någon annan än mig själf, om jag ej vid min hemkomst skulle finna mig haft den agrément och den nytta af min resa, som jag väntat. — — —

På de subskriberade balerna har jag haft tillfälle att se den kungliga familjen, som är ganska talrik. I början var det ganska svårt att skilja prinsarne från de öfriga karlarne, emedan de i sin klädsel hade ingenting, som utmärkte dem från de öfriga. Alla voro civilt klädda, och af sina ordensdekorationer buro de intet annat än ett band i knapphållet. Bland alla de kungl. prinsarne tycker jag, om jag skall döma af hvad jag redan sett, minst om kronprinsen. De andra hafva, oaktadt de aldrig tyckas glömma sin värdighet, någonting vänligt och förekommande, som jag ej trott mig finna hos honom. Han förefaller att hafva något suffisant i sitt väsende och förer sig likväl på långt när icke med den värdighet som de öfriga. Kungens* gemål, furstinnan af Liegnitz, var på intet sätt, sådan jag föreställt mig henne. Jag väntade mig att uti henne se ett äldre fruntimmer, en behagsjuk coquette, som genom åtskilliga konstgrepp förstått att tillvinna sig monarkens tycke. — Tvärtom har jag funnit henne en liten tyst och okonstlad varelse, som tyckes vara ganska generad af den plats hon innehar. Hon är egentligen icke någon skönhet, men hon är likväl ganska vacker och har något mycket modest och anspråkslöst i hela sitt väsende. De kungl. prinsessorna tyckas väl bemöta henne med mycken artighet, men man kan likväl se, att de ej utan gæne och motvilja göra detta. De vilja gärna litet vända ryggen åt henne, om det kan ske, utan att för mycket visa det. Detta skall nu likväl mycket mindre kunna märkas än i början:

Första spektaklet de kungliga efter konungens giftermål bestaf, var hon placerad i kungl. logen bredvid prinsessorna, och man lærer då ej haft svårt att märka, att dessa viljat visa sin motvilja för henne. Under hela spektaklet hade de varit i en ganska liflig discours sins emellan,

* Fredrik Wilhelm III.

men ej adresserat ett enda ord till henne. Det är verkligen märkvärdigt, hur en hemlighet så kan bevaras, som den angående konungens giftermål. Familjen hade ingen aning därom förrän två dagar innan vigseln och för publikum var det en hemlighet ända tills 2 dagar, sedan den försiggått. Sättet hvarpå konungen för sin familj annonserat sitt tillämnade giftermål lärer varit eget i sitt slag. Han brukar i allmänhet mycket lakoniskt uttrycka sina tankar, och han säger af en mening vanligen intet mer än 2 à 3 ord, hvaraf man nödgas gissa innehållet. Då hela familjen var samlad, gick han mycket tankfull af och an på golvet, gick slutligen med hastighet fram och slog handen i bordet med utropet: »*Soll heirathen*». Då ingen af de närvarande kunde ana till meningen af denna expression, förvåntade alla stillatigande närmare förklaring. Sedan han tvenne gånger med ökad häftighet repeterat detta utrop, gick han hastigt ut från rummet. Efter en stund kom han åter in, och explikationen ändades med en mycket tendre scen, med tårar, ömsesidiga ömhetsbetygelser m. m.

Furstinnans familj (grefvarne Harrach) är mycket förnäm, och dess medlemmar räkna med noggrannhet sina anor. Hennes far, som i denna sak icke lär ha haft samma stränga principer som sina släktingar, gifte sig med en ung fröken af en ung adlig familj, hvarför hans bröder aldrig velat erkänna hans barn såsom legitimerade medlemmar af den Harrachska familjen. — Genom sin minister i Wien lät konungen för dessa herrar annonsera sitt giftermål med underrättelse, att han ej ämnade gifva sin gemål titel och värdighet af drottning. Dessa svarade, att de med mycket nöje sågo, att H. M. ansett sitt giftermål liksom på vänstra sidan, emedan de alltid såsom sådant ansett sin brörs och att de voro öfvertygade om att H. M. aldrig hesiterat att gifva sin gemål titel af drottning, om hon *verkligen* varit en grefvinna af Harrach. — Kronprinsessan är väl på långt när ej så söt som vår, men är dock ganska söt och tyckes ha ett mycket godt sätt att vara. I allmänhet tyckes man icke gilla, att hon är catholique. I anledning häraf skall jag berätta en anekdot om en här för några dagar sedan passerad stöld, som är egen i sitt slag. Kronprinsessan har gjort katolska kyrkan present af en ljuskrona, som man i allmänhet trott vara af silfver. För några dagar sedan smyga sig ett par karlar in i kyrkan och bemäktiga sig denna klenod. Men då de kommo under fund med, att den ej var af silfver, utan endast af försilfrad mässing, ställde de den utanför rådhuset och fästade därvid ett papper med följande inskription: »Eine Catholische Furstin eine Königl. Preussische Kron Prinzessin hat diese *Bettel* dem hiesig Catholische Kirche geschenkt.» — — —

— — d. 4 febr. — Som jag redan nämnt, voro vi i förgår på balen hos hertigen af Mecklenburg. En ofantlig mängd med männskor voro där samlade, och det rum, hvori man samlades till balen, var alldeles uppfyllt. En smal gång var lämnad tom mellan båda dörrarne, och på den ena sidan stodo alla fruntimmerna och på den andra karlarne, alldeles packade. Då vi hade varit framme för att presenteras för någon af de kungl. personerna, var det ingen möjlighet att åter

tränga sig in bland karlarne, utan vi nödgades stanna i själfva gången, där vi stodo som på en presentertalrik. För hela kungl. familjen kunde vi ej hinna att bli presenterade, men likväl för större delen, nämligen för kronprinsen, kronprinsessan, hans bröder, prinsarne Carl och Wilhelm, konungens bror Wilhelm och brorson Fredrik, samt de båda senares gemåler. Ännu återstå således H. M. själf, hans gemål och dotter prinsessan Louise, storfursten Nicolaus af Ryssland och hans gemål, som är konungens dotter, samt prins August. Som jag flera gånger sett dessa personer, skulle jag mycket önska, att någon presentation för dem ej kom i fråga, med undantag likväl för prins August, som är chef för allt artilleri och som vi ej kunna undgå att presentera oss för, så framt vi vilja se de väsentligaste artilleriförrådena m. m. De kungl. personerna voro ganska aimabla mot oss, minst likväl kronprinsen, som i allmänhet tyckes vara mycket butter och tvär. Konversationen gick ut på vår kronprins och kronprinsessa samt vår resa. Lyxen i damernas klädsel är här mycket stor. Jag såg flera balklädningar, som voro rikt inväfdade med guld eller silfver. Det, som i fruntimmernas klädsel föreföll mig mest afvikande från våra moder, var att håret på sidorna ej ligger i lockar, utan att det är utfrisradt, så att det går ut nästan ett kvarter åt sidorna och ser ut som gammalmodig Crèpe de Coques.» — — —

I ett senare bref skrifer han:

»För den lyckönskan du för mig yttrat, att uti familjen införa en liten hygglig tyska, tackar jag mycket, ehuru jag har föga anledning tro den blifva realiserad. Jag har ännu ej haft tillfälle att se andra tyskor än berlinskor, och dessa behaga mig mindre nu än i början. De förefalla mig i allmänhet nästan för mycket fallna för att vilja fälla bestämda omdömen om allting och genast afgöra, om en sak duger eller ej, det senare i synnerhet om den ej öfverensstämmer med det ideal, de uppgjort för sig af densamma, eller snarare om den är iklädd andra former, än dem de hafva vant sig att se samma sak underkastad. — Hos fru Helwig är vanligtvis en samling litterära fruntimmer, som utgöra en riktig litterär domstol, inför hvilken ej endast litterära utan äfven filosofiska arbeten granskas och bedömas, utan att någon appellationsort anvisas; till denna domstol hörer vanligen utom de lärda damerna den kände baron de la Motte Fouqué, som ej heller i sina omdömen lägger fingrarna emellan. Fru Helwig håller nu på att öfversätta Tegnér's Frithiof. Tegnér har själf skickat till henne allt hvad han därutaf skrifvit, hvilket ännu på långt när icke allt är tryckt i Sverige. En del af hvad hon af Frithiof öfversatt, har hon skickat till Goethe, hos hvilken detta Tegnér's arbete vunnit mycket bifall. Bland fru Helwigs öfriga talenter är i synnerhet den för målning utmärkt. Hennes rum äro beklädda med egna arbeten, (dock kopior) som verkligen äro mycket väl gjorda. Hon har för länge sedan uppehållit sig en tid i Dresden, för att kopiera målningar uti därvarande galleri.

Om jag undantager min bröståkomma, hvarigenom jag uppehållit mig och mina reskamrater längre än annars, har jag haft allt skäl att

vara nöjd med min Berliner-séjour. — Vi ha här blifvit bemötta med så mycken artighet och beredvillighet att gå våra önsknings till mötes, att det vida öfvergått vår förväntan. I ekonomiskt hänseende är jag också ganska nöjd med séjouren här. Den har aflupit för mycket bättre köp, än jag haft skäl att hoppas. I början af denna månaden, jämt 3 månader sedan jag reste från Sverige, hade jag för passager från Ystad till Stralsund, resan hit, vivre, nöjen, empletter, med ett ord för allt utgifvit ej fyllest 200 preussiska thaler eller ungefärligen 366 rdr svenskt b:co. Jag har ändå ej förnekat mig någonting, hvarken för agrément eller nöje. — Det goda priset härrör egentligen däraf, att vi från början arrangerade så, att vi hade våra nödvändighetsartiklar för godt pris.»

Under resan erhåller han underrättelse om sin syster Agathes förlofning — — han skrifver därom:

»Den 12 juni, dagen innan jag reste från Stuttgart, hade jag det nöjet att emottaga ditt så efterlängtade bref. Svårligen skulle jag kunna beskrifva de känslor, hvarmed jag genomläste detsamma. Med tilltagande inquietude ögnade jag genom ingressen och längtade med otålighet att finna namn och fann S — — dt och W — — r (Ström-feldt och Wachtmeister), som vid ett annat tillfälle varit allt, hvad jag behöft se för att lära känna de namn, som så mycket intresserat mig. — Men min inquietude gjorde mig icke fallen för några gissningar, hvarför jag stannade vid att veta *intet*, ända till dess jag hunnit litet tranquilisera mig. Ett sådant sammelsurium af känslor, som ditt bref förorsakade hos mig, kan du svårligen föreställa dig. — — De gladaste förhoppningar, blandade med oro öfver ditt beslut och hemsjuka till en ytterlig grad gjorde, att jag knappast själf visste, hvad jag tänkte eller ville. Ehuru jag, vid nogare eftersinnande, icke kunde föreställa mig mer än *ett* beslut, kunde jag dock ej hindra mig från att tänka på möjligheten af något annat, i synnerhet som jag i början ej observerade en strof af ditt bref, nämligen att »jag fruktar, att förståndet kommer till korta», hvilket jag aldrig kunnat fatta i din mening, om ej ingressen hade indicerat den. Hvad som gifvit dig anledning att säga, att förståndet talar mer för den äldre än för den yngre, känner jag ej, och de skäl du anfört, tror jag mig ej ha orsak att gilla. De jouera båda af den största aktning i afseende på sina karaktärer och dessutom, i synnerhet den senare, som en duktig ämbetsman. I afseende på rang, förmögenhet etc., som man i dessa tider ej kan lämna alldeles utan afseende, äro de båda lika. Men det gifves andra omständigheter, som böra komma ifråga vid valet af en följeslagare för hela sin lefnad, och ehuru jag vet, att dessa omständigheter svårligen af tredje person kunna riktigt bedömas, tror jag mig dock, dels af den opinion jag redan förut inhämtat om dessa personer, dels af min Agathes eget bref, kunna taga mig anledning säga, att de mera tala till den yngres än till den äldres förmån. Jag har många skäl för detta yttrande, men då min Agathe redan för länge sedan fattat sitt beslut, och då dessutom ingen kan inse det rätta i denna sak så väl som du själf, så tjänar det till intet för mig att nämna något härom.

Ehuru jag tror mig med fullkomlig visshet känna det parti du tagit, längtar jag obeskrifligt efter att få svart på hvitt därom, och jag hoppas, att du, min Agathe, som känner hur lifigt jag deltar uti allt hvad som rör ditt väl, icke länge skall lämna mig utan denna tillfredsställelse.» — — — — —

Han fick dock vänta nära en månad, innan han fick full visshet — tydligen emedan något bref förkommit eller fördröjt sig på vägen. Han skrifer dock, sedan han den 14 juli emottagit den efterlängttade underrättelsen, att han genom bref från öfverste Arbin förut hört, att hennes förlofning eklaterats den 11 juni, men med hvem hade denne ej nämnt, ty »han tog för afgjort», skrifer Wrede, »att jag visste det förut, men ett tillägg att detta parti vunnit allmän approbation och funnits mycket passande å ömse sidor, satte det för mig utom allt tvifvel, om hvilken som var den rätte, emedan ett parti mellan dig och den *utom* ifrågavarande personen, äfvenså litet kunde gillas af jus publicum som af mig.»

Ett längre uppehåll gjordes äfven i München. Följande utdrag göres ur ett bref därifrån, hvari han berättar om en middag hos hertiginnan af Leuchtenberg, mor till vår dåvarande kronprinsessa, Josephine, vid Imanning, hennes landtställe, en mil utanför staden:

»Middagen i går var en af de treffigaste, som jag bevistat, åtminstone i obekant societet. Svårligen skulle man hafva kunnat tro, att man var hos en kungl. person. Hertiginnan var den artigaste värdinna man kan se. All stel hofetikett är bannlyst från hennes hus och hvar och en bemödar sig om att visa sin artighet. Sedan hertiginnan talat med oss en lång stund om prinsen och prinsessan m. m., vinkade hon till sig ett äldre fruntimmer, som var i rummet, och sade till oss, under det hon visade på henne: »Hier sehen Sie die Erzieherin meiner Josephine» — — en mycket hygglig människa, som tycktes af själ och hjärta hålla af prinsessan. En stund därefter kom prinsessan Eugenie in. Hertiginnan vinkade äfven henne till sig och sade: »Där är Josephines syster och ifrigaste korrespondent — 14 dagar gå aldrig förbi, då de ej växla bref med hvarandra.» Eugenie är ofantligt söt och vacker, mycket glad och språksam, bättre växt än Josephine, men i mitt tycke ej så vacker som hon. Hennes äldste bror, ruvarande hertigen af Leuchtenberg, rappellerar mig så mycket Casper, att jag har svårt komma ifrån den idéen att Casper är närvarande, då jag ser honom. De två yngsta flickorna, Amalia och Theodolinda, och prins Max, 8 år, kysste, liksom i ett beskedligt borgarhus, Mammans nand, när de kommo in till middagen, äfvensom då de efter middagen gingo till sina studerkammare. Det tycktes roa hertiginnan att se det intresse vi funno vid allt som rörde vår lilla prinsessa, hvar-

för hon äfven gaf så många erinringar om henne, som hon kom ihåg. Hon gick själf med oss i ett rum för att visa oss prinsessans, kronprinsens och prins Eugens porträtt; under det vi sutto till bords om middagen, tog hon af sig sitt ena armband, försedt med ett miniatyrporträtt af henne och skickade det till oss för att fråga, om hon blifvit fetare än hon där var målad — m. fl. dylika bevis af artighet. Efter min återkomst hit, såg jag de tre sista akterna af Shakespeares Kung Lear, hvars roll spelades af den i hela Tyskland märkvärdige Esslair — en alldeles utmärkt aktör.

— — — d. 17. Min tid har i dag varit så upptagen, att jag ej hinner mer än med några ord afsluta mitt bref. Jag har idag bevistat en protestantisk gudstjänst och hört en alldeles gudomlig predikan. Jag kan ej beskrifva hvad det gjorde för en impression på mig att komma i den protestantiska gudstjänsten, då man är van vid de katolska signerierna. Man bör verkligen se den katolska gudstjänsten, för att jouera af det upphöjda själfständiga och imponerande af den lutherska.» — — —

I München gjorde de bekanskap med en löjtnant Rogister, hyrde rum i dennes mors hus och voro ständiga gäster i den Rogisterska familjen, där talrika bekanskap gjordes. Denne Rogister åtföljde dem sedan på deras tur genom Tyrolen och Schweiz, då långa fot- och fjällvandringar företogos, hvarifrån Wrede hade minnen, som aldrig utplånades. Ännu under sina sista år kunde han på det noggrannaste komma ihåg och beskrifva alla vägar och utsikter, med ett sådant minne för namn och för de minsta detaljer, att det icke kunde annat än väcka allas förvåning. Från Schweiz styrdes färden till Paris, men som korrespondensen med systemen afslutades med ett bref från Lausanne, skrifvet på hennes bröllopsdag, finnas inga bref från Paris att tillgå. Tjocka luntor med anteckningar, särskildt i artilleriväg finnas dock kvar därifrån och vittna om att hans studier fortsattes äfven där.

Efter sin resa återkom Wrede till Stockholm, där han fortsatte med både militära och vetenskapliga arbeten. Under denna tid hade han mycken glädje af det Bremerska hemmet (brukspatron Bremer var hans morbror), där han var som en son och vän i familjen. Utom systrarna var han den ende invigde i förtroendet om Fredrika Bremers första bok, Axel och Anna, och sedan rådgjorde hon ofta med honom om sina böcker, han hjälpte henne med korrekturläsning, tryckning o. s. v. Hvad han minst tyckte om i hennes böcker var de däri stundom förekommande passionerade tragiska personligheterna.

AGATE WREDE,

FÖDD BREMER, 1773—1810.

(OLJEMÅLNING AF BREDÅ, 1800. TILLHÖR A. V. KOCH, F. WREDE.)

Här införas några utdrag ur bref från Fredrika Bremer till Wrede:

Årsta d. 25 Nov. 1841.

Goda Fabian! Var så snäll sänd mig åter mitt lilla manuskript, antingen med detta eller med nästa bud (om onsdag). Jag ville göra en liten revision med åtskilligt der. De små märken jag vet du brukar sätta, skall jag nog taga vara på, för att sedan med dig tala om deras bemärkelser. Jag vill icke gerna komma till staden förrän det kan bli fråga om tryckning, ifall tryckning blir utaf. Dess förinnan måste jag äfven ha Böklins yttrande, och om han ofta dyker rätt djupt efter sanningen för att ta den på dess egen botten, så dröjer han också bra länge med att komma upp med den.

I dag skickar jag till Lindblad första akten af Blenda färdigskrifven (andra och fjerde har han redan) samt ett nytt förslag till den tredje. Få se hvad du säger om detta? I vissa afseenden är det kanske bättre än det förra, men sannolikheten i åtskilligt är något klen och knapp.

Bästa Fabian, jag lofvar dig att aldrig mera skriva till dig så här om du icke vill lofva mig ett, och det är: att icke svara mig. Jag vet att sådant småskrivande är icke din sak eller smak. Det är deremot par excellence fruntimmers sak, och de behöfva blott att ett vänligt öga ser på deras rader, för att låta dem rada af obehindradt, när detta så faller sig. Och detta vänliga öga, det vet jag mig ju ha här.

Och nu god natt, goda bästa Fabian.

Din tillgifna

Fredrika Bremer.

Årsta 23 December 1841.

Får jag ännu en gång komma och öka min skuld till dig i tacksamhet och postpengar för ännu ett Nizzabref, som jag ber att få anförtro i dina goda händer? Det första bref du afsände kom så fixt och fermt fram i jämförelse med alla de föregående, att jag icke kan förlita mig på någon annan, innan jag sjelf i staden fått taga vidare lektion af dig i expedierandet af dessa bref. Agathe ber att de skola skrivas poste restante. Goda Fabian, förlåt!

Jag fick en kär julklapp i dag, näml. ett bref från Nizza, mamma är alldeles bra åter, Gudskelof och blomstrande och förnygrad, skrifver Agathe. Men Agathe sjelf är en liten stackare ännu. Den svåra sjöresan har gjort mycket ondt. Gud bevare henne!

Gudomligt vackert ha de, der de äro. Det låter som en förtrollad värld, så härligt. Din syster Agathe är frisk och glad; lilla Hans så opputi sina studier, att han ej har tid att låta sig hållas af, skrifver Agathen. — — — — — Tack för ditt bref min goda Fabian! Du hade alldeles riktigt fattat min mening, fast jag icke så riktigt uttryckt den. Du vet väl Fabian lilla hur fullkomligt »friherren» du är för alla dina vänner.

Hvad Tegnér's poem Resignationen är vackert! Detta djupa fridsrop ur krossadt bröst! Denna flamma, som så ren och varm stiger mot himmeln emellan tvenne nattliga afrunder, den ur hvilken Tegnér nyss uppstigit och den andra, i hvilken han är nära att nedsjunka. Jag vet ingenting mera sorgligt — skönt.

Lindblad och jag kalfatra med Blenda, få se om deraf kan bli något helt en gång!

Böklin fortfar att vara stum som en fisk, men jag har sagt opp mitt tålmodskontrakt till 1842. Kung Salomo har sagt att allt har sin tid. Och vänta har sin, och sedan kommer icke-vänta.

Af Geijer har jag några ord öfver mina morgonväkter, som jag sändt till honom för att få hans omdöme (och några historiska upplysningar) som äro mig, ack så dyrbara och uppmuntrande.

Också dina, goda Fabian, vore det för mig. Snart hoppas jag få närmare höra dina tankar i ämnet. Få se om jag icke redan anat en och annan anmärkning och rättat anledningen dertill. Flera torde återstå, och jag vill gerna ha stränga och noga kritiker vid detta arbete, innan det tryckes, det är mig viktigare än allt annat jag skrifvit.

I nebbet på 1842 kommer jag och önskar dig godt nytt år. Mätte jag finna dig goda Fabian frisk och — rask höll jag på att lägga till, men det passar icke som önskan, ty det är du alltid. Det får då heta: frisk och — tillfreds.

Må du hafva en så treflig jul som möjligt i Stockholm, bästa Fabian, min enda slägt här nära och min goda vän!

Din tillgifna

Fredrika.

Årsta d. 25 Febr. . . . 42.

Goda Fabian!

Jag får begynna med att hjertligen bedja dig om förlåtelse för det besvär jag här kommer och försaka dig, och som du nog inser vid första blick på de bref som här medfölja. Det är mig alldeles omöjligt att på egen hand taga reda på det sednaste af Franzens bref; men hvad jag kommit underfund med deraf, det har jag skrifvit upp och prickat emellan för det öfriga. Och min bön till dig bästa Fabian, är, att du ville hjälpa mig få reda på dessa mellanstycken, ty jag vet att du kan ta reda på de svåraste handskrifter, och som jag vill minnas äfven på Franzéns.

Det tyckes som den goda vördnadsvärda gubben tagit illa vid sig öfver Rec. i Freija och fäster på den ett afseende som jag omöjligt kan fästa, då dess inconsequenser ligga klart i dagen. Möjligt är likväl att jag för litet accentuerat skiljnaden mellan min idéela uppfattning af Christendomen, som är andlig men också derföre en réel och den Strausska, som är en abstraction från det réela, från det egentliga lifvet. Jag är böjd att tro det, då så olika personer som Franzen och Rec. i Freija komma på samma tankar i den åsigten. Emellertid tänker jag aldrig, som jag tror Franzen vill det, uppstå och försvara

mig mot Rec. af min skrift. Det må den sjelf göra eller ock andra skrifter som kunna följa denna, och der jag bättre kan utveckla hvad denna begynt, eller ock rätta dess irringar.

När min lilla skrift kom ut, drömde jag om natten mycket om en mängd oxar, som stängde vägen der jag skulle gå fram, och mellan hvilka jag med svårighet lyckades att bana mig väg. Sådant, säger man, betyder »mötande besvärligheter». Och får jag många liknade bref från Franzen att studera på och att besvara, så är drömmen i sanning sannspådd. Ty svara på dessa måste jag, och det blir mig en svår och kinkig sak, med afseende på den vördnadsvärda gubben sjelf, som jag är skyldig mycken tacksamhet och ej vill såra eller stöta. Jag sänder dig äfven hans första bref samt Nils Franzens afskrift deraf, ifall de kunde tjena dig till utredande af ord och bokstäfver. Och än en gång, goda Fabian, förlåt mig den ledsamma sysselsättning, som härmed inkräktat på din så upptagna tid!

En ann är så god som en ann och får äfven bref från Nizza och *goda* bref dertill. De tala bara om folkfester och stadsbaler och om Agathes dagliga tilltagande krafter och hull. Mindre roligt var likväl, att de trettondagen haft *snö* i Nizza och som legat kvar ett helt dygn. Sedan dess hade luften blifvit betydligt afkyld. Jag är nu gruffigt rädd att vintern farit härifrån och dit. Med Sunnanvind få vi alltid kallare här i år än med Nordan. Det vore just hårdt mot min stackars lilla Agathe. . . . Brefvet slutar med: »träffar du Fabian så helsa och tacka honom innerligen ifrån oss alla för de snälla raderna han smugit in i ditt första bref.»

Nu får jag också sluta detta bref, ehuru jag förut tänkt anförtro det några majtankar som leka för mig, och som skulle stå i sammanhang med hvad jag skref till Agathe angående din kungliga vintervakt: »Dess goda sida är att Fabian blir sin egen Friherre i sommar och kanske att han då äfven litet blir *vår*. Och i sammanhang härmed komma tankar på hur roligt det vore att här i sommar få göra en liten kurs i kemi och geologi m. m., att tala och tänka tillsammans i dessa ämnen. Allt ganska egennyttiga tankar som du ser, och som kanske derföre blåsas bort af vårvindarne. Emellertid glädja de mig. Jag har sen en tid en törst och hunger efter någon liten närmare bekantskap med naturen. Den drager mig till sig mer än jag kan säga, och jag vet hvad en sådan bekantskap skulle blifva för mig.

De förutseende och allt förberedande Quidings, som jag är viss på att icke en gång yttersta domen öfverraskar, ha sen längesen skrivit och beställt sig en badsump för att bada här i sommar. Vi skola då alla församlas här, om vår Herre så tillåter, och att äfven du blir en af den lilla församlingen, det kan jag ju få hoppas tillsvare.

Din tillgifna
Fredrika.

Årsta d. 11 Mars. — 42.

Med sista budet, goda Fabian, fick jag bref från Nizza och så sköna, så förtjusande bref! De lefva der i ett riktigt paradiset fullt af

blommor och sol och sång — — — Agathe kan inte nog omtala hur härligt der är, hur präktigt stjernorna lysa i den klara, rena luften, hon säger: »Ack här borde Fabian vara för att göra sina ljusexperiment!»

Solen låter nästan aldrig skymma sig af moln. Och Agathe badar själ och kropp i dess ljus och är frisk och ser hela lifvet i solglans. Så mycket om solsken, bästa Fabian. — — —

Årsta d. 8 April —42.

— — — — Vår och blommor och botanik öppna åter sina glädjekällor. Fries's tankar och åsichter äro mig förtjusande. Han är ett snille, som liksom antagit blomsternatur, för att rätt, stilla, skönt och fromt lära vishet. Jag har just nu fått plocka en af de blommor han anser höra till de fullkomligaste, emedan de genomgå de flesta metamorphoser — *vår hästhofven* (Tussilago).

I maj min bästa Fabian får jag väl återse dig, hoppas jag. Din tillgifna

Fredrika.

Nyårsdagen 1846.

Jag börjar detta år med tanken på dig, min goda Fabian, och på den förändring det skall medföra i ditt lif, inre och yttre. Icke för att det är så ovanligt och så märkvärdigt att folk gifter sig, och att det i allmänhet ligger något så märkvärdigt i giftermålet — det ligger ofta deruti litet nog! — Men för vissa menniskor kan det vara *mycket* — det beror på deras innehåll — och för dig känner jag det vara så, äfven med afseende på den maka du valt. De sköna rika outtömliga djup af kärlek och sällhet som lifvet äger, det anar mig att de i denna förening skola öppnas för dig, och du känna lifvet så som du ännu ej känt det. Ack! Jag är lycklig i denna tro och har behof af att säga dig det och säga äfven några ord åt din Aurore, som står för mig så älsklig i sin egenhet, sitt allvar och sin innerlighet, att jag känner mig hålla af henne och gläder mig att tänka henne bli din hustru. Gif henne medföljande lilla breflapp. Jag känner att ingenting stelt eller främmande är der, som kan verka mindre angenämt.

Du har väl nu goda och glada dagar på Stjernholm. Äfven *här* är godt, mycket godt, *allt för det bästa*. Vi ha haft en treflig och, genom barnaglädje, glad jul. I slutet af denna månad kommer jag till Stockholm och hoppas då få träffa dig. Till dess lef väl goda, bästa Fabian!

Alltid
Din tillgifna

Fredrika.

Årsta nyårsdagen 1846.

Goda Aurore! Min broderliga vän Fabian Wredes fästmö! Ännu är jag väl för dig blott en aflägsen, nästan obekant vän. Men en dag hoppas jag komma dig närmare, och icke blott på yttre vis. Och så aflägsen jag äfven nu må synas dig, så är jag dig dock i denna stund ganska nära, och omfamnar dig i mitt hjerta, i mina tankar som Fabians brud, som hans hälft i lifvet, på första dagen af det år, som, vill Gud, skall se din förening med honom.

Gud välsigne dig, söta Aurore, och gifve dig förmågan att göra honom lycklig! Jag vet att du då skall bli lycklig sjelf. Och alla de som länge — långt före dig — hållit af honom, skola hålla af dig och tacka dig, ej minst bland dessa den som så gerna vill vara din vän och kusin.

Fredrika Bremer.

Kristianstad—Köpinge d. 14 Okt. — 48.

Min goda Fabian!

Du har haft den godheten lofva att genomse de sista korrekturarken af de två små skrifter, mina, som nu skola läggas under pressen. Och nu goda Fabian kommer jag och ber dig om en godhet till: att mitt ställe och för mig uppgöra ackordet för bokens förlag med magister Bugge. Och jag har sökt så ställa att detta icke måtte bli någon bråkig sak. Jag har med denna dagens post afsändt till Bugge de tre första häftena af min bok »Midsommarresan» och tillskrifvit honom om de villkor jag önskar vid uppgörandet af affären oss emellan, och bedt honom anmäla sig hos dig för närmare bestämmande af dessa samt uppgörande af kontraktet, som han sedan skulle lemna till dig. Du ser, bästa Fabian, hur jag litar på din vänliga handräckning och hjälp i denna sak. Och jag gör det på goda grunder och tackar dig hjertligen på förhand därför.

I korthet vill jag här nämna hvad jag om villkoren tillskrifvit Bugge: Af Herr Hierta har jag alltsedan min bok »Hemmet» erhållit ett pris för mina arbeten varierande emellan 100 och 110 samt omk. 90 Rdl. B:co pr ark för en upplaga stor 2,500 exemplar och derjemte 50 fri exemplar. Om magister Bugge finner sig vid att af ifrågavarande bok göra så stor upplaga, önskar jag att icke erhålla mindre än 100 R. Bco för arket. Anser han sig kunna erlægga mera, så är det naturligtvis mig icke emot. Anser han sig icke kunna göra så stor upplaga, så måste naturligtvis honorarium rättas derefter. Dessutom förbehåller jag mig 50 fri exemplar samt rättighet till nytt ackord vid ny upplaga.

Jag förmodar att redan Bugge läst boken, eller nog deraf för att fatta sitt omdöme om den (min goda, men något för långsamma, vän Böklin vill ännu fundera öfver sista häftet) och besinnat mina propositioner om affären, in finner han sig hos dig och har då med sig mitt bref till honom. Som han flera gånger och angeläget bedt mig att få

något för mig att förlägga, så förmodar jag att han icke gör svårigheter att ingå på samma villkor som Herr Hierta, om han än icke anes sig kunna lemna högre. Det närmare bestämmandet af dessa ber jag dig, goda Fabian, uppgöra med honom enligt hvad du finner billigt och rätt. Jag är säker på att bli fullt tillfreds dermed. Då min bok blef så sent färdig före min afresa, kunde jag ej uppgöra affären med Bugge, utan sade blott att jag önskade vilkor liknande de Herr Hierta gifvit. Och för min lilla Rhenresa uppgjorde jag blott den muntliga öfverenskommelsen om ett hälften bruk, likt det jag har med Colbern, näml. att netto behållningen af skriftens inkomst delas emellan Bugge och mig, sedan han af bruttointkomsten afdragit sina omkostnader som förläggare. Men nu har jag bedt honom uppsätta skriftligt kontrakt derpå och sedan lemna detta till dig. Och du bästa Fabian torde vara så god sedan öfverlemna detta och det andra kontraktet till min Agathe, när hon kommer till Stockholm. Hälften åtminstone af honorarium för Midsommarresan bör lemnas då boken utkommer af trycket — (helst det hela om Bugge så vill) och det öfriga om tre eller 6 månader, om förläggaren så önskar.

Ack! ett så tråkigt brev att skriva och att få! Förlåt mig det min goda Fabian, och nu till något annat — Tack för sist och för anblicken af edra vänliga ansigten som följde mig som solblickar på resan, då jag lemnade Stockholms redd!

Andra solblickar blefvo på resan sparsamma eller, rättare inga. Men vädret var vackert ännu, så länge vi höllos inom Stockholms skärgård, och mitt intryck af denna skall du se i ett stycke af min teckning öfver Sverige (Inledningen). Sedan blef det rusk och regn och hög sjö. De flesta af passagerarne blefvo eländigt sjuka; den goda gubben Welchem var bland dessa. Han syntes öfverhufvud nedstämd, och jag ville ej oroa honom med politiska frågor, hvarföre vi höllo oss utanför dessa. Hans intryck af vår kungliga familj och särdeles af Kungen glädde mig att höra. Om honom sade han: Er ist ein sehr kluger und sehr edler Mann und hat eine sittliche Ansicht der Dinge, die nicht gewöhnlich ist.» Af denna »Ansicht» i de politiska frågorna (den högre politiken) tycktes han vara frapperad.

Resan förblef ruskig till vädret, men när jag kom till Skåne sjöngo lärkorna öfver dess slätter, och luften var sommarmild och här skref jag om hela mitt stycke om Skåne i min bok, hvilket nu är något helt olika hvad det förut var.

Jag har varit och är tacksam öfver att åter vara med min vän Böklin. Han är en dykare efter djupets äkta perlor och ger sig icke förrän han kommit till botten och kan åter uppkomma med dess skatter i sin hand, men ett gruffigt godt tålmod vill det till att vänta på att han — kommer opp. Man kunde allt få tid att taga sig en god liten lur emellan fråga och svar, om icke väntan och vissheten att höra något grund-godt och redande hölle en vaken. Hans fru tycker jag mycket om, och barnen äro snälla och duktiga. Men ett sådant praktexemplar som din *lilla Agathe* finnes ej här. Jag tänker ofta med glädje på det präktiga, lifliga, lefnadsfriska lilla barnet. Och hennes ifver och håg att försona — ack! — det är redan hela qvinnan

i frö med hvad hon har bäst och älskligast, farligast också för henne sjelf. Gud bevare det söta barnet och låte dig ha rätt mycken glädje af henne, som nog är säkert om hon får lefva och förkofra sig som hittills. Nu är tiden då ett sådant litet barn blir för hvar dag af mera intresse och roligare.

I slutet af denna månad ämnar jag ge mig af till Köpenhamn och hinner således icke få svar på detta bref här. Från Köpenhamn skall jag skrifva och säga min adress der, hvilken jag ännu icke vet. Om min hjertliga helsning till Aurore får jag nu bedja och ännu en gång, goda Fabian, ber jag dig om ursäkt för det besvär jag med mina bokaffärer gör dig, bra mycket emot min önskan och vilja!

Din
 hjertligen tillgifna
Fredrika.

Christianstad—Köpinge d. 17 Okt. 1848.

Goda Fabian! Låt Bugge visa dig stylarna för Tillegnan af boken, och var god se till att de bli passande, vackra och enkla, och låt tillegnan förblifva en hemlighet tills vidare för dem den är ämnad.

Vänskapen med systrarna Bremer hade fortsatt ända sedan deras barndom, då Wrede ofta varit tillsammans med dem och lidit af att se deras mors besynnerliga svältsystem, som afsåg att göra barnen lätta och luftiga. Han led af att under det han och hans syskon fingo äta sig mätta, se de hungriga barnen stå omkring och se på, och försökte ibland i smyg att gömma litet åt dem. Den ene af sönerne, Claes Bremer, hade sedermera några olyckliga spekulationer i brännvin, hvarigenom han höll på att ruinera hela familjen. Wrede försökte att reda ut hans affärer och lyckades slutligen ordna dessa, men fick därvid sätta till en del af sin förmögenhet. Systrarna Bremer ersatte sedan en del därpå genom sitt testamente till honom.

En annan ungdomsvän hade Wrede i Nils von Koch,* med hvilken han under några år, innan von Koch 1832 gifte sig, bodde tillsammans i det Klemmingska huset vid Drottninggatan, inpå gården. Hushållet sköttes då af en gammal trotjänarinna, Inga, som sedermera stannade hos Wrede ända tills han gifte sig. Denne hans väns hem stod honom öppet när som helst, hvilket mycket förljufvade hans lif.

* Justitiekansler, f. 1801, † 1881.

Musik utgjorde ett af Wredes käraste nöjen, och han var medlem af Harmoniska sällskapet, där han sjöng med i körerna. Han lärde sig aldrig spela piano, men tog ut efter gehör hvad som helst och njöt särskildt mycket af all klassisk musik. Då Musikaliska Akademien hade erhållit ett instrument, som stämdes på ett ovanligt sätt, tillkallades Wrede och utfunderade genast stämningssättet samt satte instrumentet i ordning. Han blef invald i Musikaliska Akademien 1837.

Berzelii mottagningar, en gång i veckan, intresserade honom särdeles mycket, och där sammanträffade han med de flesta af den tidens mest ansedda vetenskapsmän. Dessa mottagningar fortforo äfven efter Berzelii giftermål med fröken Poppus, men fingo då en helt annan karaktär. Allt hvad förnämt hette af hela aristokratien samlades då i salongerna, men vetenskapsmännen trufdes icke där, utan drogo sig undan i Vetenskapsakademiens stora sal, hvilken sammanhängde med våningen. De få vetenskapsmän, som vågade sig in i salongerna, fingo benämningen »de tama».

Under sin långa hofbana hade Wrede tillfälle att se ej mindre än fem af våra konungar på nära håll. Som ung underlöjtnant blef han presenterad för Carl XIII och fick se honom vid ett högtidligt tillfälle, då den åldrige monarken måste af flera personer stödjas bakifrån för att kunna stå upprätt och ej falla omkull. På sin 90:e födelsedag emottog han i sitt hem lyckönskingsbesök af Oscar II, och hos dennes tre närmaste företrädare hade han hofsysslor. Han blef ordonnansofficer 1823 och adjutant hos Carl Johan 1834, kammarherre hos kronprins Oscar 1836, kabinettskammarherre hos honom, när han blef konung 1844, samt var chef för Carl XV:s stab under hela dennes regering. Det var således en ovanligt lång tid, som Wrede under sitt lif tillbragte vid hofvet, och det har utgjort mångas förvåning, hur litet intryck hans karaktär tagit däraf. Af allt hvad intriger heter, som ofta anses följa med ett hoflif, gick han fullkomligt oberörd och märkte dem visst knappast, och lika främmande var han för allt smicker, som annars brukar anses så godt som oskiljaktligt därifrån. Han var alltid densamme, med hvem som helst, hög eller låg, och sade sin mening lika enkelt, rätt fram och utan omsvep. Och det var märkvärdigt hvad han var *litet* sträng i sina omdömen om personer, han såg alltid deras bästa sida och tyckte illa om, när andra kommo med sina skarpa kritiker, särskildt när det gällde att döma om andra människors *motiv*. Hans hoflif är ett bevis på, att man *kan* vara sig själf under hvilka

förhållanden som helst. Och det är också glädjande att se, att detta hans naturliga, rättframma sätt att vara icke sårade någon, utan att man tvärtom tycks ha satt värde därpå. Därtill bidrog utan tvifvel äfven hans liflighet och kvickhet, som roade alla, hans stora intresse för de minsta småsaker, såväl som för de allvarligaste spörsmål, och hans förmåga att kunna vara till råd och hjälp inom de mest olika områden, att kunna ge svar och upplysningar på nästan hvad helst man ville fråga honom om. Han blef också betraktad som vän i den kungliga familjen, särskildt af kronprinsen, sedermera konung Oscar I, med hvilkens söner han under deras barndom hade ganska mycket att göra. Bl. a. lärde han, själf utmärkt simmare, dem alla att simma.

Såsom kammarherre gjorde Wrede flera resor med kronprins Oscar, en gång bl. a. till Ems 1837, och en gång till München 1843, då han fick tillfälle att se en mängd kungliga personer. Bland de på resan följaktiga var lifmedikus Telning, hvilkens humoristiska skämt roade hela sällskapet. På ett värdshus i någon tysk stad, där de haft ett förfärligt nattkvarter, skämd mat och allt mycket dyrt, kom värden smilande och bugande ned till vagnen, när de skulle resa, då Telning med den artigaste röst sade till honom på svenska: »Tack skall du ha för din ruttna hare, din rackare», hvarvid värden, som förmodligen trodde det var någon artighet, förbindligen bockade sig sägande: »Bitte, Bitte». En annan anekdot om denne Telning, som Wrede brukade berätta, var hur vid en gudstjänst på någon resa prästen i sitt tal inflickade många artigheter till de kungliga, och då dessa ord därvid förekommo: »Se, denna sköna telning på en ädel stam!», steg Telning, som jämte uppvaktningen befann sig i det angränsande rummet, upp och bugade sig under djupaste allvar, liksom han trott denna artighet gälla honom. Att de öfriga af uppvaktningen hade svårt att hålla sig allvarsamma faller af sig själf.

1834 blef Wrede lärare i matematik och 1835 i fysik vid Marieberg, samt befälhafvare för läroverket 1838. Han intresserade sig mycket för de unga eleverna och hjälpte dem ofta med att söka reda ut deras trassliga penningaffärer och deras beroende af procentare. Flera af dessa elever kommo sedan på äldre dagar och tackade honom för den hjälp han gifvit, och en af dem skref, då han själf blef chef för sitt regemente, att det skulle bli hans sträfvan att i sin mån på samma sätt söka med råd och däd hjälpa de yngre af sitt regemente.

Wrede, som redan 1829 blifvit invald i Krigsvetenskapsakademien hade dessförinnan uppfunnit en ny sorts lavett för artilleriet, hvilken gjorde uppseende. Denna uppfinning påskyndade hans befordran. — Han utnämndes 1831 till kapten och blef 1838 major vid Göta artilleri, men som han hade flera förordnanden i Stockholm, behöfde han aldrig flytta till Göteborg.

Samma år hade han åtskilligt besvär med försäljningen af Fogelsta till Baron von Düben, hvarom åtskilliga bref från syskonen ännu finnas i behåll. De andra syskonen köpte sig för sina andelar af försäljningssumman gårdar på landet. Kort härefter köpte Wrede några aktier i Nyköpings mekaniska verkstad. Detta bolag hade börjat med de mest lysande utsikter och troddes skola gifva staden Nyköping stort uppsving, men råkade snart i svårigheter. För att söka reda ut de krångliga affärerna öfvertalades Wrede af kronprinsen att gå in i styrelsen. Ett år därefter måste bolaget — trots alla ansträngningar — göra konkurs. Det var en olycklig stund för Wrede, då han inträdde i detta bolag, ty det kostade honom många bekymmerfulla stunder, såväl under det år han var medlem i styrelsen, som under den långa utredningen efteråt, med åtskilliga efterföljande processer, då det tvistades om huruvida delägarne skulle vara solidariskt ansvariga eller ej, och det dröjde många år innan processen blef afslutad. Ehuru detta liksom åtskilliga andra ledsamma saker stundtals kostade honom mycket bekymmer, så ägde han dock en underbar förmåga att dessemellan kunna skjuta dem helt och hållet ifrån sig, sluta liksom ett lock därför och bibehålla sitt ovanligt glada och lyckliga lynne ofördunkladt af dessa och andra bekymmer och omsorger.

Hvad som äfven upptog åtskilligt af hans tid och tankar dessa år, var ett annat bolag, i hvars styrelse han invaldes, nämligen den af Edward Lewin, Nils von Kochs svåger, efter engelskt mönster inrättade Hillska skolan på Barnängen. Denna skola intresserade honom mycket och en mängd sedermera framstående personer ha utgått från densamma, ehuru den i längden icke bar sig i ekonomiskt afseende.

Ett annat uppdrag han erhöll denna tid var att öfvervaka byggandet af Riddarholmskyrkans torn. Åskan hade kort förut slagit ned och antändt det gamla. Han hade sedan ganska många svårigheter därmed, då den arkitekt, som från början åtagit sig arbetet, dog före dess verkställande.

Under hela denna tid var han jämte sina öfriga åligganden sysselsatt med vetenskapliga arbeten och studier. 1834 skref han en afhandling, kallad »Försök att härleda ljusets absorption ur undulationsteorien», hvilken infördes både i Vetenskapsakademiens handlingar och Poggendorffs annaler och väckte mycket uppseende. År 1835 blef han invald i Vetenskapsakademien. Under några år, författade han, på anmodan af Berzelius, årsberättelsen för Vetenskapsakademien öfver fysikens framsteg. År 1843 konstruerade han ett litet instrument för magnetiska observationer på resor, hvilket användes både af honom själf och af andra, bl. a. på Spetsbergsexpeditionerna, för inklinationsbestämmelser.

Sommaren 1845 tillbringade han ett par månader i nordligaste Lappmarken för verkställande af gradmätningar, och om sina färder däruppe brukade han berätta intressanta erfarenheter. I hans anteckningsbok från resan förekommer en skriftlig förbindelse, undertecknad med bomärken af två lappar, att skjutsa Majoren Baron Wrede i trebördingsbåt från Muoniska till Pochila gästgifvaregård, 26 $\frac{1}{2}$ mil på tre dagar. Färden utför forsarna brukade han ofta beskrifva på äldre dagar. Med anledning af sina arbeten med gradmätningen blef han invald i l'Association Géodésique internationale, när nämnda samfund stiftades, och på sin 90:e födelsedag erhöll han lyckönskan och tacksägelse från detta sällskap, för hvad han vid dess början uträttat med sina arbeten och sin erfarenhet. Vid nedläggandet af presidiet i Vetenskapsakademien 1847 höll han ett tal angående den fysiska vetenskapens dåvarande ståndpunkt, särskildt angående teorierna om ljuset, värmen, elektriciteten och magnetismen. På samma gång han där gaf en öfverblick öfver dessa teories utveckling och de begåfvade män, hvilka uppträdde som deras frambärare, så gaf han med en verklig siarblick en antydning om i hvilken riktning han anade, att seklets vidare utveckling skulle gå — aningar, hvilka dels på ett förundransvärdt sätt redan slagit in, dels mer och mer börja att förverkligas. Detta tal väckte då stort uppseende, men oaktadt han fick flera uppmaningar att låta trycka det, kom han sig aldrig för därmed. Det var annars ett af de få arbeten i vetenskaplig väg, som han själf kände sig någorlunda tillfredsställd med — annars plågades han mycket af hvad han själf ansåg det otillfredsställande i sina vetenskapliga arbeten, dem han fick utföra liksom på lediga stunder, midt under alla sina andra mångfaldiga arbeten och sysselsättningar. Detta tal har Berzelius i ett bref yttrat sig om

såsom varande briljant. 1845 hade han blifvit invald till ledamot af Royal Astronomical Society i London.

Aurora de Geer.

Daguerreotyp, omkr. 1845. Tillh. A. v. Koch, f. Wrede.

1839 gjorde Wrede bekantskap med Aurore De Geer,¹ som sedermera blef hans hustru, då hon och hennes syster Louise, åtföljda af sin moster Caroline v. Rosen, skulle bese slottet och där sammanträffade med honom, som genast artigt åtföljde dem för att förevisa rummen. Louise fann honom så grann i sin uniform, att hon stod och krusade med honom i hvarje dörr, de skulle passera. De råkades samma vinter äfven på en konsert i stora Börssalen, och en gång på operan, då Hugenotterna gafs och han kom in i deras loge. Aurore De Geer skref då hem, att han var den hyggligaste herre, hon sett i Stockholm, men rädd att hon sagt för mycket, skref hon öfver: »en af». Bekantskapen fortsattes under två hvarandra följande vintrar 1841—1842, vid besök i Stockholm, då systrarna bodde hos sin onkel Rolf Cederström och genom sin moster Caroline von Rosen blefvo införda i det von Kochska hemmet, där de genast blefvo mycket

¹ f. 1822 † 1904, dotter till hofmarskalken friherre Gerard De Geer och Henriette Lagerstråle.

intagna i fru von Koch,¹ som visade dem den största vänlighet, och hennes och Aurore De Geers vänskap fortsatte sedan hela deras lif. Wrede var i det hemmet en daglig gäst. Han hade stått fadder åt alla barnen, och guffar Wrede, med sina presenter och sina påhitt, var ett bland deras gladaste barndomsminnen. Fru von Koch sade en gång på sin brutna svenska till honom: »Gud son blir en hedning, om ej Gud fader kommer och hälsar på honom.» Så fort något var sönder och skulle lagas, tillkallades han, och vid allt som man undrade öfver, hette det ständigt: »Det ska vi fråga Wreden om.» På det mesta hade han upplysningar och svar att ge, men i annat fall sade han rent ut: »Det där har jag icke satt mig in i», och det var fåfängt att försöka få honom att yttra sig angående något, som han ej ansåg sig ha fullt reda på. Han hade mycket ofta diskussioner med fru von Koch i alla möjliga frågor och var särdeles road af hennes originella uppfattning och infall. — Här hade Wrede således många tillfällen att sammanträffa med systrarna De Geer. Louise yttrade härvid en gång till sin syster: »Det är märkvärdigt, att baron Wrede är mycket mer intresserad af din spelning än af min sång.» Efter Wredes död påträffades i hans skrifbord ett gammalt affärspapper, tydligen från 1842 eller 1843, på hvars baksida stod skrifvet med blyerts: »Aurore Wrede, född De Geer, Friherrinnan Wrede född De Geer» och därinunder »det kan alls ej vara omöjligt». Han lär också vid denna tid yttrat till sin syster Agathe: »Hade jag råd att gifta mig, skulle jag fria till fröken De Geer.» Detta yttrande hade hon berättat för sin goda vän Hedda Krusenstjerna, som i sin tur berättade det för Aurores syster Henriette, som en vinter vistades hos henne i Karlskrona. Genom henne kom det slutligen fram till Aurore på en liten »privatlapp» — det vanliga medlet för förtroenden systrarna emellan, då alltid brefven i det De Geerska hemmet på Stjernholm fingo läsas af hela syskonkretsen.

Baron Wrede gick bland systrarna under namnet B. W. och då Louise gifte sig² och flyttade till Stockholm, gaf hon ofta på privata lappar en liten rapport om hvad B. W. företagit sig, då hon sett honom, såsom t. ex., att på en bjudning hade B. W. endast ätit blancmanger till soupern eller en annan gång att hon endast sett honom tala med en af hoffröknarna etc. Hvarje så-

¹ Frances von Koch, född Lewin, till börden engelska, och gift med Nils von Koch.

² Med grosshandlaren Edvard Arfwedson i Stockholm.

dant litet obetydligt meddelande emottog Aurore med stor förtjusning och såg då allting rosenrött. — Under ett af sina besök i Nyköping för det ledsamma bolagets skull, blef han en gång bjuden att sammanträffa med hela den De Geerska familjen hos landshöfdingen, men då en af föräldrarne blef illamående, inställdes hela familjens resa till staden, och Wrede grämde sig sedan ofta, att han gått miste om sitt enda tillfälle att få göra bekantskap med Aurores mor. Hon dog nämligen redan 1843. Ett par följande år efter Louises giftermål vistades Aurore på längre eller kortare besök hos henne och träffade då allt emellanåt B. W., oftast hos von Kochs, där de äfven hösten 1845 stodo fadder emot hvarandra. Samma år, den 4 december, kom han på sin första visit till Edvard Arfwedsons, där han genast fann tillfälle att få tala ensam med Aurore och då de blefvo förlofvade. Han reste därpå samma kväll ned till Stjernholm för att begära hennes fars tillstånd, medtagande ett bref från henne till fadern. Vid sin ankomst till Stjernholm blef han genast på det hjärtligaste välkomnad af sin blifvande svärfar, som därpå bultade på alla systrarnas dörrar, sägande: »Kom ut, så ska ni få se Aurores fästman.» Ebba svarade: »Jag kan inte — jag håller på att byta om strumpor.» — »Åh, det gör ingenting, kom som du är» — ropade fadern endast. — Sedan fick Wrede se sin fästmöes bref, enligt gammal Stjernholmsvana, läsas i tur och ordning af alla syskonen, från den äldste ända ned till den lille elfvaårige Robert. Själ f stod han bredvid, trängtande att äfven få läsa brefvet, hvilket han dock icke vågade begära. När han sedan berättade detta för brodern Louis,* så svarade denne endast: »Ja, hvarför bad du icke — det hade du genast fått.»

Här införes ett utdrag ur ett bref från Louis De Geer angående Aurores förlofning:

Lilla Soroloska!

Jag hade redan formerat pennan för att börja ett bref till dig med baron Lingens sinnrika fråga: »Nå hur ha vi't nu?», då tvenne bref från Carl och Henriette derpå gäfvö mig det gladaste svar, som man någonsin kan få på en fråga.

Ehuru jag alltsedan ditt sista bref haft en säker aning, kan jag likväl icke beskrifva hvad glädje jag njuter af vissheten veta dig förenad med en man, till hvilken *du* kan se upp med hängifvenhet och beundran, hvilken qvinnans rätta ställning jag knappast såg någon

* Justitiestatsminister f. 1818 † 1896.

annan dager för dig att kunna uppnå. Vål emotser jag att du kan få, som alla andra, många bekymmer och icke alltid kommer att dansa på rosor, men då man är lycklig i djupet af sin själ kan man med lätthet uthärda stormarna på ytan. Lycka till derföre, goda älskade Syster, och framför äfven vid tillfälle min hjertliga lyckönskan till Baron Wrede. Träffade jag honom sjelf, skulle jag säga honom att jag ansåg honom mest att lyckönska af alla jag känner; och vore jag på Stjernholm, tror jag att jag skulle dansa polka med dig i förtjusningen, ehuru det verkligen vore en symptom à la magister Fries! —

Wrede satte sig genast in i sina nya förhållanden, blef snart som den bästa son och bror, och sedermera i sina bref talar han ofta om »syster Detten», lilla »Bebben», och bror Lufsen (Louis) och alla fingo i tur och ordning göra långa séjourer i det nya hemmet. Många bref från honom, skrifna under den korta förlofnings tiden 4 dec.—14 maj finnas ännu kvar. I ett af dem skrifver han angående skälen, hvarför han föreslår henne en resa straxt efter bröllopet bland annat:

»Ett bland de hufvudsakligaste motiven har jag redan sagt dig, det nämligen, som i allmänhet talar för att ett nygift par bör, när sådant kan låta sig göra, kort efter sin förening för någon tid aflägsna sig från sin förra vanliga omgifning och då endast lefva för och med hvarandra. Det kan därför ingalunda vara min mening, att man behöfver isolera sig från människor, tvärtom. Men att under den tid, då den egentliga första närmare bekantskapen göres, ömsesidigt aflägsna sig från dem, som förut varit vanda att emottaga vårt förtroende i allt, så smått som stort, måste efter min tanke nödvändigt på ett fördelaktigt sätt bidra till att närmare knyta förtroendet, där det i första rummet bör äga rum. Jag är öfvertygad om att ju längre bekantskapen hinner att i kärlek och förtroende utveckla sig mellan tvenne personer, som skola blifva allt för hvarandra, ju mer skola de hos hvarandra kunna upptäcka goda egenskaper, som skola bidra till att närmare knyta bandet mellan dem. Men på samma gång *måste* man bereda sig på att ett och annat misstag, en och annan misräkning måste uppdagas och att måhända många illusioner måste falla. Sådant bör dock icke kunna ha något inflytande, om den inbördes tillgifvenheten varit byggd på en riktig grund och om det felande endast ses och uppfattas af den, som får öfverse med det mindre betydande, för det mera betydandes skuld och utan mellankomst eller inflytande af en tredje person, som till följd af sin olika ställning måste se saken på olika sätt. — — — — —

Du torde kanske blifva något förundrad, öfver min vågsamhet att med afseende å våra tillgångar tänka på en utrikes resa. Men jag bör säga dig, att jag från flera håll skaffat mig och studerat upplysningar rörande de för en sådan resa erforderliga kostnader och att jag där-

utaf visserligen funnit, att de något komma att öfverstiga de utgifter, vi eljest skulle behöfva komma att göra här hemma, men att detta öfverskott dock på långt när icke behöfver blifva så stort, som man måhända skulle föreställt sig och att uppoffringen af detsamma, efter hvad jag hoppas, fullt ut skall komma att ersättas af det nöje och äfven nytta, som jag hoppas resan skall medföra. Om vi någonsin sköla kunna tänka på att företaga en sådan resa, så kunna vi aldrig göra den med mindre kostnad än nu, då vi ännu ej hafva något ushåll och ej någon hyra hemma att betala.»

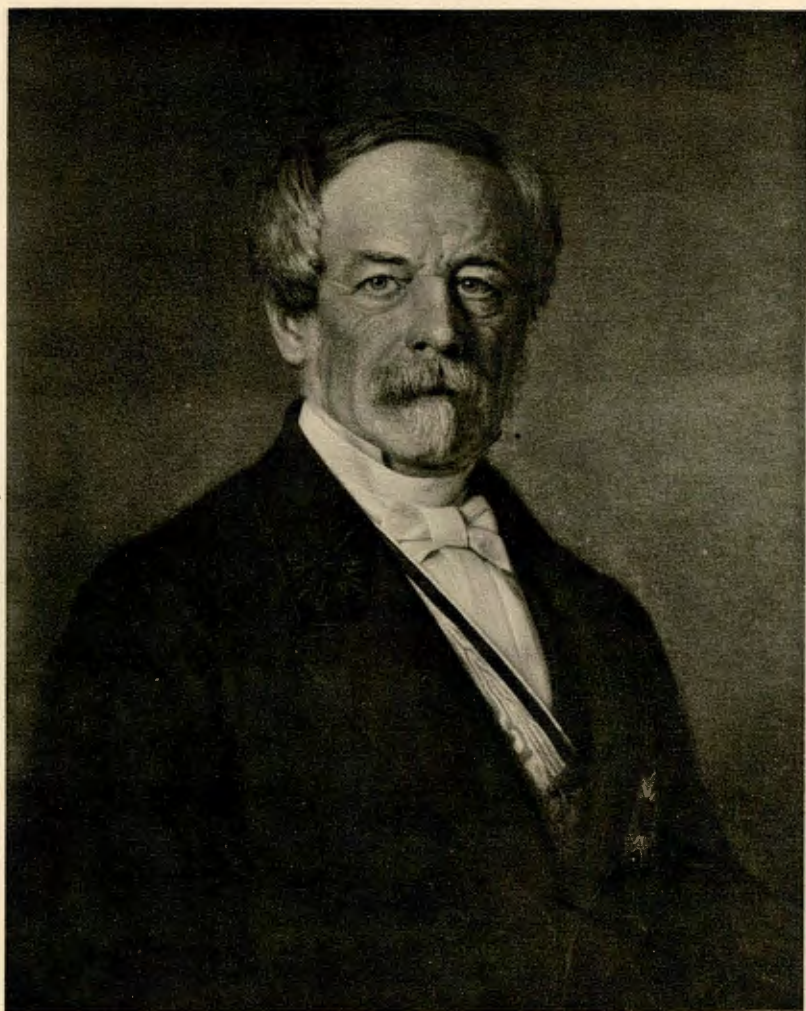
I ett annat bref skriver han:

»Din fars i sitt bref till dig framställda tacksägelser för hvad du varit för honom har hos mig framkallat en lifig känsla af tacksambet för hvad du skall blifva för mig och, om någonsin en önskan varit varm och uppriktig, så är det visserligen den jag hyser, att kunna blifva något motsvarande för dig. Om detta lyckas mig, så sker det hufvudsakligen genom dig själf, genom det inflytande du skall utöfva på mig; det har jag sagt förr, och jag har ännu aldrig sagt och skall heller aldrig någonsin komma att säga dig något, som jag ej uppriktigt tänker och känner. På fullt förtroende och innerlig tillgifvenhet skall du åtminstone alltid tryggt kunna räkna hos mig.» — — —

I ännu ett annat bref skriver han:

»Nog hyser jag uppriktigt det hopp, att min lilla Aurore alltid skall komma att hålla af mig, och nog är det min innerligaste önskan, att alltid kunna göra mig förtjänt af hennes tillgifvenhet, men just därför önskar jag, att hon redan tidigt skall lära sig hålla af mig, med mina fel och brister, och icke göra sig några illusioner, som, utplånade af verkligheten, möjligen komme att lämna efter sig tomrum, som kunna blifva svåra att åter fylla. — — — Först och sist tackar jag dig alltid för den tillgifvenhet och det förtroende du skänker mig, för den ljusning du gifvit åt min framtid och för att du är den du är och ingen annan. Att du nu måste finna det gladt och trefligt i ditt hem finner jag högst naturligt, och jag gläder mig innerligen däråt, emedan allt måste glädja mig, som ger dig glädje. Men nog blandar sig ofrivilligt i den glädje jag härvid känner något bekymmer, vid åtanke af hvad du i detta afseende inom kort måste uppoffra för min skull. Ju större uppoffringen å ena sidan är, ju större måste ansvaret å andra sidan kännas. Men jag tröstar mig vid den förhoppning, att min Aurores nya hem äfven skall erkännas såsom ett hem för dem, som varit och alltid sköla blifva kära för henne och att hon därigenom icke skall komma att känna sig skild ifrån dem.» — — —

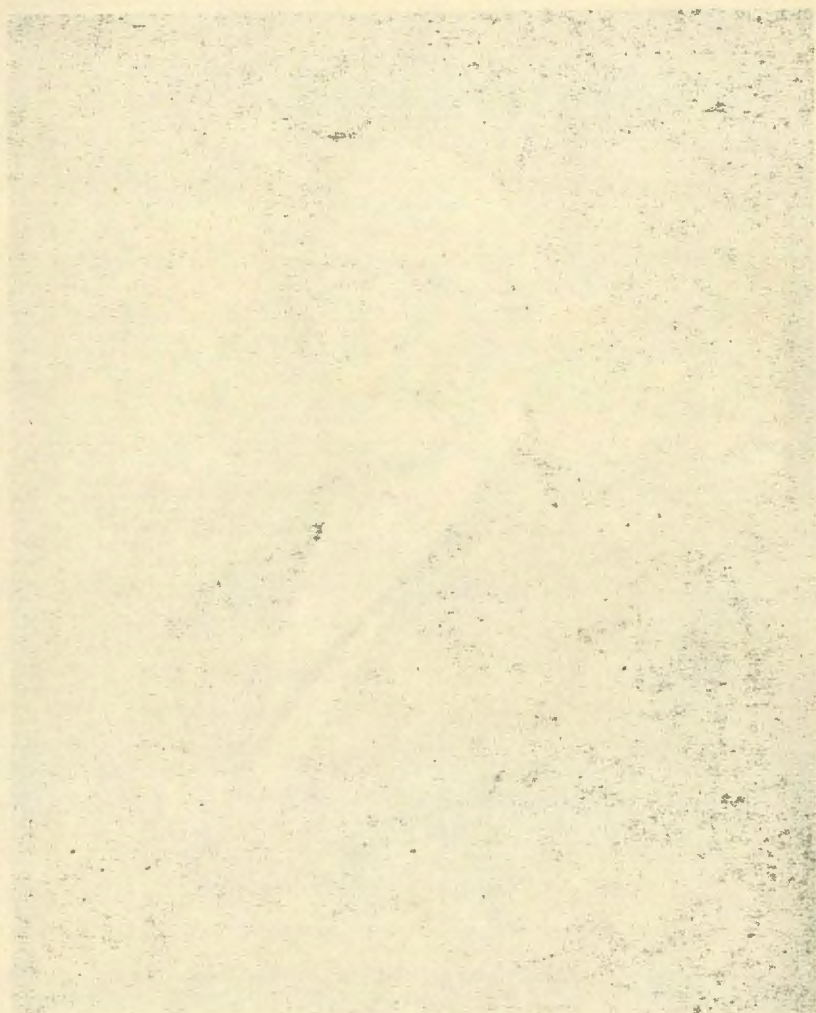
Dessa korta utdrag af hans bref från denna tid kunna kanske bättre än något annat gifva en inblick i Wredes personlighet. Ödmjukhet och anspråkslöshet voro bland de mest utmärkande

FABIAN WREDE,

1802—93.

(OLJEMÅLNING AF U. TROILI, 1871. TILLHÖR ENKE OCH PUPILLKASSAN.)

dragen i hans karaktär. De voro så utpräglade, att det rent af pinade honom, om man kom och prisade, vare sig honom själf eller något af hvad han gjort — han fann det alltid ofullkomligt och otillfredsställande och ville helst helt och hållet lämna det bakom sig.

Stjernholm. Foto.

Bröllopet firades på Stjernholm d. 14 maj 1846. Vid detta tillfälle voro för *sista* gången alla de 13 syskonen De Geer samlade. Hemmet på Stjernholm upplöstes nämligen redan samma sommar, då fadern nedflyttade till Karlskrona, där han redan i september samma år afled. — Samlingen af de långväga resande skedde dagen före bröllopet och bland dessa voro af Wredes släktingar endast närvarande hans bror Casper med sin hustru, Edvard och Fredrik Carleson (marskalkar) samt de goda vännerna von Kochs. Själfva bröllopsdagen var vädret strålande vackert och varmt, men som det varit en ovanligt sen vår, fanns ännu ej spår af grönt. Vigseln förrättades i Stjernholms lilla kapell af kyrkoherden Rogberg från Nyköping. Den 16 reste de nygifva upp till Stockholm, där de bodde på hotell några dagar, innan de begåfvo sig af på sin utländska resa, och som Wrede ansåg nödvändigt, att hans hustru skulle presenteras vid hofvet, gjordes detta af grefvinnan von Platen, hvarest de voro bjudna på middag på slottet. Den enda anmärkning han gjorde vid hennes

första uppträdande vid hofvet var, att hon i sina svar på drottningens frågor talade om hvad »Fabian» hade gjort i stället för att säga »min man». Den 21 maj begäfvos de sig af på sin resa, först med ångbåt till Stettin och sedan öfver Berlin, Dresden, Prag, Wien, Venedig till Rom och Neapel — gjorde därefter en vacker tur genom Schweiz och slutade med att tillbringa en tre veckor i Paris.

Wrede hade lofvat Berzelius att i Wien uppsöka baron Reichenbach, som utgifvit många böcker angående sina lysande experiment med magnetism. Denne bodde i ett magnifikt slott med stora laboratorier etc. och talade mycket om alla sina lyckade experiment, men då Wrede begärde att blott få se ett enda försök, som han själf kunde beskriva, hade han ständiga undanflykter, sade sig just ha skickat bort sina subjekt etc. Ehuru Wrede förklarade sig ha tid att vänta hur länge som helst för att få se något, så var det dock förgäfvos — han fick blott höra baron Reichenbachs egna beskrifningar, men ej se ett enda försök.

I Rom intogo Wrede och hans hustru alltid sina måltider under ett stort mullbärsträd tillsammans med de svenska artister, som då vistades där, bl. a. Södermark, Troili, Palm, Fogelberg (?) m. fl., hvilka visade dem många af stadens märkvärdigheter. De rådde dem att under den starka värmen hålla sig inne och hvila sig under middagstiden och endast gå ut om aftnarna, men det rådet följde de blott en gång, då de tyckte sig bli tröttare än någonsin, utan gingo outtröttligt hela dagarna omkring öfverallt, trotsande den oerhörda värmen. Wrede följde allt med samma lifliga intresse, både hvad natur, skön konst och folklif beträffar. I Schweiz gick han en dag oafbrutet i 13 timmar (hans hustru red största delen af vägen), öfver Brünig upp på Faulhorn och sof sedan om natten på golfvet med endast en kappsäck under hufvudet, då alla sängplatser voro upptagna på hotellet, och fortsatte dagen därefter utför Faulhorn ned till Grindelwald. — I Paris fick Aurore bese märkvärdigheterna tillsammans med grefve Henrik Hamiltons, under det Wrede uppsökte flera vetenskapsmän, var med om akademiens sammankomster samt besökte allehanda vetenskapliga och militära institutioner.

Vid hemkomsten till Sverige i september besökte de först Aurores far i Karlskrona. Han var vid deras ankomst fullkomligt rask och trufdes rätt bra i sina nya förhållanden, deltog i flera utfärder till Tromtö etc., men fick efter några dagar ett slagfall, hvarefter han efter åtta dagars sjukdom afled. Kort efter

hans död uppreste de med ångbåt till Stockholm, där de inflyttade i sin lilla våning vid Smålandsgatan, som blifvit ytterst enkelt möblerad. Det var Wrede, som ensam haft allt bestyr och kostnad därmed. Som hans hustru till hela sin utstyrel endast hade 1,000 kr., anskaffades största delen af linneskåpet af honom själf, och det var utmärkt bra och passande valdt. Vid inköp af möbeltyg etc. så pröfvade han mycket omsorgsfullt, om det var hel- eller halfylle och till och med undersökte trådarnas finhet med förstoringsglas. Öfverdragen klippte han till och med själf till. Som hans inkomster voro ganska små, var det endast med iakttagande af den yttersta sparsamhet, som de hade kunnat tänka på att gifta sig. Aurore tänkte senare med blygsel på, hur hon i sina bemödanden att spara och van som hon var vid landthushåll, inköpte enorma förråd af salt strömming och billigaste spisbröd m. m., hvarmed Wrede, ehuru van att långa tider af året intaga sina middagar på slottet, utan ringaste anmärkning höll till godo. Någon så litet kinkig på mat som han, kan man knappast tänka sig, han knappt märkte en gång, hvad han åt, oaktadt han hade mycket god aptit.

Till det första barnet Agathes fadderskap voro grefvinnan Ulla De Geer, grefve von Platens, von Kochs och alla möjliga förnäma släktingar inbjudna, hvilka utan minsta krus mottogos i det ytterst enkla hemmet. Den enda tillställning, som gjordes, var att Wrede straxt före gästernas ankomst sprang ut för att köpa en ljuskrona, hvaraf förut ingen enda fanns i våningen.

Den unga modern var under denna tid ett offer för »Vak-Christines» tyranni. Hon förbjöd henne absolut att företaga sig det ringaste, hvarken läsa, arbeta eller syssla med lillan. Som sysselsättning kom hennes man då emellanåt och lärde henne att spela piquet och kunde ibland, oaktadt sina trägna göromål, hålla på därmed ganska långa stunder på förmiddagarna. Alltsomoftast under denna tid, då han så ofta hörde vaggvisor sjungas, kunde Aurore få höra honom sitta och gnola dem i sitt rum, under det han höll på med sina arbeten.

Sommaren 1847 tillbringades på Marieberg, där Wrede och hans hustru voro mycket gästfria mot de unga eleverna. Senare på sommaren vistades de en månad på Årsta, under hvilken tid särskildt Fredrika Bremer visade den största vänlighet och vård om Aurore, som då icke var riktigt rask, men fullkomligt återvann hälsan under den tiden. De båda gjorde då de skönaste morgonpromenader i det daggiga gräset till en källa med något

järnhaltigt vatten. Agathe Bremer förskönade allt i hemmet, satte vid frukostbordet friska rosenbuketter i alla kuvert etc. Vintern därpå och följande vintrar tillbringade de ofta aftnarna hos familjen Bremer, sedan barnen lagts till sängs. Då spelades ofta whist — aldrig om pengar — under mycket skämt och munterhet, då äfven ibland Edvard Carleson* var med. När Fredrika var hemma, lästes det ofta högt — bland annat arbeten af Andersen och pastor Trotté.

Som Wrede fortfarande var kabinettskamarherre, hade han ofta vakt. Här införs utdrag ur ett par bref skrifna från Haga hösten 1847 vid ett sådant tillfälle:

»Då nu tillfälle yppar sig att få skriva några ord hem till lilla gumman, så vill jag ej försumma att däraf begagna mig för att låta dig veta, att jag ej glömt bort dig under den långa tid, som förflutit, sedan vi träffades, och för att förmå dig att äfven tänka litet på mig. Till en början får jag hjärtligen tacka dig för allt godt och snällt du skickade mig i den lilla biljetten, som jag fick med Lundholm. Ehuru lydig och undergifven man jag än är, har jag dock alltid svårt att underkasta mig vissa af dina befallningar, och bland dessa räknar jag förnämligast den att rifva sönder eller bränna upp de små biljetter, du skickar mig, och jag nödgas äfven bekänna, att denna befallning sällan blir till punkt och pricka hörsammad, åtminstone ej förrän efter tämligen lång besinnetid. Men du kan emellertid vara ganska trygg för följden af min olydnad, ty biljetterna förblifva alltid under förväntan på den slutliga autodaféen kvarliggande i min plånbok och där fullkomligt beskyddade för obehöriga blickar. Allvarsamt sagdt, försäkrar jag dig, att det kostar på mig att förstöra dina bref, emedan de göra snart sagdt lika mycket nöje vid fjärde och femte genomläsningen som vid den första. Detta kan egentligen icke komma af det intressanta i de händelser du omtalar — men det jag aldrig nog ofta kan få se och höra, det är allt sådant som visar mig, att lilla gumman känner sig glad och nöjd, och att hon håller litet af sin man. Då vi se till höger och vänster om oss, hur små helveten *kunna* uppstå genom husliga missförstånd, så kunna vi ej annat än innerligen tacka Gud för att bland alla pröfningar och motgångar, som möjligen kunna möta oss, åtminstone ej behöfva frukta denna. Och för den trygghet jag i detta afseende äger känner jag mig äfven innerligen och hjärtligen tacksam mot min egen lilla snälla och rara gumma, som gifvit mig den. — — — — —

Att min födelsedag i går firades med blommor vid Haga känner du redan. Vid middagsbordet i går transpirerade snart underrättelsen om dagens betydelse, och följden däraf blef ett allmänt skålande, till och med af kung och drottning. Den sistnämnda beklagade mig att ej kunna vara i tillfälle att få mottaga dina lyckönskningar. Men jag tröstar mig i detta afseende med vissheten, att om jag än ej får höra dem ljudeligen, dock ingen ger mig några sådana hjärtligare och upp-

* Justitieråd, † 1884, son till Wredes halfbror Jacob Edvard Carleson.

riktigare än du. — — — — — Tack för allt godt du sagt mig om vår lilla flicka, som jag hoppas skall bli en liten kopia af sin mamma; hennes ögon hafva redan lofvat mig något sådant. Har doktorn ännu icke talat något ytterligare om vaccineringen? Nu är här fullkomlig höst eller snarare börjande vinter; i går var här ett fullkomligt yrväder. Vid hvarje kännemärke af höstens annalkande känner jag mig nöjd och belåten att veta dig och den lilla inkomna i vinterkvarter. Men detta måste du nu vara snäll och ordna på vederbörligt sätt. Till en början är det nödvändigt att sätta in dubbel-fönster i barnkammaren och möjligen äfven i sängkammaren. Då de yttre fönstren i barnkammaren äro mycket otäta, torde det vara bäst, att, innan de inre fönstren insättas, stoppa blånor i de största springorna. Om du finner mitt Lapplandstäcke tjänligt till matta i barnkammaren, kan du gärna därtill använda detsamma. — — — — — I lördags voro vi på Drottningholm, dit alla herrarne färdades ridande. Det sommarnöjet fann jag allt litet ruskigt och tröttsamt. Men efter hvad jag hört sägas, hafva vi andra nöjen i samma genre, men i större utsträckning att förvänta. Änkedrottningen, som under september hållit sig inom Stockholm, tyckes nu, då vinterns början låter känna af sig, att tänka på en liten landséjour och har därför beslutat att snart flytta ut till Rosersberg. — — — — —

1848, under pågående danska krig medföljde Wrede som kammarherre konung Oscar till Malmö, där kungen jämte en del af svenska hären sedan uppehöll sig för att i händelse af tyska arméens öfvergång till de danska arfländerna ingripa i krigshändelserna. Vistelsen där varade från början af juni till september, mycket längre, än man från början trott. Från denna tid finns en mängd bref från Wrede, skrifna hvarenda postdag, och som alla vittna om den innerligaste omtanke i de minsta detaljer om hustru och barn och den ifrigaste längtan efter bref hemifrån. Här följa några utdrag ur ett och annat af dessa:

Malmö d. 6 Juni 1848.

— — — Af Landsfaderlig omtanke för passagerarnas helsotillstånd hade konungen befallt att resan skulle så mycket som möjligt ske inomskärs; och detta ledde äfven till den lyckliga följd att ingen sjuklighet af hvad slag som helst inträffade. Dagen tillbragtes under de mångfaldiga omvexlande göromål som på ångbåtsresor vanligen förekomma — — — till dess att vi om aftonen åter ankrade några mil norr om Kalmar.

Måndagen d. 5:te fortgick resan lika lyckligt och väl, och samma outtröttliga och omvexlande verksamhet ådagalades nu af de resande som föregående dag. En liten episod förtjenar dock att särskildt nämnas. Redan föregående dag hade åtskilliga af de resande med blot-tade armar formerat queu i salongen för att hvar i sin tur undergå

vaccination. Jag visste då ej utaf den tilldragelsen och kunde följaktligen ej få min del i densamma. — Men måndagen vaccinerades hela resten af ännu ej omvaccinerade passagerare; att börja med Hans Majestät sjelf, derefter undertecknad, och något sednare kockar, kuskar, betjenter etc. etc. Kapten Eketrä, på hvilken operationen 8 dagar förut blifvit verkställd, med den följd att han nu hade 6 florerande präktiga koppor, bestod nu hela kalaset, d. v. s. att han för tillfället spelade rollen af Barnhusbarn. Bland alla passagerarna fans blott en som ej ville underkasta sig operationen och denna — herr Lundholm.* Det händer honom ibland att vara något hvad man kallar krushufvud.

Mot den högviktiga saken anförde han flera skäl, men jag har anledning misstänka att det verkliga skälet ej anfördes, och att detta var fruktan för den grufliga och smärtsamma operationen. Axel Wachmeisters betjent, Rosenlund, erkände under operationen att han var färdig att dåna; »skynda dig då att dåna», svarade doktorn, »emedan annars blir det för sent». Och Rosenlund blef helt förvånad öfver att allt var slut, innan han visste att det var börjad.

Smittkoppor äro här visserligen icke gängse, men bland gardisterna insjuknade under resan 5 i kopporna, och en af dem dog — på vägen! Under sådana förhållanden var det skäl att undergå vaccinationen, utaf hvilken möjligen fördelar, men omöjligen olägenheter kunna blifva följd.

Under den följande natten, då vi befunno oss i öppna sjön, söder om Carlskrona, fortsattes resan oafbrutet i ett väder sådant, att man med största uppmärksamhet knappast kunde upptäcka den ringaste rörelse på fartyget. Efter uppvaknandet d. 6:te om morgonen befunno vi oss midt för Köpenhamn och sågo der i hamnen liksom en skog af de uppbringade tyska skeppens master. På redden utanför Malmö gingo vi förbi morbror Annerstedts der för ankar liggande eskader, från hvilken Prins Oscar i slup kom oss till mötes. Inkomna i hamnen emottogs konungen der af auktoriteterna och en stor folkmassa och bland denna hade jag det oväntade nöjet att upptäcka Louis och hans fästmö, svärmor och svärfar — —.

D. 25 juni. — — — — — Som du redan känner, afreste jag i måndags på morgonen i sällskap med general Hohenhausen till Landskrona. Där uppehöll jag mig ända till tisdags e. m. och var där tämligen sysselsatt med att taga fullständigt reda på alla därvarande artilleri- och ammunitionsförråder och att uppgöra åtskilliga anordningar i ämnen, som höra till min nuvarande befattning. Hohenhausen fortsatte emellertid resan till Helsingborg, där han öfvervar en af stadens innevånare tillställd välkomstfest för lifgrenadierernas officerare. På denna dracks såsom vanligt åtskilliga skålar, och bland dessa en som var märklig nog, i anseende till de termer, med hvilka den föreslogs. Talaren var Wieselgren, den bekante nykterhetspredikanten. Han talade till officerarne i Magnus Stenbocks namn, frågade dem hvad de egentligen hade här att göra, om det väl vore möjligt, att de voro här för att *hjälpa* våra arfsfiender danskarne, som aldrig försummat något tillfälle att göra oss ondt, att nagga oss i hälarna,

* Wredes betjänt.

då vi varit i strid med jätten i öster, som därigenom blifvit hufvudsakliga orsaken till dennes förstörande på vår bekostnad etc. etc. Han tröstade sig visserligen vid åtanken af det onda vi gjort dem tillbaka, då vi tagit Norge, Halland, Skåne och Blekinge ifrån dem, hvarigenom vi nu voro med dem kvitt. Att ett tal i denna anda icke med skäl kunde anses för tillfället passande, helst då det hölls framför en af kungens nuvarande rådgifvare och i närvaro af åtskilliga till festen inbjudna danskar, tyckes vara gifvet af sig själf. Sådana dumheter äro så mycket mer att beklaga, som många anledningar dem förutan förefinnas att befara, att den entusiasm, som danskarne hittills visat oss, möjligen snart kan öfvergå till motsatsen.

Otack är världens lön, säger ordspråket, och det kommer möjligen att besannas i afseende å de verkliga tjänster vi gjort och ännu möjligen komma att göra danskarne. Du känner redan hvad konungen lofvat danskarne, nämligen att med sina trupper bidra att skydda deras arfländer, under förklaring, att han ej obetingadt kunde taga någon befattning med frågan om Schleswig. — Redan detta löfte mottogs och kunde ej heller annat än mottagas med tacksamhet. — Konungens bestämda förklaring till preussiska hofvet, som kom till Petersburg d. 8 maj om morgonen, gaf, efter allt hvad man kan inse, en väsentlig anledning till den ryska noten till Preussen, som afsändes samma dag eller den 8 om aftonen; och denna var det troligen hufvudsakligast, som förmodade preussarne att lämna Jutland, innan de fått indrifva en enda skilling af den kontribution af 2,000,000 Riks. Specie, som de där utskrifvit. Så se väl äfven de klokare danskarne saken, men mängden inbillar sig troligen, att preussarne lämnade Jutland af fruktan för danskarnes rustningar och tillställningar. Dessa säga nu, att danska arfländerna icke mer äro hotade, yrka nu, att svenskarne genast böra rycka in i Schleswig och förena sig med danska arméen för att därifrån utdrifva preussarne och påstå, att de i annat fall alldeles icke hafva någon nytta af oss utan blott kostnad. Detta har konungen aldrig lofvat och kommer väl kanske ej heller att bifalla. Men du inser lätt, att obehagliga och entusiasmsläckande förhållanden härigenom kunna uppkomma. Hittills hafva danskarne enda torten af sådana förhållanden, om de uppkomma. — — — — —

D. 14 juli. — — — — — De hittills bedrifna negociationerna hafva egentligen icke vidrört annat än afslutandet af ett stillestånd mellan de stridande och villkoren därför. — — — — — Såsom blifvande slutliga fredsvillkor omtalar man tvenne alternativ, nämligen 1) En delning af Schleswig, efter nationaliteten, då den södra tyska delen skulle komma att omedelbart förenas med Holstein och den norra danska med Danmark och 2) Ett afskiljande af *Schleswig* såsom ett eget af Holstein oberoende hertigdöme, som skulle vara förenadt med Danmark under samma regent, men skildt därifrån genom egen förvaltning — d. v. s. att Schleswig skulle då komma att stå till Danmark ungefär som Norge nu står till Sverige. — Det senare alternativet anser jag vara det sannolikaste och under nuvarande förhållanden äfven för Danmark det önskvärdaste, ty att Schleswig odeladt skulle komma att tillfalla Danmark som provins torde under nuvarande för-

hållanden vara alldeles överställbart; och om detta äfven för ögonblicket genom främmande makters bistånd skulle kunna åstadkommas, så skulle det sålunda framtvingade, numera onaturliga förhållandet blifva en outtömlig källa till framtida stridigheter och krångel.

Detta inse äfven de förständigare danskarne, men på långt när ej alla. Tvärtom protesterar mängden, anförda af de radikala tidningarna, gräsligt emot alla de diplomatiska underhandlingarna och yrka ovilkorligen uppå att få *s/ås*. Att våra trupper under sådana förhållanden komma att aflägsna sig från Danmark vida mindre fråde, än de kommo dit, är ganska sannolikt, men det kommer väl dock en tid, då de förnufvigare äfven bland danskarne skola erkänna de tjänster, som de af oss emottagit. Ty utan Sveriges inblandning i saken är det föga troligt, att saken skulle så fördelaktigt för danskarne hafva afupit, som den nu sannolikt gör. Preussarne tyckas vara ganska angelägna att få slut på saken, hufvudsakligen af det skäl, att de gärna vilja hafva sina trupper så mycket som möjligt disponibla för uppgörandet af de oafslutade affärerna med herrar Berlinare. I Berlin står nämligen nu så till, att ett skarpt nappatag, ungefärligen sådant som nyligen ägt rum i Paris, anses äfven där vara alldeles oundgängligt, innan ställningarna där kunna komma på en någorlunda rimlig fot igen; och många omständigheter tyckas visa, att vederbörande snart göra sig beredda på en dylik uppgörelse af sakerna.

Charles Emil Piper, som varit i Paris under de sista stora tilldragelserna där, reste därifrån den 28 och kom hit några dagar senare. Det var ganska intressant att af honom höra beskrivas en mängd detaljer af de tilldragelser, till hvilka han till en del varit åsyna vittne. De tvenne första barrikadernas intagande hade han själf åsett; vid de följande gick det något för varmt till för passiva åskådare. Efter allt hvad Piper hörde yttras under de fyra dagarna af fransoser af alla stånd och klasser, har han kommit till den bestämda slutsatsen, att om någon slags tronpretendent, vare sig en Bonapartist eller en Bourbon, »*Louis Philippe et son Guizot même*», skulle af insurgenterna hafva framhållits, så hade utgången blifvit helt annorlunda; så utledsna voro alla med nuvarande laglösa och orediga förhållanden. Men då det nu endast var »*la république rouge*» med ty åtföljande »*pillage*» och egodelning, som af insurgenterna fördes i skölden, bjödo alla upp sina krafter för att motstå dem. På en från insurgenterna tagen fana fanns följande inskription, som tydligen visade, hvilka slags alternativt man hade att af dem vänta: »*Vainqueurs, le pillage, Vaincus, l'incendie*. Ehuru fullständig segern tyckes vara i Paris, är dock sannolikt icke allt slut där ännu, på långt när.

D. 17 juli. — — — — — Du säger i ditt bref, att du tycker det vara synd om danskarne att få ingå stillestånd under sådana villkor jag omnämnt. Dessa villkor skulle dock ha varit ytterst förmånliga och vida förmånligare, än hvad man med skäl torde kunna hafva hoppats. Detta insågo de klokare danskarne redan långt före detta och detsamma börja nu *alla* inse, sedan det genom en oförutsedd händelse, hvartill de *stortaliga* danskarne möjligen till stor del äro skul-

den, nu visat sig, att stilleståndet numer kanske ej på dessa villkor kan tillvägbringas. Preussiske generalen Wrangel har nämligen nu förklarat, att han ej anser sig berättigad att ställa sig sin egen konungs befallningar till efterrättelse, utan lyder blott herrar Frankfurtare. Och jag tror mig, icke utan skäl, anse för troligt, att danska ministärens oförlåtliga och oförklarliga indiskretion, att i sina tidningar offentliggöra de af vår regering hos den preussiske bemedlade stilleståndsvillkoren, innan stilleståndet formligen var avslutad, i ganska betydlig mån bidragit att sätta de motverkande krafter i spel, som nu har framkallat Wrangels vägran att lyda sin konung. För denna indiskretions skuld är det icke omöjligt, att danskarne måste antaga stilleståndet på mindre fördelaktiga villkor, än dem, som de i början tycktes villja försmå. Saken är nu emellertid icke så nära sin slutliga bemedling, som jag trodde, då jag skref sist till dig, men jag hoppas dock, att allt snart skall bli någorlunda nöjaktigt bilagdt. Jag förmodar, att rykten om dessa förhållanden redan hunnit till Karlskrona, i sådant fall kan du gärna omtala, hvad jag nu sagt, särdeles om falska rykten, såsom t. ex. om tyskarnes inryckande i Jutland m. m. berättas. I annat fall vill jag ej just, att hvad jag nu skrivit till dig, skall af dig omtalas, emedan jag ej vill blifva medlet att utsprida nyheter i saker, som jag fått veta nära kungen, men att bidraga till att beriktiga osanningar skadar aldrig. — — — — —

— — — — — konungen af Danmark väntas hit om ett par timmar. En stor parad skall ske för honom i e. m., och han återvänder sannolikt redan i afton. — — Den lilla snälla ungen (n. b. icke konungen af Danmark, utan vår lilla) som nu går själfständigt och på egna ben! och embellerat sedan! Jag hoppas, att lilla mamma ej låter henne alldeles glömma bort sin pappa, utan att båda mina små gummor vänligen emottaga mig, då jag en gång får återse dem. — — — — —

D. 31 juli. — — — — — De politiska händelserna hafva betydligen invecklat sig under de sista tiderna, och det är nu icke så lätt att gissa, *huru* de komma att lösas. Emellertid ha vi sannolikt innan kort att vänta ganska curieuse tilldragelser, på hvilkas utveckling jag är ganska nyfiken. Jag har redan nämnt för dig, att saken en gång tycktes vara fullkomligen uppgjord emellan alla dem, som med densamma borde ha att skaffa, då emellertid allt strandade på en generals vägran att lyda sin egen konung. Emellertid fick vår kung både från Ryssland och England de största complimenters för sakens behandling, hvilket bevisar, att de ej hade någon idé om dess oförmodade utgång. Du känner förmodligen äfven, att den s. k. Reichs Verwesern, erkehertig Johan, utsatt den 6 augusti till den dag, då samtliga tyska trupper skola aflägga sina egna nationalkokarder och fanor och anlägga de tyska samt aflägga trohetsed till riksföreståndaren. Åtskilliga omständigheter tyckas dock gifva anledning sätta ifråga, huruvida Preussen, Hannover och möjligen äfven Bayern vill gå in på, att på detta sätt frånträda all egen nationalitet. — — Efter mars-händelserna i Berlin hade konungen i Preussen och äfven preussiska trupperna i allmänhet anlagt den tyska kokarden. Men ungefär sam-

tidigt med den ofvannämnda befallningens utfärdande, *aflades* tyska kokarden af preussiska arméens officerare och af konungen själf. Allt detta tycktes icke just visa särdeles benägenhet att ställa sig till efterrättelse föreskriften om hvad som skall komma att ske den 6 aug. Både Preussen och Hannover hafva dessutom protesterat mot åtskilliga i Frankfurt vidtagna åtgärder till deras politiska förintelse. Af allt detta torde det böra sättas i fråga, hur det i längden kommer att gå med den tyska enheten, och den 6 aug. blir i detta hänseende ganska märkvärdig. Om Preussen, Hannover och Bayern skilja sig från *her-tig Johans utan land* (som han i Tyskland kallas) öfverherrskap, så torde han kanske icke få så lätt att efterkomma de önsknings Wrangel kan komma att framställa, med anledning af hans fråga: hur stor styrka han önskar för att *mit einem Schlag* afgöra den danska tvistefrågan. Hur allt detta trassel en gång skall komma att reda sig, är emellertid nu icke så lätt att förutse. — — — — —

Tack för att du inöfvar vår lilla ängel att snällt och vänligt emottaga sin pappa. Det gläder mig att höra, att hon, såsom mamma säger, »är mycket förståndig». Det därför anförda beviset, att hon anser männen för sin pappa är visserligen i detta afseende ganska bevisande, ehuru visserligen från en sida betraktadt icke särdeles smickrande för mig. — — — — —

D. 14 aug. I går hade vi ändtligen det nöjet att emottaga en fägningsam politisk underrättelse, som ger oss anledning hoppas ett tämligen snart och önskeligt slut på det trassel, hvaruti vi blifvit inblandade, och att hvar och en inom en icke så aflägsen tidpunkt kan få fara hem till sin lilla hustru för att icke så snart lemna henne igen. Jag tror att jag redan omnämnt för dig det höga språk herrar Frankfurtere förde efter den Wrangelska protesten, och att tyska krigsministern låtit fråga Wrangel huru mycket trupper han behöfde för att »mit einem Schlag» göra slut på kriget, utfärdat ordres om förstärkningars afsändande m. m. Utaf allt detta tyckes emellertid ingenting ha blifvit utaf. Vederbörande söka svepskal och undanflykter för truppers sändande, och svaret från Wrangel har ej heller varit sådant man önskat, när han lär hafva yttrat att duglig flotta vore det egentliga och hufvudsakliga vilkoret för att »mit einem Schlag» göra slut på allt, och dermed hafver det sig ej så lätt. Norra Tyskland, hvars handel så betydligt lider genom kriget, tyckes allvarligen protestera mot dess fortsättande och yrka på fred. En följd af allt detta har blifvit, att konungen af Preussen nu ånyo fått ett formligt bemyndigande att ensam uppgöra saken med oss och danskarna, och en Preussisk underhandlare väntas nu dagligen och stundligen hit. Af allt detta finner du att man ej saknar skäl till goda förhoppningar. Emellertid fordra underhandlingarna visserligen någon tid ännu, men man kan dock nu någorlunda visst påräkna att denna ej bör blifva alltför lång.

De första dagarna af september voro ändtligen de långa underhandlingarna afslutade, och Wrede fick återvända hem. Hans hustru, som under sommaren vistats på Tromtö hos hans syster

en resa till Maglö, där de sammanträffade med Wrede, när han återvände från Malmö. På Maglö fick Aurore Wrede för första gången göra bekantskap med Fabian Ernsts änka och barn — en mängd kvicka, glada och roliga släktingar. Därifrån foro de till Vanås, till grefve Wachtmeisters, där Louis De Geer då var som fästman. Efter det glada hemmet på Maglö frapperade dem där den stora tystnaden och stelheten. Louis och Caroline förekommo dem som ett mycket lyckligt, men ovanligt tyst ungt förlofvadt par.

Midsommardagen 1849 föddes Wredes andra dotter, Ebba, på Marieberg, och hösten därpå företogs flyttning från den gamla våningen till Norrlandsgatan nr 38, där familjen fick en mycket kall och obekvämlig bostad. Åren 1851 och 1852 voro för Wrede och hans hustru svåra och sorgliga år. Vid tiden för den tredje dottern Agnes födelse sjuknade de båda äldre barnen först i kikhosta och sedan i svår skarlakansfeber, hvaraf följderna blefvo sorgliga för Ebba, hos hvilken sjukdomen aldrig slog ut, hvarför läkarne ej under tiden förstodo, att det var skarlakansfeber. Hon tycktes först tillfriskna men under sommaren tilltog alltmer en svaghet i hennes ben, som utvecklade sig till benröta, och efter mer än ett års tärande lidande dog hon på Marieberg d. 14 sept. 1852.

Redan hösten 1851 flyttade familjen till nr 11 Nybrogatan, där den sedan bodde i 22 år. Första vintern där inträffade Ebbas svåra sjukdom, men sedan följde en nästan oafbruten tid af hälsa, lycka och framgång i alla möjliga afseenden. Äfven den ekonomiska ställningen förbättrades nu betydligt genom Wredes ökade inkomster som generalfälttygmästare.* Våningen, som redan förut var mycket rymlig och treflig, ökades efter hand med ytterligare 2 rum åt honom själf, så att han sedan hade tre utmärkt trefliga rum, däraf en mycket stor sal till arbetsrum, där han hade godt utrymme för alla sina vetenskapliga instrument m. m. Emellertid hade under dessa år hans arbeten på alla möjliga områden oafbrutet fortgått. Hans tid upptogs mycket med uträkningar för Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten. Han var nämligen medlem af en kommitté, tillsatt för att uppställa de rätta grunderna för sådana anstalters bildande, och han hade jämte kapten Flygare blifvit af de öfriga kommitterade utsedd att utföra beräk-

* Han utnämndes till chef för Artilleristaben 1848, till öfverste i Artilleriet 1851, till generalmajor 1854, till generalfälttygmästare och chef för Artilleriet 1857 och till generallöjtnant 1867.

Fabian Wrede. Foto. 1859.

Agathe, gjorde då tillsammans med Casper och Hedda Wrede ningarna. Flygare, tjänstgörande major vid Marieberg, dog kort därefter och saknades mycket af Wrede, som ansåg sig ha kunnat uträtta mycket mer, om han haft honom till hjälp. För Skandia och Enke- och Pupill-kassan hade han äfven mycket arbete och utförde vidlyftiga beräkningar för båda dessa inrättningar. Dessa uppgifter ledde honom till ingående teoretiska undersökningar, af hvilka en del (»Om kombinerade lifrätters beräknande») publicerades i Vetenskaps-akademiens skrifter 1869. I samband härmed må nämnas hans undersökningar öfver »Minsta qvadrat-metoden» i Vetenskaps-akademiens öfversigt af 1873.

För decimalsystemets införande arbetade han en lång följd af år 1840—1854, bland annat som riksdagsman, där han såväl i ekonomiutskottet som under de öfriga förhandlingarna på Riddarhuset förfäktade denna sak, tills den slutligen gick igenom. Han författade äfven, 1847, på uppdrag af Vetenskapsakademien, en liten kort, men mästerligt enkelt och klart framställd räknebok, särskildt för decimalsystemets klargörande. Hela upplagan insändes till vederbörande departement men spreds dock aldrig till allmänheten eller till folkskolorna, för hvilka den var afsedd. Enpast ett par exemplar, som han själf behöll, finnas kvar.

Aurora Wrede, f. de Geer. Foto. från 1860-talet.

Bland hans många arbeten och uppfinningar må här anföras en af honom konstruerad ny sorts gevärsmodell, d. s. k. Wredeska modellen, som användes i flera år, en sorts distansglas för bedömande af afstånd att begagnas vid infanteriets skjutningar, — en ny förbättrad planimeter — ett instrument för landtmäteri, som blef mycket användt och omtyckt, m. m.

Många, sedan icke avslutade arbeten upptogo äfven mycken tid, bland annat en caloriemaskin, varmluftsmaskin, för hvilken togs patent både i England och Sverige, men som aldrig fullföljdes, dels för inträffade svårigheter, dels för kostnadens skull. Något senare konstruerade han särdeles sinnrika apparater för att visa ljud- och ljusvågornas rörelser. Ljussvågsmaskinen expone- rades i London 1862 och blef där prisbelönt. 1863 fick han af Vetenskapsakademien Letterstedtska priset. 1856 hade han blifvit kallad till hedersdoktor vid universitetet i Greifswald vid dess 400-årsfest, 1871 publicerade han i Vetenskaps-akademiens handlingar »Försök att teoretiskt bestämma krutets verkan i kanoner». Den betydelse, som af fackmän tillmättes detta arbete, framgår däraf, att i de läroböcker i artilleri, som sedermera publicerats och kommit till användning vid de militära högskolorna, en väsentlig del ägnas åt den Wredeska undersökningen.

1854, på hösten, företog han på sin tjänsts vägnar en resa till Wien för att studera artilleri, och från denna tid finnas flera bref till hans hustru i behåll. Några utdrag däraf göras här:

D. 31 okt. — — — — — I går fick jag kejsarens tillstånd att bese allt, och en artillerikapten Schand blef mig tilldelad som ett slags adjutant eller vägvisare under mitt vistande här. Med honom har jag i dag börjat se mig om; nämligen med att se cavalleri- och artilleri-, rid- och körskolorna — — tvenne inrättningar införda under den nuvarande kejsaren och verkligen högst utmärkta i sitt slag. Jag hade emellertid härtill icke att disponera mer än halfva förmiddagen, emedan min audiens hos kejsaren blifvit bestämd till kl. $\frac{1}{2}$ 1 i dag. Kejsaren, som jag för 11 år sedan såg i München såsom en 13 års gosse, är nu en ung man af särdeles utmärkta egenskaper. Långt ifrån att, såsom man skulle vänta i anseende till hans ungdom, vara ledd af sin omgifning, förenar han efter allas omdömen hos sig själf ledningen af det hela. Med ett utmärkt allvar i hela sitt väsen och en ovanlig värdighet i sitt sätt att vara förenar han en hjärtlighet och vänlighet, som gör att man känner ett verkligt nöje af att tala med honom, utan att dock någonsin få anledning att glömma med hvem man talar. Jag tyckte särdeles mycket om den unge mannen och skulle särdeles önska, att våra unga herrar kunde få tillfälle att se och litet modellera sitt sätt efter honom. Han tycktes sätta mycket värde på vår kung och talar likasom med tacksamhet om den välvilja, han 1843 visade den dåvarande 13-årige unge gossen. Då jag skildes från honom, gaf han tillkänna, att han ej tog afsked af mig och att jag således skall komma i tillfälle att se honom ännu en gång före min afresa. — — — — —

D. 2 nov. — — — — — Som hela förmiddagen i dag varit upptagen, först med ett besök i Arsenalen och sedan med ett besök hos general Hess, så har jag ej mer än en liten stund på eftermiddagen före postens afgang ledig till fortsättning af mitt bref. Den nya Arsenalen, en alldeles ny skapelse sedan 1849, är en af de mest storartade inrättningar i artilleriväg, icke allenast af dem jag sett, utan af allt hvad jag, snart sagdt, kunnat tänka mig. Jag har i dag varit där öfver 4 timmar och dock knappast sett en fjärdedel däraf. Den är tilltagen i en riktigt gigantisk skala. Allt hvad hör till tillverkningen af arméens material, från kanoner, lavetter, alla fordon, gevär, sablar och ammunition m. m. finnes där på ett ställe koncentrerad och i en sådan skala, att hela vår artillerimateriel med allt hvad till densamma hörer med största lätthet där inom några få månader skulle kunna förfärdigas. Därjämte är det hela omslutet af en sammanhängande byggnad, uti hvilken finnes icke mindre än 7 st. kaserner, inrättade så, att det hela utgör ett slags fästning för att förekomma händelser, sådana som 1848, då studentföreningen och dess improviserade armé gjorde sig till herrar öfver Wiens, då för tiden på flera ställen spridda, militäretablissementer. — — — — —

Om en middag hos kejsaren på Schönbrunn skrifer han några dagar senare:

»Jag hade redan varit tämligen länge inne uti societetsrummen och hunnit göra bekantskap med flera, blifva presenterad för öfverhofmästarinnan furstinnan af Esterhazy m. fl., men till kejsaren eller kejsarinnan hade jag ännu ej sett en skymt. Jag började nästan redan tro mig vara bjuden att äta mat på kejsarens bekostnad, utan att dock få se någondera af det höga paret, till hvilka inbjudningen skett, då jag såg dörrarna till matsalen slås upp, och societeten anmodades att inträda dit. Vid inträdet i matsalen såg jag det kejsleriga paret, som från en annan dörr inkommit i matsalen, alldeles ensamma placerade vid matbordet, vid hvilket de inbjudna nu successivt satte sig ned. Jag har förut varit inbjuden till flera olika kungliga tafflar, men det slags ceremoni jag nu omtalat, nämligen att det höga värdparet icke låtit se en skymt af sig, förrän de voro placerade vid matbordet, har jag ingenstädes förut sett. Som jag vid bordet fick min plats på samma sida, som de kejsleriga voro placerade, fick jag ej tillfälle att under måltiden se på den unga kejsarinnan, mer än så flyktigt, att jag ej rätt kunde uppfatta hennes utseende. Mina bordsgrannar voro utrikesministern, grefve Buol och Furst Turn und Taxis. Efter middagen gingo de kejsleriga in uti en stor salong, där de inbjudna på vanligt sätt uppställde sig kring väggarna. Kejsaren gjorde då, såsom våra kungliga göra, en rond kring rummet, men kejsarinnan blef stående midt på golvet, hvarigenom ett godt tillfälle lämnades att få se henne. Hon är, som du vet, blott 17 år och är, såsom vid den åldern bör vara, en riktig liten rosenknopp. Om man examinerar henne drag för drag, så kan man egentligen icke säga, att hon är någon egentlig skönhet. Men hennes utseende i det hela är mycket täckt och behagligt, så att hon med skäl kan sägas vara vacker, hvartill den ungdomliga fraicheuren i hög grad bidrager. Efter en stunds förlopp skickade hon sin Ober Hofmeister till dem af sällskapet, med hvilka hon ville tala, och då fördes den utvalde fram till henne. Den första i ordningen blef jag: jag presenterades för henne i vanlig ordning, och hon talade med mig en tämligen god stund, och jag fick därunder tillfälle att berättat henne, att jag förut sett Wien tillsammans med min egen lilla hustru.

Kejsaren började att tala med den nyss hitkomne bayerske ministern von der Pforten, hvilken eljest skulle blifvit den förste i ordningen att blifva presenterad för kejsarinnan. Du har kanske af tidningarna sett eller annars hört omtalas ifrågavarande minister, som för närvarande gör ett slags uppseende genom den vikt man lagt på föremålet af hans beskickning, hvilken icke går ut på mindre än att åstadkomma en bemedling eller sammanjämkning af de båda stormakternas, Österrikes och Preussens, stridiga, politiska åsikter. Man tyckes emellertid här göra sig litet lustig öfver denna beskickning, och man tyckes icke alldeles sakna skäl därtill, enär det allt har sin löjlige sida, att ministern för en i det hela så litet politiskt betydande stat som Bayern uppträder med pretention att medla emellan stormakterna, som kunna

uppväga den med lodvikter. Då man, såsom fallet är här, ansett sig böra mobilisera en armé af 6 à 700,000 man, för hvilken man måste utgifva en summa af omkring 1,200,000 Riksd. Banco *dagligen*, så måste viktigare skäl tagas i betraktande, än en sekundär makts enskilda åsikter. Men lämnom politiken! Herr von der Pforten personligen synes mig ganska hygglig och säges vara en man med mycken talent. Då kejsaren kom till mig, var han såsom förut vänlig och hygglig, och då han förut genom prinsens bref till Hess var under rättad om, att jag önskade göra bekantskap med raketerna, lämnade han mig nu tillstånd att besöka det för deras förfärdigande bestämda etablissementet, som är beläget några mil härifrån, vid Neustadt, bortom Baden. Detta nådiga löfte kunde ej annat än med tacksamhet emottagas, men nekas kan det ej, att det kommer att få inflytande på tiden för min afresa härifrån. När detta besök skall ske, kunde naturligtvis icke komma att bero af mig själf. — — — — —

— — — — — Då jag beger mig härifrån, vill jag göra resan så direkt som möjligt till hemmet, det enda ställe, dit jag längtar, men till detta ställe börjar jag nu, oss emellan sagdt, rätt allvarligt att längta. »Borta är bra, men hemma är bäst», är ett ordspråk, hvars sanning jag allt mer och mer lärt mig inse; — — och till inpräglandet af denna sanning har min lilla hustru i icke ringa mån bidragit.

Ur ett föregående bref göra vi äfven här några utdrag:

D. 31 okt. — — — — — Söndagen gjorde vi en utflykt till Schönbrunn och återsågo de redan för dig bekanta där befintliga curiositeterna. På denna excursion hade jag medtagit Janzon, som tycktes vara mycket intresserad af hvad han såg, särdeles af menageriet, som blifvit tämligen betydligt utvidgadt, sedan vi sågo det tillsammans. Som vi ej visste, hvarthän vi vid den middag, som intogs på Schönbrunn, skulle hänvisa Janzon, togo vi det partiet att låta honom för tillfället spela rollen af vår kamrat, hvilket i anseende till hans klädsel icke mötte någon svårighet, men väl i anseende till den att få honom att afstå från vissa, för tillfället komprometterande ovanor, såsom att hjälpa på oss rockarna och dylikt. I parentes sagdt, får jag nämna, att jag ingalunda ångrar, att jag tagit honom med mig. Han är oss här till ganska mycken nytta och i intet afseende till besvär. Jag skickar honom här alla slags ärenden, och han reder sig därvid ganska bra. Jag måste däraf sluta, att han reder sig ganska bra med språket, men själf har jag ännu icke varit i tillfälle att höra *hur* det egentligen därmed går till. I går väntade jag mig att få ett sådant tillfälle, under det jag satt i salongen och hörde Mansbachs tyska betjänt i tamburen, hvartill dörren stod halföppen, till Janzon framföra en ganska lång hälsning från sin herre, och väntade helt nyfiket det svar, som skulle följa, men detta blef helt kort: »*Jasaå*». Till mig framförde han emellertid hälsningen ganska fullständigt. I går, måndag, var jag bjuden till middagen hos utrikesministern, greve Buol. Vid bordet satt jag bredvid chefen för härvarande artilleriet, generalfälttygmästaren Augustin, som jag redan förut ett par gånger träffat, dels hemma hos honom, dels hos mig. Han är en gammal treflig hedersgubbe, som

bemöter mig med särdeles vänlighet och fryntlighet. Vid samma tillfälle gjorde jag bekantskap med några personer, med hvilka jag hade, särdeles under nuvarande omständigheter, ganska intressanta samtal. Bland dessa nämner jag i första rummet en civil tjänsteman, som varit anställd hos general Hess under hans förrättning i Moldau och Wallakiet och därnäst en infödd vallack, som varit i Bukarest under hela ryska invasionstiden, och som nu i egenskap af ett slags ombud för de tvenne furstendömena var anställd hos general Hess, hvilken som du vet är chef för den österrikiska armé, som nu ockuperar dessa landskap. — — — — —

D. 8 nov. — — — Fredagen var bestämd för ett förnyadt besök i Arsenalen, men detta blef förändradt därigenom, att jag sent på torsdags aftonen emottog en till mig ställd telegraf depeche från Schönbrunn, hvarigenom jag på kejsarens befallning inbjöds att öfvervara en på fredags förmiddag bestämd manöver, strax utanför Wien, och för hvilket ändamål hästar från kejsarliga stallet skulle finnas för mig och Westerling disponibla ute på fältet. De manövrerande trupperna voro omkring 11,000 man, hvaröfver befälet fördes af kejsaren personligen. Lördagen gjorde jag på förmiddagen ett besök vid kanongjuteriet, där man för tillfället göt en större kanon. Jag såg där åtskilligt af intresse och gjorde bekantskap med en för utmärkta kunskaper i kemi känd artilleriofficer, som visade mig flera saker af verkligt intresse, men hvilket allt icke kan gifva anledning till någon för dig intresserande berättelse. — — — — —

I dag på förmiddagen har jag varit på besök hos generalfälttygmästaren, baron Augustin. Detta besök varade nära 2 ¹/₂ timma och det sätt hvarpå han för mig omtalade åtskilliga ämnen, som skola hållas hemliga, nämligen rörande raketfabrikationen, hvarom största mängden af österrikiska artilleriofficerare icke få veta något, öfvergick allt hvad jag kunde våga hoppas. Jag nästan börjar frukta, att denna övntade öppenjärtighet möjligen kan vara ämnad till ett slags inledning till ett blifvande samtal angående våra percussionsbomber, ett ämne, som inom vårt artilleri hålles fullkomligt hemligt, och hvarom jag icke är berättigad att säga ett ord. Jag skulle vara ganska ledsen, om denna aning hade grund — ännu är det blott en aning. — Jag hoppas, att jag haft orätt att hysa den. I dag är jag bjuden till middag hos general Hess och som tiden snart är inne, då jag måste kläda mig till middagen, så måste jag nu avsluta mitt bref. Den återstående korta tiden måste jag använda för att skriva ett par ord till Agathe — till lilla Agnes torde kanske mamma själf fabricera ett litet bref å pappas vägnar. — — — — —

D. 15 nov. — — — — Jag nämnde för dig i mitt sista bref, att kejsaren på middagen vid Schönbrunn lofvade mig att få se raket-etablissemnet vid Neustadt. Då detta löfte en gång var mig gifvet, var det naturligt att jag måste afvakta tiden för dess realiserande. Då jag började hos vederbörande efterfråga, när det ifrågavarande besöket kunde ske, uppehölls jag till en början med obestämda svar, och slutligen uppstodo så många om och men, att saken befunnits ogörlig och intet besök kan komma att äga rum. Öfver det uteblifna be-

söket skulle jag nu lätteligen kunna trösta mig. Jag tror mig i alla fall hafva inhämtat fullt tillräckliga upplysningar öfver raketerna, i vissa afseenden fullständigare, än jag hade vågat hoppas. Men då jag besinnar, att jag genom det *obestämda* i saken blifvit uppehållen nära 8 dagar, så måste du medgifva, att jag har haft allt skäl att för tillfället vara melankoliskt stämd, eller rättare sagdt förargad på mig själf och andra. — Jag tror jag nämnde i mitt bref, att jag samma dag det afgick var bjuden till middag hos general Hess. Denna middag var onekligen den förflytna veckans glanspunkt, emedan jag där kom i beröring med åtskilliga personer, hvars bekantskap under nuvarande förhållanden är af intresse. I första rummet måste jag då nämna värden, om hvilken jag förut tror mig hafva talat med dig. Han är en liten, treflig och till det yttre anspråkslös gubbe, som man efter ytan icke skulle tro vara den nu så mycket omtalade general Hess, som för närvarande innehar det viktigaste militärbefälet här. Då man hört honom tala en stund, finner man dock snart, att under den anspråkslösa ytan en gedigen kärna döljer sig. Hans fru syntes mig icke vara äldre än några och 30 år, hygglig, men något anmärkningsvärdt har jag ej att säga om henne. Gästerna utgjordes af omkring 10 à 12 personer, hvaraf alla österrikare voro *äldre* generaler, med undantag af en *ung* 29 år gammal, Feldmarschall Lieutenanten, grefve *Monte Nuovo*, som i de senare krigen särdeles utmärkt sig. Detta är väl dock ej den enda orsaken till hans hastiga uppkomst. En torde finnas däruti, att han är son till kejsarinnan Marie Louise, hvilken som du vet gifte sig med en general Neuberger, hvars namn sonen antagit i italiensk öfversättning. Han lärer, ehuru ej bärande något slags furstetitel, dock vara af den kejsarliga familjen betraktad och behandlad som en släkting. Vid bordet satt jag emellan general Hess och en general Kölln von Zollenstein, en af kejsarens generaladjutanter, med hvilken jag hade ett af de mest för mig intresserande samtal. — —

Följande sommar reste Wrede åter ut till Wien för att hämta sin svägerska, Louise Arfwedson. Hennes man hade nämligen aflidit i Tyrolen, där de tillbringat vintern med anledning af hans svåra bröstlidande.

Redan under sin Lapplandsresa hade Wrede haft ett första anfall af podager. Omedelbart sedan han ryckt ut en värkande tand, slog gikten sig i den ena foten, och detta onda återkom sedan emellanåt om värarna just vid mönstringstiderna. Han försummade dock aldrig någon mönstring, utan använde en för ändamålet förfärdigad stor stöfvel. Till lägret vid Axvall for han, ännu icke återställd från ett svårt podageranfall; där fick han under det svåra regnvädret gå genomvåt hela dagarna och t. o. m. ligga våt i tältet. Hans familj var därför mycket ängslig, hur allt detta skulle bekomma honom och i hvilket tillstånd han skulle

vara vid hemkomsten till Marieberg. När barnen skyndade emot honom, då hans vagn körde upp på gården, skrämde han dem först med att ropa: »Spring efter mina kryckor», men strax därpå steg han skälmaktigt småleende alldeles rask ut ur vagnen. Den vilda kuren hade således tvärtom återställt honom.

Som dessa emellanåt återkommande podageranfall emellertid voro synnerligen plågsamma, beslöts att göra en badresa. Barnens glädje var obeskriflig, då de en dag under sommaren 1858 på Marieberg fingo höra, att de skulle få åtfölja föräldrarna på en resa till Teplitz. Ehuru de då voro blott 11 och 7 år gamla, hade de som vuxna ett lifligt minne af denna resa, hvarunder de fingo vara tillsammans hela dagarna med fadern, som var outtröttlig att taga dem med på långa promenader och visa och förklara allt för dem. Han ansåg dock vattnet i Teplitz vara ofantligt »oskyldigt», bara källvatten, så att som kur betraktad var resan mindre lyckad. Sommaren 1860 försöktes däremot en ny badresa, denna gång till Wiesbaden, då barnen äfven fingo medfölja. Själva Wiesbaden fann familjen icke i lika hög grad intagande som Teplitz, men gjorde intressanta utflykter till Heidelberg och Rhen. Vattnet i Wiesbaden var däremot betydligt starkare och mera välgörande, och efter den tiden fick Wrede ej mera något nämnvärdt podageranfall. Härtill torde väl i någon mån hafva bidragit, att han kort därefter genomgick en Bantingkur. Någon tid efteråt fingo döttrarna äfven hvar sin gång medfölja sin far på hans mönstringsresor till Norrland, då de hade obegränsat roligt och bland annat fingo fara uppför Ångermanälven.

Året före Wiesbaden-resan, 1859, företog Wrede en resa till England för att studera militärförhållanden. I London blef han bjuden att bo hos grefve von Platen, som då var svensk minister där. Han hade först tagit in på ett, som han själf tyckte, mycket ståtligt hotell, men då det icke var beläget i den förnämsta delen af staden, vågade grefven icke sända sin betjänt efter hans saker, emedan han ansåg, att denne då skulle förlora all aktning för Wrede, hvilken därför själf måste taga en droska och fara efter dem. Han brukade ibland berätta detta som en profbit på de engelska förnämna betjänernas dryghet. Han var bjuden på souper hos drottning Victoria och var då med bland hedersgästerna, hvilka skulle äta vid drottningens eget bord. Men denna måltid gick till på ett högst eget sätt. Sedan drottningen inträd i matsalen, uppehöll hon sig där under samtal med gästerna så länge,

att de alla mycket väl skulle kunna ha ätit sig mätta af alla rätterna. Men då hon själf ej rörde vid något, så vågade ingen annan börja, hvarefter drottningen och det utvalda sällskapet lämnade matsalen för att lämna plats åt de mindre förnåma gästerna, hvilka läto sig läckerheterna på det orörda bordet väl smaka. Från denna resa finnas tyvärr ej några bref i behåll.

1861 blef Wrede sänd att representera konungen vid konung Wilhelms kröning i Königsberg. På vägen dit ifrån Berlin under en middag vid en järnvägsstation, där alla olika länders gesandter voro samlade, ehuru ännu för honom okända, såg han sig om efter Mac Mahon, franske kejsarens ambassadör. Han var just i begrepp att fråga sin granne därom, då han märkte dennes likhet med baron Ramel och påminde sig då en anekdot han hört, hur kejsar Napoleon vid åsynen af Ramel skulle ha utropat: »Ah, le petit Mac Mahon». Dragande genast däraf slutsatsen, att hans granne verkligen var Mac Mahon, tilltalade han honom i stället helt lugnt som »M. le Maréchal» och lyckönskade sig att ej ha hunnit framställa frågan.

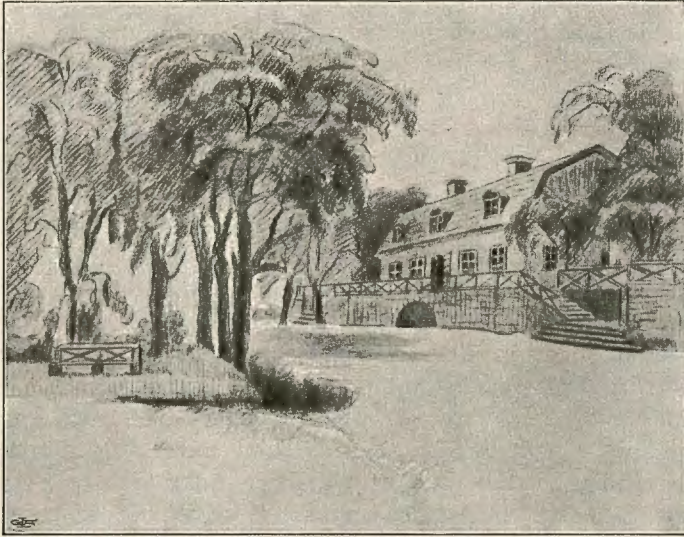
Kronprins Fredrik gjorde ett mycket godt intryck på Wrede, och han brukade berätta, hur kronprinsen med en viss bitterhet talat med honom om, hur de tyska prinsarne endast och allenast afsågos att uppfostas till militärer och härförare, oberoende af hvartåt deras egen håg och fallenhet låg.

Vid kröningsmiddagen kringbjödos till alla gästerna medaljer med konungens och drottningens bröstbilder. Ambassadörernas exemplar voro i guld. Wredes medalj är, efter hans död, inlöst af Kungl. Myntkabinetet.

Ända till Wredes afskedstagande 1867 tillbringades alla somrar fortfarande på Marieberg. Familjens dåvarande bostad finnes nu mer ej kvar — den är nedrifven och ett annat stort hus byggdt i dess ställe. Det gamla huset var särdeles trefligt — med sin lilla terrass, omgifven af syrener utanför gafveln, med utsikt öfver sjön, samt en lång öppen veranda, den s. k. bron, utmed hela längden af huset åt gårdsidan, hvarest familjen, fullkomligt ogenerad af det nära grannskapet till läroverksbyggnaden med alla de unga officerarne, som oftast intog sina middagar under skuggan af två stora lindar. Ehuru Wrede under somrarna var lika upptagen som alltid af sina många arbeten, fann han dock tid att ge sina döttrar åtskilliga lektioner samt i den stora läroverksalen visa dem diverse fysiska experiment, hvilka deras goda vänner flickorna Moll på Råambshof ibland äfven inbjödos att

bevista. Som ett bevis på hans tålmod och intresse att vilja undervisa riktiga nybörjare, må nämnas att han, så ofta hans tid tillät, äfven sedermera gaf sina barnbarn undervisning i de allra första grunderna af fysik och matematik m. m.

På Marieberg firades den 4 juli 1865 äldsta dottern Agathes bröllop med sedermera öfverstelöjtnanten Richert von Koch, son till Wredes gamle vän Nils von Koch.

*Det gamla chefsbostället vid Marieberg.
Teckning af O. v. Knorring 1867.*

I medio på 1860-talet, särskildt efter preussarnes framgångar och efter åtskilliga olika nya gevärsmodellers införande i andra länder, uppstod äfven i Sverige, såväl bland allmänheten som i pressen, ett stort rop, att så äfven skyndsamligen skulle ske hos oss. Då det härvidlag var viktigt att noga välja och pröfva de olika modellerna, tyckte allmänheten i sin ifver, att det gick för långsamt, och rätt skarpa anfall mot generalfältygmästaren förekommo i tidningarna. Allehanda förberedande åtgärder, såsom utvidgning af gevärsfabrikerna m. m., vidtogos, och Wrede, som nu var pensionsmässig, hade ej ogärna stannat ett eller annat år, till dess de nya förändringarna och de påbörjade arbetena hunnit genomföras, men då Abelin sommaren 1867 blef krigsminister och

ämnade vid riksdagen begära större anslag för sina arméförslag, tyckte Wrede sig känna, att det ansågs, att större utsikt för anslagens beviljande vid riksdagen skulle förefinnas, om han trädde tillbaka. Han begärde och erhöll därför sitt afsked hösten 1867.

Efter afskedstagandet fick Wrede mera tid att sysselsätta sig med rent vetenskapliga arbeten. Han intresserade sig mycket för spektralanalys och konstruerade för detta ändamål ett nytt spektroskop, som utmärkte sig för enkelhet och praktisk användbarhet och hvaraf sedan en mängd beställningar gjordes af vetenskapsmän, både i Sverige och Finland. De instrumentmakare, som utförde såväl spektroskoperna som alla hans många andra vetenskapliga instrument, voro bröderna Sörensen, och i synnerhet den yngre brodern Gustaf. På tal om Sörensen må här omnämnas en i sig själf obetydlig sak, som i det föregående blifvit förbigången, men som är rätt karakteristisk för Wrede. När de första symaskinerna kommo till Sverige, blef han genast slagen af deras praktiska användbarhet och ville äfven, att hans hustru så fort som möjligt skulle få en sådan. De voro dock ännu ej i handeln — det var fru Sibbern som hade haft med sig en från England, och genom henne hade Wredes svägerska Caroline De Geer fått en införskrifven. Som det möjligen skulle dröja länge, tills några nya inkommo, beslöt Wrede att själf låta göra en, och efter att ha sett på den införskrifna maskinen en enda gång, gjorde han upp en ritning, delvis efter denna, delvis med egna förändringar och lät Sörensen utföra densamma. Både Wrede och Sörensen fingo dock arbeta rätt mycket på den, innan den blef i ordning, men den sydde sedan utmärkt fint och väl, om än ej så pålitligt som de förbättrade maskinerna nu för tiden. Wredes hustru sydde mycket därpå, bland annat dottern Agathes hela utstyrsel, och krånglade den någon gång, tröttnade Wrede aldrig att ofta med stort besvär undersöka, hvar felet låg, och därefter afhjälpa detsamma.

Oaktadt alla sina egna trägna och mångsidiga arbeten, gaf han sig dock tid att med outtröttligaste hjälpsamhet och intresse ägna sig åt alla, såväl äldre som yngre personer, hvilka kommo för att be honom om råd och för att underställa honom sina funderingar och uppfinningar. Ofta kunde han, med åsidosättande af sina egna arbeten, ägna flera dagar åt att sätta sig in uti dessa och att fundera ut något sätt att athjälpa svårigheterna, då sådana däri förekommo, och, då sådant var möjligt, åter sätta allt på rätta spåret. Hans intresse räckte nämligen till att omfatta nästan hvad som helst — däri fanns ingen ensidighet, ingen in-

skränkning. I bästa mening kunde man väl säga om honom, att ingenting mänskligt var honom främmande.

Såsom svar på ett bref från redaktionen af »Biografiskt lexikon öfver namnkunnige svenske män» (Örebro 1855) till en samtida vetenskapsman med begäran om några upplysningar om Wredes vetenskapliga verksamhet, yttrar den tillfrågade bl. a.:

»Af hvad Tit. skrifer om Frih. W-s biografi, ser jag att T. på förhand kände svårigheterna att få denna fullständig. Orsaken är att ganska få vetenskapsmän torde finnas så fria från vanlig författarfåfänga, till och med från ärelystnad, som han. När han med sin snabba och för hvar och en förvånande klarsynthet genomskådat något nytt och inveckladt problem — teoretiskt eller praktiskt — och med den mest populära samt på samma gång logiska reda framställt sina upptäckter för några vetenskapsfränder, eller antecknat det upptäckta; så är han belåten och öfvergår till något ännu outforskadt. På sådant sätt hade han redan såsom lärare i matematik och fysik vid Marieberg spridt ljus öfver några ämnen, som ännu betäckas af skymning eller mörker i vetenskapernas annaler; hans lärjungar hade gagn däraf och det var nog för honom.»

Professor Edlund var Wredes särdeles goda vän, och hans besök voro honom alltid ytterst kärkomna. Wrede blef alltid uppträskad af en 4 à 5 timmars vetenskapliga samtal, äfven om han känt sig trött förut. Edlund brukade bland annat alltid uppläsa sina arbeten för honom.

Preses i Musikaliska Akademien var han 1861—1863. Han hade där ganska mycket att göra, då åtskilligt i akademien skulle omorganiseras. Sedan han upphört att vara preses var han flera år medlem af åtskilliga kommittéer — bland annat för akademiens nybyggnad. Han fann bland lärarepersonalen och direktionen mycken småaktighet och afundsjuka, samt blef, då han själf var så främmande för allt hvad intriger heter, mycket »mätt» därpå.

Redan 1869 ville Carl den femtonde göra Wrede till serafimeriddare, men han afböjde det då, hufvudsakligen af ekonomiska skäl, men tre år därefter, då denna utmärkelse på nytt på det vänligaste erbjöds honom af konung Oscar, ansåg han sig ej längre kunna afböja densamma.

1870 invaldes Wrede uti den internationella meterkommissionen. Dess första sammanträde skulle äga rum i Paris i aug. 1870. Som det fransk-tyska kriget nyss brutit ut, så måste han för att kunna bevista sammankomsten resa öfver England. Han skrifer från Paris d. 16 aug.

— — — Jag har visserligen emellanåt i min enslighet haft åtskilliga långa och tråkiga stunder — men på det hela taget har jag trifts här ganska godt, öfver varit mycket, som varit både intressant och roligt och sammanträffat med ganska många hyggliga människor, med hvilka jag kommit på en ganska vänskaplig och treflig fot. Mitt besök i Corps législatif, hvarom jag nämnde i mitt senaste bref, var för mig ett högst märkvärdigt och intressant spektakel, ty såsom sådant hade det för mig sitt största intresse. Att förstå allt hvad som sades, var för mig icke möjligt; därtill måste en särskild vana erfordras, ty hvarje talare afbröts upphörligt af reclamationer, skrik och hotelser från högra eller vänstra sidan under nästan upphörligt accompagnement af presidentens klocka, som förgäfves bjöd tystnad. Jag har sedan köpt den tidning, som innehåller fullständig redogörelse för öfverläggningen och skall med den i hand en gång göra dig reda för hvad som har det egentliga intresset, nämligen *sättet* huru diskussionen fördes. Att herrar Gambetta, Jules Favres, Jules Simon, Raspail m. fl. voro hufvudaktörerna i spektaklet förstås af sig själf. — En sak, som utgör en ganska intressant recreation för mig, är att på boulevarderna tränga mig in i de små, öfverallt där, politiserande grupperna. Det är onekligen af stort intresse att se ett folk, helst ett så meddelsamt folk som det franska, under så upprörda omständigheter som de närvarande. Mitt intryck af hvad jag i detta afseende sett och hört har verkligen varit på det högsta fördelaktigt för fransmännen. Något skroderande i ringaste mån likt det man hör i Tyskland, hör man nästan aldrig. Man tyckes länge sedan hafva tröttnat vid sjungandet af Marseillaisen, som man tyckes hafva öfverlämnat åt smågossarne och positivspelarne. Men däraf får man ingalunda sluta, att intresset för ögonblickets tilldragelser är mindre än förut. Man är ursinnig vid blotta tanken på att fienden i detta ögonblick trampar fransk jord och öfver de fel och misstag af de högst styrande, som man anser vara orsaken därtill. Men alla visa den fullkomligaste tillit till arméen och till sina egna krafter. Man är beredd på möjligheten, att fienden skall komma till Paris; men däremot synas alla vara fullt förvissade om, att där, om ej förr, få hämnas.

Jag var i går hos gubben Tresca, om hvilken jag talade i mitt förra bref, i ändamål att få några upplysningar rörande de frågor, som utgjort konferensens föremål. Dessa lämnades med största beredvillighet, men för att kunna lämna dem fullständigt, måste han föra mig ned i sin bureau på nedra botten. I trappan mötte vi då hans unga son, som visade honom ett gevär. På min fråga, hvartill detta vore ämnadt, svarade han: »C'est un fusil, que je me suis fait préparer, pour le cas où je me trouverai obligé de monter les remparts de Paris», och fortsatte därefter det afbrutna samtalet med samma intresse och liflighet som förut. — Jag tillstår, att jag kände mig riktigt rörd af ett sådant sätt att taga de kritiska omständigheterna för ögonblicket, särdeles af en man, som redan blifvit så hårdt pröfvad som gubben Tresca. Jag är fullt öfvertygad om, att detta exempel icke är enstaka, utan att tvärtom samma åsikter här delas af mängden. All egentlig politik, d. v. s. alla frågor rörande de olika partiernas, från hvarandra

divergerande åsikter, synas för närvarande vara fullkomligt bannlysta från all diskussion. Allt vänder sig nu kring den enda frågan om Frankrikes försvar. Sedan siste preussaren blifvit fördrifven från fransk jord, då, men först då, skola de politiska frågorna åter bringas å bane, Då, säger man, skall en förfärlig politisk räfst taga sin början, hvars utgång är omöjlig att förutsäga. — — — — —

Agnes Wrede. Foto. omkring 1868.

Vistelsen i Paris blef denna gång helt kort och hemresan måste äfven tagas öfver England. Vid hemkomsten fick familjen de lifligaste skildringar af allt hvad Wrede sett och varit med om, och han medförde fotografier af alla den tidens mest framstående militärer och politici.

Detta var den enda gången han reste ensam till Paris — hans hustru och dottern Agnes fingo sedan åtfölja honom under de 8 därpå följande Pariserresorna 1872, 1873, 1875, 1876, 1877, 1878, 1880, 1884. (När den stora allmänna konferensen blef avslutad, invaldes han nämligen i den s. k. Comité Permanent, som skulle sammanträda årligen, och det var endast några få gånger han försummade att infinna sig.) Under de första åren var det ganska mycket

slitningar mellan de franska och några af de andra nationernas medlemmar. Wrede led mycket af att han tyckte, att de franska vetenskapsmännen blefvo något orättvist behandlade och icke fingo tillräckligt erkännande för det stora arbete, som många af dem nedlade. Såväl under vistelserna i Paris som under mellantiderna hade Wrede mycket arbete för saken — han skref åtskilliga afhandlingar i olika frågor och korresponderade mycket med flera af medlemmarne. Han utförde äfven för den nya meterbyggnaden vid Pavillon de Breteuil en af honom konstruerad comparator samt en våg, hvilka ännu äro i bruk.

Bland ledamöterna var äfven hans goda vän, norrmannen professor Broch, med hvilken han var mycket tillsammans och som en tid var direktör vid Pavillon de Breteuil. Ehuru Wrede var en af de äldsta ledamöterna, afledo dock de flesta före honom, och när han afgick ur kommittén 1884, var det endast två eller tre kvar af alla dem, som varit med från början.

Under alla dessa besök i Paris blefvo såväl han som de öfriga medlemmarne mycket artigt emottagna af fransmännen, och han fick tillfälle att göra bekantskap med flera af Frankrikes mest framstående vetenskapsmän, såsom astronomen Le Verrier (vid hvilkens begrafning han senare var med om att bära kistan), St. Claire de Ville, i hvars laboratorium det var intressanta mottagningar, Quatre Fages, Edwards, den 100-årige Chevreuil, Lesseps, Dumas m. fl. Med dessa sammanträffade han dels på bjudningar hos dem själfva, dels hos den gamle M. Chasles, som alltid artigt brukade inbjuda alla in- och utländska vetenskapsmän. Under Thiers presidenttid var hela kongressen bjuden till honom på middag, och af honom fick Wrede, jämte alla de öfriga medlemmarne, emottaga såväl en vacker Sèvresvas med inskription som Lavoisiers och Laplace' arbeten. Äfven hos Mac Mahon var han inbjuden, under det denne var president. 1875 var sammanträdet utsatt till den första februari. Det var en oerhördt kall vinter — 30 graders kyla och mycket snö. Wrede hade nyss förut haft en svår och långvarig hosta, hvarifrån han ännu ej var återställd, men tvekade dock ej att bege sig af i kylan. Lyckligtvis blefvo han och hans dotter Agnes insnöade i Katrineholm, där de fingo tillbringa 4 dygn, och under tiden kom telegram från utrikesministern, att sammanträdet uppskjutits till den 1 mars — ett lyckligt uppskof, då Wrede till dess hann tillfriskna fullständigt, och hans hustru, som förut varit hindrad genom sjukdom i familjen, nu kunde medfölja.

Vid sitt sista besök i Paris var Wrede 82 år men deltog dock i alla de allmänna sammankomsterna ute vid Sèvres — de mera enskilda kommittésammanträdena skedde däremot hos honom själf, på hans hotell. Under de föregående åren hade han varit alldeles outröttlig och brukade tillryggalägga de längsta distanser till fots, utan att bry sig om att taga droska eller omnibus.

I direktionerna för Skandia, Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten samt Enke- och Pupillkassan var Wrede allt fortfarande en verksam medlem, och ganska mycken tid upptogs af arbeten för dessa anstalter. Det sista året han var ordförande i Skandia, 1886, fick han upplefva den sorgliga händelsen, att bolagets mångårige direktör, den förut allmänt aktade och såsom en utmärkt affärsman ansedde Fischer, upptäcktes hafva gjort stora bedrägerier och försnillningar. Saken gjorde stort uppseende och kostade mycket på Wrede, hvilken liksom alla andra haft stort förtroende för Fischer. Lyckligtvis var bolagets ställning så fast grundad, att det kunde bära de stora förlusterna. Ehuru redan 84 år, bevistade Wrede under de oroliga dagarna, då detta upptäcktes, alla de talrika direktionssammanträdena, hvilka ofta räckte till långt in på nätterna.

Ända sedan Wrede lämnade Marieberg 1867, tillbragtes alla somrar tillsammans med dottern Agathe och hennes familj. Familjerna bodde tillsammans på flera olika ställen, däribland tre år på Ursvik*, två år på Tromtö, där Wrede den ena sommaren var mycket ifrigt sysselsatt med sina spektroskop — fyra år på Katrinelund på Lidingön — tre år på Ägnö i Stockholms skärgård och fem somrar på den von Kochska egendomen Augerum i Blekinge, sista sommaren 1889.

1888, då familjen bodde nära Gamla Lidingöbro och Agnes för sin hälsas skull måste fara upp till Jämtland, följde båda föräldrarna med. Vid framkomsten till Dufed, efter mer än 24 timmars oafbruten resa, voro rummen af misstag ej i ordning, och det dröjde ganska länge, innan de blefvo ordnade. Under tiden fingo båda nöja sig med hvar sin trästol att hvila sig på, där de med godt mod togo sig en liten lur. Någon trötthet efter resan märktes ej hos Wrede, och han trufdes godt däruppe, samt klagade, trots sina 86 år, aldrig öfver något, ehuru äfven sedermera inga bekvämare stolar än trästolar bestodos. Han gjorde med stort intresse en liten extra utfärd till Storlien förutom åtskilliga mindre promenader.

* Tillhörigt Nils von Koch och beläget nära Järfva.

De tre sista somrarna tillbringades på Johannesberg på Djurgården, där Wrede trufdes utmärkt. Han var då mycket mindre rörlig än förr och njöt af att från sin veranda se den vackra utsikten öfver segelleden och den ovanligt rika blomsterprakten på stället. På Johannesberg firades dotterdottern Frances' bröllop med Hugo Wachtmeister* 1891. Wrede kunde visserligen ej följa med till Ersta kapell, där vigseln skedde, men när brölloppsskaran återkom därifrån, stod han med sitt hvita hår på verandan och mottog alla på sitt vanliga, hjärtliga sätt.

Hans ovanligt lifliga, man kan nästan säga ungdomliga intresse för allt, bibehöll han ända till slutet — och han hade lyckan att behålla sina själsförmögenheter oförminskade. Nog fick äfven han känna och lida af åtskilliga ålderskrämpor, och hans döfhet plågade honom ganska mycket, då han ej gärna ville låta något, som sades, gå förbi sig. När det var främmande och han ej kunde följa med allas yttranden, brukade hans svärson Richert sätta sig bredvid honom och referera hvad som sades. — Hans ögon stodo honom länge bi — han hade haft en förunderligt god syn, kunde läsa med eller utan glasögon ända till de allra sista åren. Den sista bok han med rätt mycken svårighet läste med egna ögon, sommaren 1891, var Nansens Grönlandsfärd, som för öfrigt oerhördt intresserade honom. Sedan fick han nöja sig med högtläsning, och det var en glädje för alla att få läsa för honom, ty alltid var han en intresserad och uppmärksam åhörare, vare sig det lästes memoarer, historiska böcker eller romaner, särskildt sådana som han tyckt om i sin ungdom, såsom Walter Scott m. fl.

Hans födelsedag den 9 okt. brukade ofta firas på något särskildt sätt — ofta med utklädningar och små tillfällighetspjäser, arrangerade af Richert och utförda af barn och barnbarn. Hans födelsedag 1889 firades på Augerum. Dottersonen Helge, då 19-årig student, var ej närvarande, men nedskickade från Stockholm några af honom skrifna verser, hvilka gäfvö uttryck för den beundran han liksom de öfriga barnbarnen hyste för sin morfar.

Hans båda sista födelsedagar, särskildt den sista, då han fyllde 90 år, firades ej blott af familjekretsen, utan fick han då mottaga vänlighetsbevis från de mest skilda håll. Flera akademier och samfund sände deputationer och lyckönskingsadresser. Konungen personligen gjorde honom ett vänligt besök, blommor och bref ankommo hela dagen — bland annat några hjärtliga rader

* Sonson till Wredes syster Agathe.

från Viktor Rydberg. De många besökande tröttade honom ej alls, och de, som sågo honom den dagen strålande glad, liflig och hjärtlig mot alla, kunde svårligen tro sig se en 90-åring. På eftermiddagen, sedan alla främmande gått, märktes ej minsta spår af trötthet, utan han åsåg med stort intresse de scener ur hans ungdom, som utfördes af barnbarnen. Till sist på aftonen sjöng dottersonen Arne Lindblads »Den Gamle», hvilken hans närmaste sedan aldrig kunnat höra, utan att tycka den liksom särskildt syftande på honom.

De porträtt, som finnas af Wrede äro: teckningar af Maria Röhl omkring 1840; ett oljefärgsporträtt af Troili, måladt 1871 för Enke- och Pupillkassans räkning; ett kolporträtt ritadt 1880 af målarinnan Elisabeth Jacobson; ett pastellporträtt måladt på Johannesberg 1890 af dotterdottern Ebba von Koch samt äfvenledes af henne en liten tafla med dottersonen Ragnar läsande för honom. Den 11-åriga Ragnar var nämligen den sista sommaren en trogen föreläsare af tidningar för sin morfar.

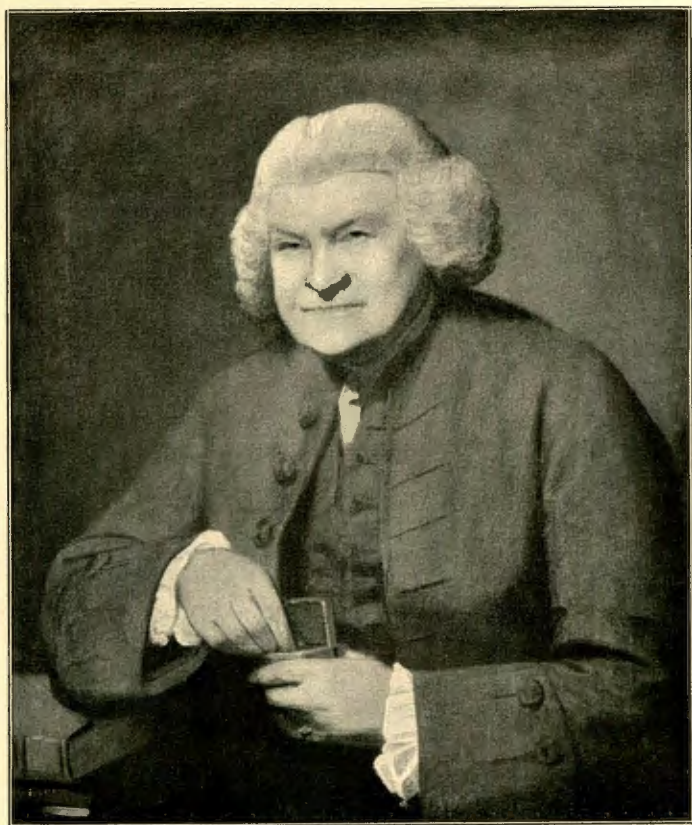
Fast Wrede gifte sig så sent som vid nära 44 års ålder, fingo han och hans hustru i 47 år lyckan att vara tillsammans. Hvad de voro för hvarandra, kan man ju något ana af de utdrag som ofvan gjorts ur Wredes bref. De senare åren, när han ej mer var så upptagen af sitt arbete, voro de nästan aldrig åtskilda, och han hade ej någon riktig trefnad de korta stunder hon var borta. Till och med när det lästes högt för honom, hade han ej något riktigt lugn, när hon var ute — var det något intressant, sade han alltid: »Nej, det här borde mamma höra», och njöt aldrig däraf, såsom när hon hörde på. Också var hennes plats bredvid hans länstol sällan tom.

Den sista gången familjen var samlad, var på den glada festliga dagen för dottersonen Arnes studentexamen. Föga anade någon då, att det var sista gången Wrede skulle vara medelpunkten i familjekretsen. Det var en måndag, och påföljande torsdagsmorgon, d. 18 maj 1893, vaknade han vid half sju tiden på morgonen efter en god natt och efter att ha lagt sig fullt frisk på aftonen, med häftigt håll. Läkaren, som efterskickades, förklarade genast, att det var lunginflammation. Wrede blef besparad en lång sjukbädd och dess lidanden. Under de 4 dygn sjukdomen varade, sof han nästan hela tiden. På söndagsaftonen började den sista dödssömnen, och kl. $\frac{1}{2}$ 5 på morgonen, annandag pingst, d. 22 maj, utandades han sin sista suck.

Begrafningen förrättades i Östermalms kyrka af kyrkoherden doktor Lagerström, utan alla personalier, enligt Wredes egen önskan. Den stora stenen på hans graf vid Nya Kyrkogården är en naturlig bautasten, funnen i en skog vid Augerum. Inskriften är endast:

Fabian Wrede.

1802—1893.

CHRISTOFFER SPRINGER

(F. 1704 † 1793).

OLJEMÅLNING AF BREDÅ. TILLHÖR KAPTEN K. BERGMANSON.

En autograf af drottning Kristina

Meddelad af C. M. S.

För några år sedan utkommo drottning Kristinas »L'ouvrage du loisir» och »Les sentiments» i en liten volym under titeln »Pensées de Christine, Reine de Suède».¹ Friherre Carl Bildt, som utgifvit denna upplaga af drottningens tankar, åskådliggör i inledningen hennes arbetssätt, hur hon dikterar sina tankar för bl. a. Matteo Santini, Andreas Galdenblad, hur hon sedan låter dem renskrifva sitt diktamen, hur hon själf rättar, lägger till, stryker, åter låter renskrifva, för att ånyo ändra på samma sätt. Flera dylika upplagor, om uttrycket tillåtes, af hennes »Pensées» finnas i Montpellier, och det är dessa som friherre Bildt begagnat, hvarvid han sökt få fram det sista redaktionsstadiet. Nyligen har Kungl. Biblioteket lyckats förvärfva en handskrift² (två folianter) af samma slag som de i Montpellier förvarade upplagorna af Kristinas »pensées». Hur frestande det än vore att närmare söka reda ut den sist nämnda handskriftens ställning till de af friherre Bildt begagnade, nödgas jag dock afstå därifrån. Så mycket vågar man säga redan nu, att denna handskrift är senare än de förut kända och torde därför som mognare redaktion kunna påräkna en viss uppmärksamhet.

Intressanta äro kanske i all synnerhet de fyra första sidorna, på hvilka drottningen egenhändigt nedskrifvit sina förutsägelser, i denna form författade af henne själf och mig veterligen förut ej kända.

Då handskriften är anordnad med tvåspaltig text på hvar sida,³ måste frågan uppstå, i hvilken ordning de 7 första spalterna skola läsas. Här nedan kallar jag högra spalten: h. och vänstra spalten: v. från läsaren räknadt. Sekreterarna ha för sina prydliga ren-

¹ På P. A. Norstedt & söners förlag, 1906.

² Om handskriftens historia är för närvarande så godt som ingenting känt

³ Hvert blad är vikt midt itü.

skrifter af drottningens arbeten fått begagna de högra spalterna, där alltså hufvudtexten är att söka; till marginalanteckningar ha de vänstra spalterna sparats åt drottningen. Van vid en dylik anordning har Kristina själf med all sannolikhet börjat nedskrifva sina förutsägelser på de högra spalterna, och först sedan gjort sina tillägg på de vänstra spalterna. De ha utgifvits i den ordningen. Det synes för öfrigt också af sidan 1 h., hvars text omedelbart fortsättes på sidan 2 h.; dessutom göra v. spalterna på sid. 3 och 4 äfven i yttre afseende intryck af marginalanteckningar.

De händelser som förutsägelserna syfta på ha ej ansetts fordra närmare förklaringar, dels äro de nämligen allmänt kända, dels ej af beskaffenhet att vår läsekrets kommer att sakna upplysningar om dem. Jag har vid utgifningen af Kristinas autograf icke ensam velat påtaga mig ansvaret för tolkningen af »les mystères de son écriture et de son orthographe», för att begagna friherre Bildts uttryck. Doktor Kerstin Hård af Segerstad, som med mig delat möda och ansvar, har också godhetsfullt på min anmodan ändrat drottningens mycket individuella stafning till en för vår läsekrets lätt tillgänglig, hvarvid dock naturligtvis af Kristina valda ord och vändningar så troget som möjligt bibehållits. Att aftrycka förutsägelserna oförändrade, därtill saknades anledning, helst i denna tidskrift; och ett par textblad hade ju heller icke varit inbjudande till filologiska studier, när sidantalet kunnat mångdubblas. Ett fragment lämnas i faksimile och transkription.

Friherre Bildt framhåller att drottning Kristina skref för utvalda, sig själf och framför allt för kardinal Azzolino. Utom kretsen fingo hennes skrifter icke spridas och profaneras. Om hon äfven velat undanhålla eftervärlden sina tankar, eller icke, därom vågar friherre Bildt icke yttra sig. I denna fråga finna vi här nedan i första meningen ett bestämdt uttalande, som dock visserligen närmast gäller »les pronostics».

S. 1. h.

¹Le pronostiques de la | La Reine Xstine | La Xsstine sans² savoir d'Astrologie | san³ aucun autre art surnaturel et sans | scinse se, aucune⁴ | par la seulle penetration | deson son Esprit, et par un par | faitte intime et generale | conoissance du monde⁵ des | interest des Etats⁶ des | princes et de Cours, a fait des | pronostiques si merveilieuses | quilz merite destre Conferes | a la posterite la force de son⁷ genie | naturel incomparable en tout.

Utstrukna ord: ¹Les predix. ²estre. ³aucun art du metier, ⁴a fait plusieurs predixjons si merveilieuses quil on se. ⁵et. ⁶et. ⁷naturel et genie in.

~~La prudence~~

Le monarque de la
La Reine of fine

La Reine sans affect ^{puoiv} d'apologie
par un ^{oultim} autre ^{ut} par nature ^{et}
~~par un autre ^{ut} par nature ^{et}~~ sans
~~prudence, a fait plusieurs ^{autres} ~~propos~~~~
~~pour ^{autres} ~~monarches~~ qui ont~~
~~été par la seule pénétration~~
~~de son bon esprit, et par une per-~~
~~fecte intimité et générale~~
~~connoissance du monde et de~~
~~l'intérêt des états et de~~
~~prince et de Roy, a fait de~~
~~monarches si merveilleux~~
~~qu'ils ont de plus compensé~~
~~à la postérité la force de son~~
~~talent et ^à ~~genie~~~~
~~naturel in comparable en tout~~

Början af drottning Kristinas egenhändigt skrifna förutsägelser.

(Sid. 1, högra spalten.) (Transkription se sid. 32.)

Les pronostics de la reine Christine.

S. 1. h.

Christine,¹ sans savoir d'astrologie, sans aucun autre art surnaturel et sans science aucune, par la seule pénétration de son esprit et par une parfaite, intime et générale connaissance du monde, des intérêts des États, des princes et des Cours, a fait des pronostics si merveilleux qu'ils méritent d'être conférés à la postérité [pour montrer] la force de son génie naturel, incomparable en tout.

Elle dit au roi Charles-Gustave après l'avoir fait roi: «Vous me serez ingrat, mais n'importe, vous le serez toujours moins que je me l'imagine.» Cela arriva.

Quand le même roi Charles-Gustave lui communiqua son dessein de faire la guerre en Pologne, par lettre elle lui répondit et le dissuada, lui disant que [le] commencement de cette guerre lui [serait] très heureux

S. 2. h.

et glorieux mais qu'à la fin il y perdrait tout. Ce qui arriva.

Quand elle vit et parla au p[a]p[e] Alexandre, au sortir de chez lui le comte Montecucculi lui [demanda] ce qu'il lui semblait du p[ape]. Elle lui [dit]: «Cet homme ne fera jamais rien de grand ni de bon.» Elle prédit tout ce qui arriva dans l'affaire de [Monte]cucculi.

Elle prédit le pontificat à² Clément neuf et écrivait sa prédiction à M. de Lionne, l'assurant que nul autre que lui serait pape après Alexandre 7. Et cela arriva.

Du vivant de Clément 9, elle prédit au cardinal Azzolino que³ le cardinal Rospigliosi, neveu de Clément, serait son plus mortel ennemi après la mort de son oncle. Il y a plusieurs personnes vivantes qui sont témoins de cette prédiction, qui se vérifia trop bien.

Elle prédit au même cardinal la rupture qui arriva entre lui et Chigi dans le conclave et la trahison que lui fit . . . dans [le] conclave.

S. 3. h.

Elle prédit aussi l'élection de⁴ Clément X. Quand Louis 14 attaqua la Hollande, elle dit: «S'il prend Amsterdam, il prendra tout. S'il ne le prend pas, il rendra tout.»

Elle dit au cardinal Èste: «Votre roi attaque un bastion pour la défense duquel toute l'Europe forcenera.» Tout cela arriva.

Quand les Suédois s'allièrent aux Français dans la dernière guerre d'Allemagne, la reine leur prédit toutes leurs pertes et leurs malheurs, mais elle se trompa en ce qu'elle se persuada que leurs provinces seraient perdues pour toujours, ce qui n'arriva pas, quoiqu'on ne les leur rendît pas sans les avoir considérablement échangées.⁵

Quand elle vit marcher l'armée suédoise pour attaquer [le] Brandebourg, elle dit: «Les Suédois marchent comme des gens qui vont être défaits. Ce n'est pas notre mani[èr]e d'agir. Ils seront battus infailliblement.» Et cela arriva.

¹ I ms: La Christine. — ² I ms: au. — ³ I ms: ital. che. — ⁴ I ms: du. — ⁵ Läsningen osäker.

S. 4. h.

Quand les Hollandais étaient dans la dernière extrémité, elle dit: «Si le roi de France ne prend Amsterdam, ils seront un jour plus puissants qu'ils n'ont jamais été.»

Quand les Français furent appelés à Messine, elle dit: «Je ne sais de qui¹ sera Messine, mais je suis sûre que Messine ne restera pas aux Français.»

Quand les Français quittèrent si indignement Messine, elle dit: «Je savais que les Français quitteraient Messine, mais je n'aurais jamais cru que le roi de France eût été capable de faire une action si peu politique et si indigne.»

Quand le p[ape] Innocent XI fut élu, elle prédit à la lettre son pontificat tel qu'il a été.

Quand la paix à Nimwège fut conclue², elle dit: «Le roi de France ne fera jamais plus rien dans le monde. Qu'il conserve ce qu'i[l] a pris, car il ne fera plus rien.»

Elle prédit l'affaire du blocus de Luxembourg longtemps [avant] qu'il arriva.

Quand tout le monde craignait pour l'Italie, pour la Flandre et l'Allemagne, imaginant des irruptions effroyables du côté de la France, elle s'en est dit: «Il n'oserait rien prendre, quand on lui ouvrirait les portes des villes; il n'osera y entrer.»

S. 2. v.*

Elle lui³ dit qu'il ne ferait rien qui valût dans un pays où la religion, la langue et les mœurs étaient si différentes de celles des Suédois qu'il lui serait impossible d'y établir des conquêtes solides et durables. Elle [lui dit] qu'il aura[it] à combattre en Pologne les Danois, les Hollandais, les Anglais, et toute l'Europe et le Turque même et qu'il y succomberait. Son avis fut d'attaquer le Danemark, qu'elle-même avait défait si fort qu'il n'attendait alors que [le] coup de grâce de sa main pour expirer, qui en serait venu à bout, avant que nul pût le secourir, et puis ont fait [= de faire] la conquête de [la] Norvège et de la Scanie. Il serait en état de ne craindre personne, et après cela il aurait pu [= pourrait] disposer de la Pologne à son gré. Le roi Charles même se repentit de n'avoir suivi ces avis, après avoir vu arriver tout ce qu'on lui avait prédit.

S. 3. v.

Étant un jour de passage en Danemark, elle dit: «Je vois [le] Danemark qui se fortifie et la Suède qui s'affaiblit. [Le] Danemark n'attend que l'occasion de se venger de la Suède, et elle viendra bientôt.» Comme il arriva peu de temps après.

Quand les Suédois attaquèrent inutilement la ville de Brème, elle leur prédit tout le mauvais succès de cette entreprise quelques mois auparavant.

¹ I ms: ital. chi. — ² I ms: de Nimwege (öfverkorsadt) fust a Nimwege fust conclu elle le dit roy etc. — ³ Charles-Gustave.

* S. 2. v. har dock mähända skrivits före S. 3. h.

S. 4. v.

Quand [elle] vit Strasbourg et Casal vendu[s], elle [dit]: »Il [faut] ou que toute l'Europe se résolve à [re]connaître le roi de France pour maître ou que tout le monde finisse contre lui.» Ce qui arriva.

Elle prédit la guerre des Turcs longtemps devant qu'elle arriva, disant: «Le Turc excécutera tout ce que le roi de France se vante de faire et qu'il ne fera jamais.»

Elle a toujours dit: «Le Turc va se rendre l'unique monarque du monde, si Dieu n'y met la main.»

Ett »familjebref» från Jakob de la Gardie till Per Brahe

I *Per Brahes* brevväxling i Skoklostersamlingen förekomma bland andra drygt ett tjugotal bref till grefve *Per* från hans frände, riksmarsken *Jakob de la Gardie*¹ — jämförelsevis talrikast för de år, då *Per Brahe* som Finlands generalguvernör vistades fjärran från landets medelpunkt och fjärran från sina ståndsbröder och släktingar. Det är mest enskilda angelägenheter, som afhandlas i breffen — eller ståndsintressen; båda korrespondenterna tillhörde grefvarnas led, och *Per Brahe* var som bekant de grefliga särrättigheternas främste förespråkare; när han själf ej hade tillfälle att personligen försvara dem mot de eventuella intrång, som statens vanskliga ställning kunde nödvändiggöra, var det i första rummet till grefve *Jakob* han satte sin lit.²

Det här meddelade brevet — för öfrigt det enda i sin helhet egenhändiga i samlingen — berör väsentligen rena familjeangelägenheter. Det är särskildt två planerade giftermål brefskrifvaren uppehåller sig vid — riksrådet *Åke Totts* frieri till *Per Brahes* yngsta syster *Kristina*, och riksrådet *Clas Flemings* till fru *Helena Bielke*, änka efter *Per Brahes* farbroder, riksdrotsen *Magnus Brahe*, och styfmoder till *Jakobs* gemål, fru *Ebba*.³ I båda fallen spelade den då mer än eljest betydelsefulla och ömtåliga rangfrågan in; i båda fallen stod nämligen den blifvande bruden genom sin grefliga värdighet ett steg högre på rangskalan — fröken *Kristina* var född grefvedotter och fru *Helena* hade genom sitt förra giftermål nått grefvinnetitel. Det är dock endast i det senare fallet *De la Gardie* har starka betänkligheter att andraga; här låg ju också faran för en »träta om stånden» närmast till hands, då fru *Helena* genom sitt nya giftermål skulle nödgas träda tillbaka från sitt förra rum och stå tillbaka för bland andra

¹ *Jakob de la Gardie* var gift med *Per Brahes* kusin, *Ebba Brahe*.

² Jfr bland de ifrågavarande breffen *De la Gardie* till *Per Brahe* d. $\frac{2}{8}$ 1638 och $\frac{6}{3}$ 1639.

³ Båda de manliga kontrahenterna voro änkemän: *Åke Tott* hade tidigare varit gift med *Sigrid Bielke*, *Clas Fleming* med *Anna Göransdotter Snakenborg*.

sin styfdotter, fru *Ebba*, och sin äldre syster, fru *Brita Bielke*,¹ hvilka hon dittills varit van att gå före. — Brevet finnes till en del redan fritt citerat eller refererat af *Petrus Nordmann* i hans monografi öfver *Per Brahe*,² men då hans tolkning förhända icke är i alla odiskutabel³ och i alla händelser själfva brevet har att gifva en säkrare och mera detaljerad belysning, synes det berättigadt att här återgifva det i dess ursprungliga form.⁴

Wälborne Greffue, käre bror och suager.

Endoch jagh ge[r]na hadhe weladh (såsom jagh min k. B. lof-uadhe och tilsadhe, när han härifron förreste) besöcht min k. B. medh mine skrifuelser, och honom comunicerat huadh tindhender wi hafue haft uthanefter, så wäll som huadh här hemma passeradh ähr. Men så haffuer⁵ migh däri förhindratt icke allenest dett itkelige menförett, som i denna winter waritt haffuer, uthan de stora besuer som här dageligen förefalla, såsom den Richss-dagen wi här holledh haffuer, att jagh icke haffuer kunnedh så passa mine skrifuelser, när någon härifron rest ähr. Begerer därföre broderwänligen han wille migh dett icke till onda optaga eller tilmeta, att jag dett försätligen underlåtedh haffuer, uthan wist försäkra sigh att mitt hierta skall aldrigh blifua förändratt emått honom och hans huss. Will och telsee, att huadh här i ähr någodh blifuedh försumadh eller förhindratt, skall härefter blifua deste flitigare efterkommitt.

Huadh då eliest staten här hemma wedh kommer, så ähr den (tess Gudhi ske loff) i gådh stilla rålighett och denne holle(!) Rick[ss]-dagh, Gudhi ware loff, wäll och enichtt aflupen, som min k. B. aff Rickss-daghs-beslutett härhoss haffuer att see. — Eliest är och medh Ridderskapedh och Adelen a partt handladh om någre punckter som

¹ Änka efter lagmannen *Svante Stenbock*.

² Sid. 187 med not 1.

³ *De la Gardies* motstånd mot fru *Helenas* nya giftermål får en väl stark pointeriing i *Nordmanns* referat. (Uppgiften om *Per Brahes* mera frisynta ståndpunkt i frågan synes hvila endast på en muntligen berättad anekdot, hvars fulla trovärdighet torde kunna ifrågasättas — *Handl. till Skand. hist.*, 8, s. 27, 28 —; *Brahes* skriftliga svar är ej känt.)

Det framgår för öfrigt ej af *Nordmanns* framställning, att referatet i noten om *Clas Fleming* och citatet i texten om *Åke Tott* hänföra sig till samma tid och till och med till samma bref. — (Skrif- eller tryckfel i noten: rikskanslern i stället för riksmarsken.)

⁴ Om fortgången af det ena af de båda omnämnda frierierna, *Åke Totts* till fröken *Kristina*, ger den i Skoklostersamlingen förvarade korrespondensen mellan *Åke Tott* och *Per Brahe*, i någon mån kompletterad af bref mellan grefve *Per* och hans mor och syster, rätt viktiga och intressanta upplysningar. *Per Brahe* hade ingenting emot den tappra och ridderlige friaren personligen — att döma af en del rättframma yttranden i *Totts* bref om regeringen hemma stodo de tvärtom på synnerligen god fot med hvarandra — men omtanken om hans systers stånd och månheten om en henne passande och fullt värdig morgongåfva föranledde en rätt liflig brevväxling, innan allt blef klart. — Till någon del är också denna refererad af *Nordmann* (a. a., s. 188, 189).

⁵ I manuskriptet alltid haffr.

dem ensköltt angår, och lender till deress stoncz wälferdh och befordhningh, huilkehd en partt i förstone inte hafue så weladh förstott men entligen, när dem dett är berettadh, hafue de sigh dett wäll latedh behaga.

Wäre huss enskylte priuat sacker belangande, så haffuer man orsack att tacka Gudh som altingh althärtill haffuer nådhelige[n] oppeholledh och bewaradh, att alla wäre kärkomne haffue althärtill waridh wedh godh helsa, så wäll hanss k. Frumodher, Sysken och lille dotter såwäll såsom min k. Gemäll och barn, Gudh werdigast widhare sin nådh förläne och afuende huadh skadelicht kan wara till lif och siell. Min k. B. Frumoder haffuer nu på en otto eller 10 dager fått en liten frossa, huilkehd sig anloter sosom till en tertian, Gudh henne nådheligen sty[r]ckia och till sin förrige helsa igen förhielpa. — Eliest tuifer jagh inte, att min k. B. ju haffuer af sin k. Frumoderess och Systers skrifuer(!) förnummedh, huru wälborne her *Åcke Tott*, sedhan han suar bekom af her *Philip Skedingh*² om hanss dätter, att han inte wille ingå de conditioner han honom föreslogh, aldeless sitt sinne därifron wentt och honom frijett afslogh, hafuer fattadh hierta och sinne till min k. B. elskelige k. S. Fröcken *Christin* och dett icke allenest höss henne uthan henness k. Frumoder, Sysken och andre henness Förwanter söchtt, wett och eij anner(!) än att han genom en egen tienare min k. B. godhe samtycke därtill skall hafue söchtt och begäradh. Efter nu hanss k. S. sigh hanss kärilige och troghne anmodhan icke haffuer latedh mishaga, haffuer jagh samptt andra henness slechtt intedh weledh rodha därifron, uthan på hanss k. Frumoderess begeran om wårt råd, henne därtill rätt och styrcktt, efter wi inte kunne tenckia eller förmodha, att min k. B. dett sigh skall lata mishaga, aldenstundh hanss salige käre herfader dett inte hadhe waridh emott medh hanss Syster F. *Ebba*, där henness sinne hadhe kunnedh falla därtill.³ Hoppess och att han som en redhlig caualier aff gammall ridderligh slechtt skall så weta comportera sigh emott henne och alle henness, att han däraf skall hafua ähra och hon samptt hela slechttten hughna och gledhie. Jagh för min person kan häri nu inte mindre göra än som i dett första hanss fri till S. Fru

² Riksråd, president i hofrätten i Dorpat. *Tott* hade legat i giftermålsunderhandlingar med honom om hans dotter, jungfru *Margareta*.

³ *Ebba Brahe*, äldre syster till grefve *Per*.

Tott var ej den ende som förgäives giljät till fröken *Ebba*. *Gabriel Gustafsson Oxenstierna* berättar i bref till brodern *Axel* af april 1630, huru *Bengt Oxenstierna* — *Axels* och *Gabriels* kusin — länge friat till henne men utan att nå sitt mål, trots det hennes släkt lifligt understödt honom. Orsaken till hennes afvisande hållning var, att hon redan tidigare och utan sina föräldrars och syskons vetskap gifwit sitt ord åt *Axel Baner* — broder till *Per* och *Johan Baner*. Mellan de båda rivalerna hade uppstått ett starkt hat, då herr *Bengt* beskyllde sin förre vän för att ha förfarit svekfullt mot honom och länge drivit detta spel i hemlighet. *Gabriel*, som anser, att kusinen gjort »nästan för mycket för den pigans skull», har sökt göra hvad han kunnat för att hindra rivalerna att gå till våldsamheter och ber också brodern att söka inverka lugnande på kusinen. — Nu hade denne emelertid vänt sitt sinne till den yngre system, *Margareta Brahe*, och synbarligen med bättre framgång. — *Axel Oxenstiermas* skrifter och brefväxling, afd. II, band 3, s. 194, 195; cit. *Nordmann*, a. a., s. 185 noten, med ett villsammt läsfel: dock i stället för dolose.

Bengt Oxenstierna blef också sedermera gift med *Margareta* — liksom *Axel Baner* med *Ebba*.

Ebba gjorde, recommendera honom min k. B. till dett besta, sosom en min närskulle Frende, och den jagh altidh haffuer elskadh och gärna weladh bewisa all ähra och tienst. Önskar aff Gudh, att dett mått[e] i en godh lyckligh stundh må(!) wara begyntt och blifua fuldendt.

Yterligare kan jagh och ei förbigå att lata min k. B. förnimma om ett annadh fri, som sedhan ähr begyntt nu här i Stockholm på denna Rick[ss] dagen: som ähr att wälborne her *Class Flemingh* haffuer latedh teltala min salige käre her Faderss efterlate(!) Gemåll, Fru *Helena Bielke*, och begeradh, att hon sigh icke wille lata mishaga dett godha och troghne hierta han till henne bär; haffuer och taltt mäg(!) och min k. Gemåll därom till, att wi icke wille lata oss dett misshaga eller wara däremott, där han henness hierta kunne winna. Så haffuer jagh så wäll som min k. Gemåll därpå suaratt, att där henness sinne fölle till att wilie gå i ett annadh gifte, sosom och förändra dett stondett, där Gudh och wår salige her Fader henne i satt haffuer, så wille wi inte settia oss där emått, uthan stelte dett uthi henness egedh skön. Jagh för min person förde henne till gemött, i huadh heder wår salige her Fader (sosom den elste Greffue och förnemste nest Konungen här i rikedh) henne satt hadhe, kunne hon nu dett allt förgäta och stiga tilbakarss igen, måste wi dett wäll lata wara gått, wille icke däste minder altidh bewisa henna (!) all ähra och tienst i allt dett jagh kunne göra. Ty her *Class Flemingh* wåre min synnerligh godhe wän, ähr och aff slechtt och bördh en godh Ridderman, som henne altidh hadhe kunne waradh werdh, där han först hadhe frijadh till henne; seer och inte, när man de förre motiuer will settia a part, där i någon stoor olickhett, haffuer altså steltt allt i henness egedh godha skön, efter sosom hon sin egen molssman ähr. Haffuer sedhan förnummedh, att dett skall wara fast och klartt och att de alredha hafue besteltt huadh de skole hafua till bröllops, Gudh gefue dem till lycko och lata inte onger komma på någendersa sidha därefter, när som tretan lär komma om stonden, sosom alredha förmyckedh ähr. Ty dett haffuer jagh henne sachtt, att huarken min Gemåll eller någon annan Greffuinna later henne sto ofuan för segh(!), uthan sosom s. her *Class Horns* Fru stegh nedhan för alle Greffuinner,¹ så lär dett och gå henne, ja, hennes eghne systrer, som eldre ähre, skole henne dett disputera, efter sosom Fru *Brita Bielke* henne dett sielff sachtt haffuer.

Detta haffuer jagh i en hast min k. B. icke kunnedh oförmeltt lata. Och befaller honom samptt hanss elskelige käre Gemåll (min k. syster) dem(!) han på min och [min] k. Gemålss weghe kerligen och flitichtt helsa wille, uthi Gudz mildhricke beskerm, han late oss snartt see huarannan igen medh helsan. I medhler tidh förblifuer jagh a[1]tidh

M. k. B:s

Aff Stockholm den 20 Martij
Anno 1638.

tienstwillige suager och wän
Jacobus De La Gardie.

¹ Grefvinnan *Ebba Leijonhufvud*, dotter till grefve *Mauritz Leijonhufvud*, gift (andra gången) med legaten och generalguvernören *Clas Horn* (d. 1632). (Första gången med grefve *Svante Sture*).

Magnus Gabriel de la Gardies valediktion till kanslikollegiet 1680

Ej mindre än tre af rikets fem höga ämbeten innehades som bekant efter hvarandra af den lysande representant för svenskt stormannavälde, som kanske mer än andra fick pröfva lyckans nyckfulla växlingar, framgångens och furstegunstens sötma såväl som förödmjukelsens och den kungliga onådens bitterhet — *Magnus Gabriel de la Gardie*; den längsta liksom den ojämförligt mest betydande och skickelsedigra delen af hans verksamhet är dock bunden vid hans förvaltning af rikskanslersposten. När han i september 1680 förflyttades från denna för att efterträda den gamle riksdrotsen *Per Brahe* i rikets främsta ämbete,¹ var hans storhets tid redan längesedan förbi. Utnämningen var väl ock snarast att betrakta som en hederlig form för hans aflägsnande äfven officiellt från befattningen med de utrikespolitiska angelägenheterna, sedan han redan tidigare sett sig beröfvad det faktiska inflytandet på dem.

Fullmakten på det nya ämbetet nådde kansliets forne chef i hans afskilda lugn på Läckö; härifrån afsände han en svarskrifvelse till konungen med de officiella tacksamhetsuttrycken för den nåd och det förtroende som visats hans person, då han sålunda befunnits värdig »till en så förnämlig employ» och fått den lyckan och äran »att succedera så förnämliga och berömmeliga herrar i riket, som detta embetet med odödeligit beröm hos posteriteten beklädt hafva».² — Också till sitt gamla kollegium aflät han samtidigt en hälsningsskrifvelse — ordrik och fraserande liksom mycket af det som flöt ur gref *Magni* penna — hvari han med en lämplig blandning af blygsamhet och själfkänsla framhåller sitt verk och under betygande af sitt trogna hjärtelag

¹ Fullmakten daterad den 18 sept; riksregistraturet.

² Kopia, daterad den 7/20 1680, i *Palmstiöldska* saml. i Uppsala, vol. nr 370. — Fragment af kanslerns egenhändiga koncept, enligt påteckning bärande datum den 6/20, i *De la Gardieska* saml., RA.

mot kollegiater och underordnade tar sitt afsked från det collegium, som hvars främste man han i tjuguf år stått. För egen del är han angelägen att betona den nitälskan för fäderneslandets bästa, som ledt honom i hans arbete, liksom också sin sträfvan att i den mån det varit honom möjligt befrämja hvars och ens enskilda välfärd, och sedan han framhållit, att de brister som i ett eller annat afseende framträd, icke haft sin grund i hans uppsåt eller vilja, slutar han med att uttala den förhoppning, att också kollegiets tjänstemän där så behöfdes skulle befinnas redobogne att intyga hans trogna nit och oförtrutnenhet i rikets tjänst och taga hans goda namn i försvar mot illviljan — ett vittnesmål om de bistra dagar som stundat, sedan den tid han själf ledde rådets öfverläggningar och landets öden.

Det svar grefve *Magnus* från kanslikollegii sida fick mottaga på sin valediktion bör visserligen ha kunnat ställa honom fullt tillfreds; i vackra ord och smickrande fraser kan det värdigt ställas vid sidan af hans egen skrifvelse. I sin devota och ordrika stilisering torde det i viss mån kunna sägas vara typiskt för tidsskedet, liksom *De la Gardies* säkerligen är det för hans egen personlighet och skrifart.

De la Gardies skrifvelse föreligger i original bland kansli-kollegii inkomna handlingar i riksarkivet, volymen Åtskilliga kanslitjänstemäns ämbetsmemorial I; i fragmentariskt skick finnes den också i egenhändigt koncept i *De la Gardieska* samlingen.¹ — Kollegiets svar, af hvilket originalet icke påträffats, är hämtadt från kanslikollegii koncept, 1:sta vol., där det förefinnes i dubbel form; här meddelas det i den redaktion, hvarefter originalbrevet säkerligen utskrifvits, utan att ändringarna och afvikelserna från det första konceptet särskildt angifvits.

M. G. de la Gardie till kanslikollegiet den 7 okt. 1680. (Orig.)

Högwälborne Herrar, Rijkz- och Cantzelie Råd, Wälborne och WählEdle herrar, herr HoffCantzler och Cantzelie- så och Hoff Råd, WählEdle Edle, Ehreborne och Wälbetrodde herr: Secretere och samptl. det Kongl. Cancellietz ledemoter, Högtährade herrar och gode wänner.

Eders Excellentier och Eder högtährade gode herrar warder förmodeligen ey misshagandes, att jag som nu sluter det tiugunde åhret

¹ Äfven en kopia i *Palmstiöldska* saml., vol. nr 370.

af dem jagh employerat efter Gudz serdeles försyn ock skickelse och min höga öfwerhets willia i samma Collegio medh Eder, och nu efter min Allernådigste Konung och herres behagh ock allernådigste disposition där ifrån träder till ett annat embete, förr än jagh skillias (!) ifrån det som migh Eder närmare förbundet hafwer, söker att betyga mitt trogne hiertelag, den wyrdnat, estime och wänskap jagh Eder skyldig är, och att taga ifrån Eder mitt tillbörliga afskeedh. När jagh behiortar Gudz underliga försyn, huruledes den för 20 åhr sedan emot all min tancka och förmodan, ja, om jagh så törs tala, jemwäl önskan,¹ mig kallade till ett så förnemht, ehuruwäl swårt embete, att jagh blef både af den store och alldrig tillfyllest beprijslige min Sahl. Konung och Herre förordnat på dess dödssäng till Rijkz Cantzler, jemwäl och sedan aff samptl. Rijksens ständer på een allmen Rikzdagh där till unanimi voto erkänd,² kan jag icke tillfyllest mig medh veneration där öfwer förundra. Een så laglig och solen kallelse animerade mig att emottaga hwadh jagh elliest strax wäl skattade widt öfwer mina kraffter, men den wyrdnat jag Gudz skickelse skyldig war, een trogen lydna emot min kiere Konung och Herre, och upprichtig zele ock kärleek till mitt fäderneslandh, komme mig att sätta alt vidare betänckiande tillbakars. Tillträdde altså i een wiss förtröstan på min Gudh det embete, som så högt meriterade herrar, hwars wälförtiente beröm till alla tider efterlefwer, för mig beklädt hade, och förmodade, att Gudh som alt förmår, kunde och utthräta sin willia genom ofullkommet wärcketyg.

Denne förhoppningh hafwer jagh och spordt ey wara fåfängh, ty Gudz outsejeliga godheet mig hulpet att förrätta mitt embete, hafwer styrckt min swagheet,³ uppfyllt det som monde brista i min capacitet, och förlänt, att jagh i så monga åhr kunnat under denna bördan uthärda. Ehuruwäl min lycka, kan skee, eij warit så fullkommen, att jagh alt förmått efterkomma, som jagh det troligen åstundat, och migh ytterst där om befitat hafwer, är likwähl icke heller något händt, det jagh orsak hade att beklaga, uthan igenom Gudz wälsignelse hafwer mitt arbete ey warit ofruchtsamt. Detta kan jag med trygt samwete inför Gudh ock Eder högtährade gode herrar betyga, att jagh af alla mina siäls kraffter eftertrachtat Kongl. May:ttz trogna tienst och det allmenna bästa, och där hoos sökt hwars och eens privat wälfärdh efter möyeligheet att befrämia. Fast icke för mig möyeligt warit i alt att reüssera, will jagh wist troo, att I högtährade gode herrar den godheten hafwe att considerera, först det mycket fatali lege går emot menniskiors tanckar och bearbetande, sedan, det swårheterna icke alltidh ähro att öfwerwinna, hälst i detta embete, som så mongas omdömmen är underkastat, och sist bekänner jagh gärna min ofullkommenheet i

¹ Jfr *De la Gardies* uttalande i rådet d. 20/10 1660; *Wittrock*, Carl X Gustafs testamente, s. 253, 254. Att han hellre skulle önskat riksmarskposten, faderns ämbete, har han visserligen själf betygat; a. a., s. 108.

² Jfr *Wittrock*, a. a., s. 276.

³ Ordföljden så i mskr.; »hafwer» bör dock säkerligen inflyttas omedelbart efter »godheet».

een profession som war emot alt det jagh af ungdommen öfwat, därföre och, föruthan i willian, brist kan spöras i mycket, det jagh ej nekar.

Medan jagh nu således hafwer förträdt directionen i det collegio som jag billigt kan skatta animam Reipublicæ, hafwer jag haft höjeligen mig där af att hugna och mig lyckelig där wedh att skatta, att jagh det giordt i Eder som så förnähma wittens närwahro, och att jag fått tillika med Eder bewisa min plicht i alla stycken af mitt embete, hwilckas berömbliga ärfarenheet igenom trogne och respective longliga tienster, devote zele för Konungens ock Rijkzens tienst, och fullkommen flit hwar i sin charge med all berömblicg capacitet och skickelighet mig mycket hulpet, understödt ock lijsat hafwer. Där till hafwer jagh och högsta orsak att berömma och ihugkomma den civilitet, ehra och wänskap jagh hoos mäst alla all den tiden spordt, som migh och till een städzwarande reconnoissance förplichtar.

Såsom jagh altså numehra effter Gudz försyn, och min Allernådigste Konung ock herres nådige disposition bör qvittera det härtill förde embetet och taga ifrån Eder mitt afträde till det ställe, som mig är wordet widare allernådigst anförtrodt, altså giör jagh det medh all den reconnoissance och estime, som I högtährade gode herrar af mig så höyeligen förskylldt hafwe, bekännandes, att mitt hierta som stadigt skall uthwisa för Eder all redelighet ock trofastheet wedh detta afskedh spörier den tendresse, som een så longlig ock agreabel conversation hafwer förorsakat. Jagh betackar altså Eder högtährade gode herrar tienstfliteligen och wänligen för den trogna assistence, amitié, heder ock respect, I bewist både min persohn och mitt embete, och försäkrar Eder, att där jag icke warit så lyckelig alla i gemehn och hwar och een i synnerheet så att bemöta, att det förorsakat det åtnöije I desiderera kunnat, det sådant allena härröhrer af een händelse och alldrig af upsåt eller brist af min willia, såsom jag Gudh till wittne tager, att jagh Eder redeligen mehnt och gärna bewijst hafwer alt det Edra persohner honorera och hwars och eens wälfärd befrämia kunde.

Som jagh nu wist förhoppas, att I migh detta tilltro, och att jagh alt framgeent blifwer Eder till tienst och ehra wederröda af ett fullkommet hiertelag, så beder jagh, det I högtährade gode herrar wille låte mig niuta till det bästa den lyckan af Eder hederwärde ihugkommelse, conserverandes för mig den wänskap jag kan meriterat hafwa, men i synnerheet, det I wille wedh dee tillfällen, som det requirera, bewittna min trogne zele, flit och oförtrutenheet för min Konungs och Rijkzens tienst, tagandes mitt goda namn i försvar emot illwillian, så wida Edert samwete medhgifwer mig det hafwa meriterat. Detta är hwadh jagh endast åstundar och af Eder generositet, æquanimitet och rätträdighet förwänter, förplichtandes och jagh mig att bewisa Eder wedh alla tillfällen troligen detsamma.

Således tager jagh nu af det Kongl. Cancellie Collegio och altså af Eder högtährade gode herrar samptligen mitt tienst- och wänlige afskeedh medh innerligh önskan, att Gudh wille hålla öfwer detta förnähma Kongl. Collegium och hwar och een däruthi i synnerheet sin Gudomblica wärdh, förläna till alt bearbetande lycka och wälsignelse, till Gudz namns ähra, Kongl. May:ttz och fäderneslandets trogna tienst,

ock hwars och eens lycksaligheet. I synnerheet wille Gudh hugna Eder alla (som jag och det wisseligen förmodar) med een så wärdig Förman i mitt ställe som mycket lyckligare ock capablare må finnas än jagh, och een trygg pelare må wara, hwar på Kongl. May:ttz dienst ock den allmenna wälfärden här efter må beroo. Befallandes migh i Eder estimable ihugkommelse förblifwer

Eder Högtährade Gode Herrars

Leckö slott den 7

Octobr. 1680.

Tienst och Bered-
willige

Magnus Gabriel
De La Gardie.¹

Kanslikollegiets svar.

(Konc.)

Höghwählborne H. Grefwe, Sweries Rijkets Drotzet, högdährade samt respective gunst- och nådige herre.

Såsom Eders Excell:tz hafwer behagat förmedelst des högdährade och gunstige skrifwelse af dato Leckö slätt den 7 Octobr. sistförleden, att bewörda oss med een så obligent och favorabel valediction och att taga sitt afträde utur Cantzlij-Collegio och oss samptel. som i så många åhr hafwe haft den ähran och lykan att stå under des högberömlige direction; så finne wij oss så wähl genom denne Eders Excell:tz ertedde civilitet och godheet, som och alle dhe förre unfångne margfallige kennetegn af des särdeles affection och bewågenheet så förbundne, att wij wår behörlige reconnoissance för alt sådant eij förmå nogsamt att exprimera; hembärandes Gudh den högste tack-säjelse som Eders Excell:tie wijd des här till förde höga och swåra embete under en så tung börda hafwer uppehållit, och förmedelst des kraftige bijståndh hulpit så många swårigheet, som den ene tiden efter den andra sig framtedt och yppat hafwa, wähl att igenomgåå; wählsgnat Eders Excell:tz consilia och förde direction uthi affairerne till Hans Kongl. May:tz märkelige dienst och fäderneslandzens conservation och wählståndh, samt förlänt Collegio en sådan förman, hwars höge conduite och rare qualiteter hafwa gifwit detsamma en särdeles lustre. Därnäst betacke Eders Excell:tie wij respective dienst- och ödmiukeligen, för des uthi så långlige tijder och i så många occurerer emoot oss samt och synnerl. städze bewijste generositet, indulgence och fromheet, samt för wår opkomst, bästa och wälfärth dragne åhåga och försårg, hwilket alt wij stedze skole bijbehålla uthi ett oförgiätit tacksamt minne, och medh största beröm allestädes ihugkomma; bäre och till Eders Excell:tie det otwifwelaktige goda förtroendet, att ehuru wähl Eders Excell:tie quitterar direction af detta Collegio, Eders Excell:tie icke därföre i någon måtto förändrar des förre bewågne hiärtelag emoot detsamma, uthan alt framgent med des patrocínio oss wijdare styrcker och hugnar, efftersom wij och därjämpte dienst- och ödmiukeligen be-

¹ Endast det spärrade egenhändigt i originalskrifvelsen.

die, att där wij tilläfwentyrns en eller annan af oss wår skyldighet emoot Eders Excell:tie till des entiere nöije hwargång ej hafwe fullgiordt, Eders Excell:tz sådant mehra täcktes attribuera wår ofullkommenhet än någon annan orsaak, och alt sådant hooss sig låta wara i bästa måtto excuserat, efftersom och Eders Excell:ties afträde ifrån wårt Collegio uthi ingen måtto hoos oss skall minska wår förrige trogne observance och willigheet, sampt oförtrutne tjänstberedhwilighet och lydno emoot Eders Excell:tz; kunnandes härjämpte ej förbigå Eders Excell:tie till des nya höga embete af alt hiärta att congratulera, innerligen önskandes, att Eders Excell:tz förmedelst des lyckelige utförande, märkeligen må föröka des förre beröm och reputation, och ännu i långa tijder giöra Kongl. May:tt och wårt k. Fädernesland ett hugneligit och troget bijstånd; hwartill Gudh den högste wille förläna Eders Excell:tz en beständig och långwaraktig lijfzhälsa och wähl-trefnadt, sampt all annan sielfbegärlig prosperitet. Mädh detta wählmenat woto sluta wij och förblifua stedze i al skyldigh observance,

Eders Excellences —

[A tergo:

»Dateradt den 30 Octob. 1680 men affgångit den 3 Nov.
Till Rijks Drotzen på samptel. Cantzlie Coll. wägnar. B. O. —
G. de la Gardie — F. I. Örnst.»¹]

¹ Kanslipresidenten *Bengt Oxenstierna*, kanslirådet *Gustaf Adolf de la Gardie* samt hofkanslern *Franciscus Joel Örnstedt*.

Adler Salvius såsom rådgifvare åt Magnus Gabriel de la Gardie.

Cronholm har i sin biografi öfver *Magnus Gabriel de la Gardie*¹ omnämnt det nära och förtroliga förhållande som rådde mellan denne och en annan af drottning *Christinas* högtbetrodde och gynnade män, *Adler Salvius*, och som ett vittnesmål därom styckevis citerat ett bref från den senare, hvori han på *De la Gardies* framställda begäran afgifver sina råd i fråga om dennes öfvertagande af generalguvernörschergen i Lifland. — Då såväl i börd som ålder en stark skillnad var befäst mellan de båda och de äfven i personliga egenskaper tilldels synas ha framträtt stora olikheter, är det väl antagligt, att denna förtrolighet varit grundad mindre på ett rent personligt vänskapsförhållande² än på bägges gemensamma, om ock i viss mån olikartade gunstlingsställning till drottningen, deras af skilda skäl föranledda motsättning mot det Oxenstiernska huset samt deras åtminstone i vissa frågor — särskildt den yttre politiken — samstämmade intressen. Det är ej ens uteslutet, och knappast stridande mot hvad om oegenyttnan i bägges karaktärer är känt, att en del af förklaringen är att söka i den ömsesidiga känslan af de fördelar, den nära förbindelsen med en drottningens gunstling kunde innebära. — Hvilken emellertid än grunden till deras förtrolighet kan ha varit, ger dock deras korrespondens, såvidt den ännu är bevarad,³ onekligen ett intimare intryck än hvad fallet gemenligen är med de personers brevväxlingar, hvilka endast på grund af sin officiella ställning stått i förbindelse med hvarandra.

De båda här meddelade breven visa oss mera utförligt och på samma gång mera troget den sida af förhållandet mellan de båda märkliga männen, som *Cronholm* berört i sin biografiska skildring. Båda utgöra svar på framställningar, som *De la Gardie* gjort till den äldre och i statslivets värf och vanskligheter prof-

¹ I supplementbandet till Biografiskt lexikon.

² Tillfället till direkt personligt umgänge dem emellan kan heller ej åtminstone tiden före det ofvanberörda brefvets affattande (1649) ha varit särdeles stort.

³ Det är endast från *Adler Salvii* sida vi äga originalbrevven i behåll.

vade *Adler Salvius*, när han stått villrådlig och tvekande om den väg han i olika situationer borde välja för att bereda sig den största framgången. Svaren äro bägge hållna i samma stil och karakteristiska för nedskrifvaren; af särskildt intresse är framhållandet i båda af hofchargernas företräde för en ung, uppåtsträfvande kavaljer framför de med dem jämförliga ämbetena i landsändarna eller utom landets gränser.

Det tidigaste af de båda brefven, det äldsta kända — ehuru säkerligen icke det första — af *Adler Salvii* skrivelser till *De la Gardie*, förvaras i original i *De la Gardieska* samlingen i Riksarkivet. Dess senare parallell finnes ej längre i behåll i original; här återgifves det efter en kopia i *Palmkiöldska* samlingen i Uppsala.¹ Det är detta, från hvilket *Cronholm* hämtat sitt utdrag.²

I.

(Orig., egenh.)

Adler Salvius till M. G. de la Gardie den 6 dec. 1647.

Höghwälborne Greffwe,
högtährade patron!

På E. Gr. Exc. courtoyse skrifvelse af den 6 Novembris³ hade iagh gerna widh sidsta post swarat; men efter den ahnkom äfwen i thet posten skulle här atgå, kunde thet då icke skeep. Jagh erkenner billigt medh högsta tacksamheet och hugnat den gunstige förtrogenheet som E. Gr. Exc. i bete des skrifvelse moot migh tesmoignerar. Hafuer den här til icke meriterat, uthan önskar, at iagh motte blifwa

¹ Vol. nr 370.

² Biograf. lex., suppl., s. 19, 20. — Någon datering för brevet finnes dock e där angifven.

Mellan bägge skrivelserna föreligger för några månader af året 1648 (juni—sept.) från *Adler Salvii* sida en fortlöpande serie — af öfvervägande officiell natur —, och efter den senare följer för slutmånaderna 1649 (okt.—dec.) ännu en, som delvis har en mera intim och personlig prägel. Den berör väsentligen frågor som stodo i samband med de Nürnbergska exekutionsförhandlingarna och deras kritiska ställning vid denna tid — *Adler Salvius* framträdde som bekant som en af de främste ifranne för deras snara avslutande och hade bl. a. genom sina mörka skildringar af ställningen råkat ådraga sig pfalzgreffen *Carl Gustafs* misshag — men kommer stundom också in på den oroliga stämningen och de tryckande ekonomiska förhållandena hemma; nu är det *Adler Salvius* som vid ett par tillfällen uttrycker sin önskan att före sin förestående hemresa genom personligt sammanträffande eller på annat sätt kunna få »en godh instruction och information» af *De la Gardie*, om hvad denne förmenar att han skall kunna uträtta där hemma och på hvad sätt han »skulle bäst ahngripat, så att K. M:tt och Senaten för all ting wäl forstå sigh medh hwar annan» (?/12 1649). — Slutligen föreligga också ett par bref från den tid *Adler Salvius* vistades vid fredsunderhandlingarna i Lübeck året 1651 samt några korta meddelanden från följande år (*Adler Salvii* dödsår). *De la Gardieska* saml., RA.

³ Saknas äfven i *De la Gardieska* konceptsamlingen.

så lycksaligh, thet iagh kunde här efter finna nogott medel een sådana E. Gr. Exc. bewågenheet moot migh at erholla och conseruera, ther om iagh skal migh altidh beflijta. E. Exc. Herfadher hafuer altidh warit min höge patron, E. Exc. egne högtberömbde qualiteter, ther medh E. E. alle menniskiors affection hafuer wunnet, obligere migh ock i synnerheet ther till. För denna gången wil iagh icke myket om publicis beröra, aldenstund iagh hoppas, sakerne så skicka sigh, thet iagh skal i winter kunne göra ett ryckiande heem, då iagh förmodar migh finna bättre lägenheet medh E. G. Exc. ther öfwer at communicera.² Thet blifue[r] nu i tilkommande Aprili tolf år sedan iagh war widh hoffwet; hafuer fuller sedan generaliter hört, huadh ther hemma passerar, men at communicera medh en Senatore tantæ dignitatis de Republica, ther till behöfwes ock en nogare particularium circumstantiarum wettskap, huilken migh här uthe, och så fierran och länge från aula stadder, manquerar. — Jagh seer elliest af E. Exc. skrifwelse, at E. Exc. synes wara nogot sorgfaldigh, huru thes particulier stat kan rätt funderas. Såsom nu Cicero de vitæ humanæ officij ratteligen dömer, deliberationem de genere vitæ esse omnium difficilimam, altså gör E. Exc. ther i mächtog försichteligen, at E. Exc. är ther om för all tingh bekymbradh. Dess ahnfödde Greffwelige stånd, dignitas Senatoria, och gifte ther till, äre sådana, som sådan åhoga billigt förmeera. Och medan E. Exc. förmedelst des berömmelige dygder hafuer förwärfwat sigh een så nådigh Drottning, så gifwer ock oportunitas temporis widh handen, den at cultivera. — Wij hafwe icke mehr än duo tempora Reipublicæ, belli et pacis: och moste billigt en Senator wara ad utrumque paratus. Ty ändoch le maniemet des armes haffwer warit likasåsom hæreditaire i E. Exc. hus och familia, och är fördenschuld så wärdt som nödigt at excoleras, lijkwal medan wij hoppas en gång få fridh, så är ock nödigt, at man kastar ögat ther opå, huru man fattar sin stat, at wäl och beqwemligen lefwa, ther än inthet krijgh wore. Dignitas Senatoria är nu fuller den första grundwalen at widare byggia på. Och wil ther hoos falla i consideration, antingen E. Exc. wil altidh blifwa widh hoffwet, eller förträda nogon honorabel charge, in eller uthanlandz. Jagh troor fuller, at K. M:t skal hälst wela beholla E. G. Exc. person widh hoffwet, at bruka des högförnuftige consilier och assistance öfwer alt, som före faller både uth och inrijkes, widh thes höga och beswärlige Konunglige Regemente. E. Exc. är ock witterligit, att den som sträfwet efter ähra och respect, så är den i alla Kungarijker i högsta respect och reputation, som in fonte Reipublicæ sitter och näst om Maiesteten wistas, efter som alle man uth och inrijkes altidh mäst kasta öga på den, som ther är i æstime. Och the som således sittia, pläga ther hoos gemeenligen hafwa bästa nyttan och inkompten. Thet döör altidh nogon undan, huilkens plats och förlähhingar blifwa apert, huilket när thet skeer, blifuer thet strachs widh hofwet kunnigt, och kan ther beqwämast af Maiestate bekommas. Een charge från hoffwet

² Af *Adler Salvii* hemresa blef denna gången intet, ehuru talet därom ofta återkommer i hans korrespondens från denna tid. Först år 1650 återvänder han för en tid till Sverige.

kan ock fuller hafwa sin respect och nytta, efter som den är till, men den förre pläger gemeenligen prävalera. I synnerheet pläga fuller unga cavaglieri först och hålst wistas widh hoffwet, så länge the äre i theres vigueur, och i ålderdomen sökia nogon gemakligere retraicte, sedan ambitionen förkolnar och krafterna taga af, at man icke så för-
 mår at travaglieria. — Detta skrifwer iagh så plumpigt hän, icke at thet är nödigt E. G. Exc. at påminna, huilken Gudh hafuer medh sådant högt förstånd begåfwat, at E. Exc. seer alt mycket skarpsinnigare än iagh, och hafuer E. Exc. dess högwijsse Herfaders consilia widh handen, huilka i alt bästa electionen och uthslaget gifwa kunne; men efter E. G. Exc. så behagar migh at påläggia, malo simplex quam inobædiens videri. Migh tycker oförgripeligen bäst wara, at E. G. Exc. lijthet ahnseer, huru denna tractaten wil aföpa, ther efter kunne sedan alla consilia och resolutioner desto bättre fattas. H. K. May:tt får här uthe wackra Förstendömer och länder. Här wil, efter sluten fridh, fattas en wiss stat, och en Herre af stånd och würde behöfwas, som medh dignitet förträder Kong:re May:ts och Rijkzens ställe. Ther K. M:t kan mista E. Exc. person från hofwet, och E. Exc. hade sielf lust ther till, torde thet wara een saak wärd at tänkia opå. Nu medan krijget wahrar, weet iagh icke, om E. E. kunde medh behörligh respect wistas här uthe, medh minder E. Exc. hade ett öga på Feltmarschalcks ställe. Fridztractaten synes wara in crisi, och synes lijkt, at Röm. Rijkzens Ständer wela per forca hafwa fridh, så at uthslaget innan kort förmodas. At nu taga en Feltmarschalcks ställe på sigh, wore heelt beswärligit, efter heela Tyskland är träffelighen uthmärglat, länderne förderfwade, undersäterne fattige, och soldatescan heelt schwü-
 rig. Och at en Senator skal wara Feltmarschalck, och den andra hafwa mindre charge, skickar sigh inthet. Ther tractaten skulle länger wahra, hade thet fuller warit een tämmeligh lägenheet. Men thet synes nu ock wela uphöra. — Kunde här i medler tidh falla nogot ahnsehnligt godz eller caduc, wil iagh gerna ther efter sökia. I Kon. M:ts satisfactionsländer är alt uthbedet och bortgifwit. När ock nogon caduc faller, är det alt i Feltmarschalkens och Krijgzofficerernes händer, och tusende som ther efter lystra. K. M:t hafuer fuller högt befalt migh E. Exc. bästa och trachtar iagh medh högsta sorgfalt ther efter. Är thet möjeligit widh denne tractaten at bringa till wäga, iagh skal ingen flijt ther til spara. På all fall, synes medh the passerade donationer, efter sluten fridh, nogon förändring moste företagas. Rege-
 ringen och staten här uthe lærer icke elliest kunne bestå. Om ju inthet förr faller, moste man ther widh sökia för E. E. nogon godh lägenheet. Jagh hoppas, ther friden slutes, ryckia heem, och kan då alt bättre öfwerläggies. I medler tidh beder iagh E. E. täckes hafwa lijthen patientia, och wara på mijn troheet försäkradh, såsom på

E. Greffl. Excell.

Hörsambste
 tjänare

Ossnabrugge den 6 Decemb.

J. A. Salvio.

A:o 1647.

II.

(Kopia.)

H. Adler Salvii swar till gref Magni de la Gardie skrifwelse och rådfrågan, dat. 30 junii 1649.²

Höghwällborne grefwe, senateur och general,
Högtbenägne Herre och patron!

E. Gr. Excell. mycket courtoise och obligeante skrifwelse af den 15 Junii² hafwer jagh medh all ährewyrdning undfått, och medh icke mindre hugnadt och glädie theraf än af förre, och i synnerheet sidsta personliga communication, gerna förnummit, näst thes lyckeliga ankomst till Leipzich, all godh continuation af des fattade gunstige affection emoot sin tjänare. Beder, E. Exc. wille altid ther uthinnan framhärda, och hålla sig om min trogna devotion alldeles försäkradh. Ett märkeligit teckn af ett synnerlig gott förtroende tager jagh ther af, att E. Exc. så öpenhiertadt begärer mitt ringa sentiment, om ett éloignement de la cour conducat rebus et fortunæ suæ? Jag må fuller bekänna, att migh faller något swårt een så important fråga att resolvera, medan jagh nu i 14 åhr absent från hofwet icke så noگا som thet sig höfdes west indolem et genium aulæ nostræ. Kan ej heller så distincte æstimeras E. Exc. rationes familiares, af hwilcka i synnerheet decisionen och uthslaget will tagas. In genere pläga fuller politici den courtisan-reglan bruka: continuus aspectus minos verendos facit viros magnos; nimia familiaritas aliquid de existimatione delibat; och af thet fundamentet råda the, att man skall under tiden absentera sig från hoffwa, på thet att när man kommer tillbaka, man då må vara så mycket wälkomnare och gratieusere. Råda doch ther hoos, att man skall icke för länge utheblifwa. Hofflefwerne är som een eld, alt för när, bränner man sigh, longt ther ifrån, fryser man. Hwar af kommer, att förslagne hoffmän gemeenligen captera occasioner att alternera vices, en tidh från hofwa, en tidh åter igen, et sic consequenter. Hwar till ambassader och commissioner äre goda. Att nu applicera thesin ad hypothesin, skulle man af det principio moste döma, att ett longsampt éloignement de la cour wore äfwen så orådeligit som ett continuerligit hofflefwerne. Genom longt bortawarande blifwer man förgäten, genom dageligt umgänge ledse. Gamble utharbetade hoffmän sökia gerna sijn retraicte och att blifwa förgätne, frigida morosaque senectus gaudet solitudine. Men unga cavagliers quibus ferveat circum præcordia sanguis, som ännu sträfwa efter ähra och reputation, pläga icke gerna eloignera sigh de la source de dignitéz et de la reputation; medh minder nogot synnerligit incident sådant suaderar! The raysons som E. Exc. pro et contra toucherar i sin gunstige skrifwelse hafwa hwar och een sitt wicktiga betenckiande, men såsom E. Exc. hafwer allareda eligerat alteram partem nemligen

¹ Kopian öfverskrift.

² Saknas äfwen i *De la Gardieska* konceptsamlingen.

een tidz retraicte åth Lijflandh,² så kan thet hafwa sina skäl, och böör migh icke wara så förmäten, att iagh thet ogillar. Mycket mehre tycker migh, que c'est un traict de maistre, de faire ainsi couler le bruict, pour mieux decouvrir le iugement des bien- et malveillans; mais que V[ost]re aage, estat, famille, dignité, utilité, seureté, semblent requérir, que vos pensées panchent plus a la cour. E. Exc. hafwer thet een mächta nådigh Drottning, som ock behöfwer E. Exc. continuerlige rådh och assistence, H. K. M:t hafwer allareda obligerat E. Exc. och warder thet än mehr görandes, att E. Exc. icke wäl kan undraga sigh H. K. M:tz tienst. I Lijflandh kan fuller ock göras godh tjänst, men den är particular; sedere in corde regni et sua prudentia moderari cuncta, är universel et plus honorable. I Riga bland köpmän och några fhå officiers är ett dödt och gubbachtigt lefwerne, eloignerat frå correspondencen af werlden, ingen stor reputation att winna, och ingen fortun att göra. Conversation, correspondance, utilité, respect, estime, äro mehre widh hofwet.

Hamburg 30 Junii a:o 1649.

[Afslutningsmening och underskrift saknas i kopian; möjligen är ej heller själfva brefvet fullständigt återgifvet.]

² Fullmakten på generalguvernörsämbetet är daterad den ²²/₅ 1649; riksregistraturet. Först i början på följande år, 1650, lämnade emellertid *De la Gardie* Leipzig för att personligen öfvertaga posten.

A. B. C—n.

En brevväxling om Gustaf Abraham Silfver- stolpe

meddelad af **A. Brusewitz.**

Nedanstående tvenne bref tillhöra arkivet på Esplunda och publiceras med benäget tillstånd af innehafvaren, Grefve A. Mörner. Det förra är tryckt efter original, skrifvet af öfverstekammarjunkaren, f. d. landshöfdingen *Carl Diedric Hamilton* och dateradt Boo den 3 april 1808. Det senare, som föreligger i concept och är odateradt, utgör svar på det förra från grefve *Adolf Göran Mörner*, sedermera statsråd och excellens under Karl XIV Johan. Som af innehållet framgår röra sig båda brefven om den bekante litteratören *Gustaf Abraham Silfverstolpe*, hvars personlighet och karakter utgöra temat för brefskrifvarnas meningsutbyte. Närmaste anledningen till brevväxlingen synes ha varit Silfverstolpes vid denna tid ytterst vacklande affärsställning, som kort efteråt (maj 1808) nödsakade honom att inlägga begäran om konkurs. Af Hamiltons bref framgår, att detta från hans sida är svar på ett tidigare bref från Mörner, där denne tydligt lagt sig ut till Silfverstolpes förmån — möjligen åsyftar det i båda brefven omnämnda »förordet» en hjälpsam handräckning från Mörner beträffande den af Silfverstolpe vid denna tid sökta rektorsbeställningen i Norrköping.

Som ett bidrag till Silfverstolpes karakteristik torde dessa skrivelser ej sakna sitt värde. Af intresse är att se, hur den farlige »Upsalajakobinen» bedömdes af sina samtida, dels af de högaristokratiska hofkretsarna, där hans person af naturliga skäl ej kunde påräkna större sympati, dels af en man, som sedan gammalt var hans vän och umgängesbroder, och som från ungdomen själf delat hans »jakobinska» tänkesätt.

Brefven äro ortografiskt återgifna. Ett par mindre, oväsentliga uteslutningar ha blifvit gjorda ur Mörners bref.

Hamiltons bref.

Min högtärade Käre Cousin!

Det bref, med hvilket min Cousin behagat hedra mig af den 18:de mars, har jag haft äran bekomma. — Jag respecterar i högsta grad det deltagande som min

Cousin däruti wisar för en person, som warit min Cousins vän. Jag borde därföre icke yttra min tanka om den nämde Personen; men jag kan ej afhålla mig, att underkasta min Cousins afgörande, om jag misstager mig. — G. Silfverstolpe har under Sitt academiska wistande sökt och tillwunnit Sig alla, de ynglingars vänskap som ägde förmögenhet. Till en början af denna Liaison, utrotade han, hos dem af desse Sine wänner där det stod att giöra, alla principer alla relationer, all Religion alla släktskapsband. Sedan Han såmedelst satt sig i en despotisk styrelse öfwer dem, tillgreps deras förmögenhet. — Häraf skapade Han icke en fortune åt Sig; nej, han slösade desse medel, som aldrig tillhörde honom, för att, som det hette, hielpa fattiga ynglingar; men, i sielfwa werket, för att genom den obligation uti hwilken desse försattes, lika despotiskt kunna styra öfwer dem. Han begagnade sig under alt detta af alla de utwägar som särdeles intrigant själf ägde, på oärfarne eldige ynglingar och alt detta under vänskapens larf. — Sådan är min öfwertygelse om Dess academiska epoque. Sedermera har han ända till för ett par år sedan, utöfwat nästan samma wälde på Sine förmögne elever, på Sal. Borgström, Spaldencreutz och Uggla i Wermeland, med flere; och ännu fortfar han att imponera på de sednare, t. ex. på Tode, Wiberg etc. — hwilka säkerligen blifwa offer för dess oordentel. behofwer. — Förlåt! denna Tafsa, men jag anser den sann. — Jag känner ingen olycka som timat honom; kan det kallas misstag, oförsigtighet — hwad han gjort? Kan det wara att ursägta, att giöra godt på andras bekostnad? att ständigt låna då man wet att man äger ingen ressource?

Relatift till Sal. Borgström, ursäktar jag mer den skada i p:gr ehuru säkerl. omkring 20000 Rss, som denne tillfogat honom; änn det att Han skiljde honom från all relation med Sin närmaste släkt. Men huru skulle det förra kunna skie, innan det sednare beredt medlen?

Min Cousins respectabla förord, och i afseende på Dess Far och Bröder hafva werkat i min föresats att aldeles blotta honom för allmänheten. Jag har däruti uppfyllt min skyldighet emot min Cousin, men enligt min principe har jag brutit mot allmänheten. — Utom i Wermeland, där han, genom flere rena bedrägerier gjort sig så känd att han ej mera wägar Sig dit; så kan han ännu skada många och giör det wisserligen.

Han har nu wisserligen intet. Dess så kallade flit, är och har altid warit otillräcklig för dess oreglerade behof. Men han erkänner ej detta, utan lofwar att betala, det han icke kan. Dess calculer gå ut på, att Wiberg skall betala, och det är synd om denne werkel. hederlige karl, men han är skyldig därtill säger S. — att en Dahlcrona, som disconterat på 30000 Rss, n:b den yngre, skall cavera och skaffa p:gr; att Tode, som har varit Borgströms commissionär, och är det för dess flicka, ej skall uppfylla hwad honom blir updragit, — och han söker dagel. ressourcer i samma style som hittills. —

Alt detta oaktadt, har jag sagt Silfwerskiöld att ingenting winnes genom Lagsökning.

War god och förlåt min ledsamma och långa Epistel — anmål min vördnad för Cousin Catherine; och war försäkrad om den högaktning, med hvilken jag har den äran städse wara

Min käre Cousins ödmjuka tjänare

C. Hamilton.

Mörners svar.

För min Cousins gracieusa skrifvelse af den 3 dennes och för det afseende min Cousin täckts göra på min anhållan får jag härmedelst bedia min Cousin emottaga försäkran om min uppriktiga tacksamhet.

Uti det yttrande min Cousin fällt om den i fråga varande personen har jag igenkännt en naturlig följd af sakernas utseende och af min Cousins egen erfarenhet vis å vis utaf honom. Men samma anledning fordrar också att jag förklarar på hvad grund jag lemnat honom mitt förord och att jag derföre besvärar min Cousin med dessa rader hvilka sedan jag underkastat dem min Cousins omdöme jag ej ärnar att i ett så obehagligt ämne vidare fortsätta.

Jag medger att G. Silverstolpe under sitt academiska vistande sökt och vunnit en stor del ynglingars vänskap både förmögne och oförmögne att han för att hjälpa de senare ofta blottställdes de förra och att han således missbrukat de förras förtroende än vänskap. Men är allt detta en följd af en premediterad plan är det gjort i afsigt att göra de ena och de andra beroende af sig? Det är hvad jag ej förmodat det är hvad jag svårigen skulle kunna tro och hvilket om det så verkligen förhölle sig för alltid skulle beröfva honom mitt deltagande.

Vid denna frågas besvarande måste jag såsom jag ej känner, icke ens till namnet, hvarken Tode eller Dahlcrona och ej hört talas om någon annan Spaldencreutz än Lagman som är affiden, inskränka mig vid det som jag sjelf i afseende på G. Silverstolpe erfarit och lägga under min Cousins ögon mitt deraf följande omdöme.

Det var de 2:ne sista åren af mitt vistande i Upsala som G. Silverstolpe ankom dit¹ och som vi bodde under ett tak uti Skyttianska huset. Hans qvickhet roade mig, hans lätthet att arbeta förundrade mig och hans dermed förenade arbetsamhet ingaf mig agtning för hans tänkesätt. Hans oförsynthet att med sina infall ej skona någon af sina vänner visade mig väl en satiriskt lynne men tycktes mig också vara en borgen för hans uprigtighet. Detta och kanske en viss exaltation i tänkesätt som den tiden var alltför allmän gjorde oss snart till intima vänner — — — — — Det är — — — — hos hans Far och bröder samt i hans boklåda som jag sedermera träffat honom. Vi hafva ofta haft förtroliga samtal men jag kan försäkra att han aldrig försökt utrota hvarken Samhälles eller Religionsprinciper och ännu mindre att uplösa naturens och släktskapens band — — — — — Deremot fann jag vid mögnare år att G. Silverstolpes stora lätthet att fatta ofta gjorde hans kunskaper ytliga, att samma lättsinnighet verkade på hans upförande och omdömen och att hans satiriska lynne vanslägtade till en lust att häckla som blef både otidig och oförsigtig. Det är denna, det är hans begär att lysa med sina kunskaper innan de voro fullmogna, det är hans lättsinnighet att hoppas när intet hopp återstod, det är änteln hans öfverdrift och misstag i Politiska ämnen som jag tillskrifvit hans närvarande belägenhet och det missbruk han gjort af sina vänners tillgångar. Igenom sina satiriska skrifter och infall gjorde han sig en mängd ovänner, igenom sitt begär att lysa med sina kunskaper kom han vid utgifvandet af sin Journal i beroende af vissa sina vänner som lefde på hans bekostnad, igenom sin lättsinnighet och hopp om mera lycka framdeles slösade han med sina förmögnare vänners tillgångar och genom sin politiska oförsigtighet gaf han sina ovänner tillfälle att gifva en strän-

¹ S. inskrefs vid universitetet höstterminen 1790.

gare rubrik åt hvad väl egentel:n ej kan kallas annat än en kitslig otidighet. Jag har ej att förebrå mig att jag ju i det senare afseendet varnat honom och rådt honom till ett klokare upförande. Den carriere han börjat beträda kunde gifva honom anspråk på Skyttianska profession och jag hade önskat kunna förskaffa honom den. Han vårdslösade mina råd till dess det var för sent att mera hjälpa saken. När den vållade hans olycka trodde jag mig ej böra öfvergifva honom. Jag ansåg hans envishet som misstag och öförsigtighet. Hvad hans economie angeck hade jag ej särdeles kunnat följa den förr än jag dessa sednare åren genom egna förluster blef underrättad om tillståndet. Det är i från hans bokhandel som jag räknar början till hans olyckor i den delen. Under den tiden vi voro tillsammans i Upsala lefde han ganska ordentligt med knappa tillgångar och var ej i skuld hos någon. Det första året han förde sin bokhandel hade han en vinst derpå af omkring 1000 Rdl:r. Det andra året gjorde ett skepp med böcker som Schwan köpt up i Frankrike hafveri i Cattegat och 2000 Rdl:rs värde gingo förlorade. Detta satte honom i nödvändighet att låna mer än det förlag Schön gaf honom, men det första årets vinst hade redan gifvit honom den tanken att det sednare var en accident och att det förra hörde till saken och lefde derpå löst. Sedan förgecks i Mälaren ett fartyg för honom med papper hvarpå han förlorade 500 Rdl:r och ett annat med böcker som kom ifrån Tyskland. Det är genom Bruks Patron Schön som jag känner dessa hans missöden ty han sjelf har aldrig nämnt dem för mig. Hans största olycka var likväl att hafva valt ett yrke för hvilket han ej var född, att hafva sökt drifva det utan tillräcklig och ordentlig tillsyn. Detta är visserligen mera ett fel än en olycka men kommer af samma öfverdrifna förlitande på sin egen lycka som jag redan anmärkt som ett hufvuddrag i hans lynne. Han var mera Litterateur än bokhandlare och mera Poet än Litterateur, han trodde sig kunna lyckas i allt och han blef offret för sin egenkärlek. Att han drog andra med sig i fallet bör öka tyngden af hans olycka och hans förebråelser, men var efter min tanka af honom lika litet föresett som hans egit öde. Hvad han nu gör är mera verkan af förtviflan än öfverläggning och jag känner ej huruvida det kan compromettera andra. Om Min Cousin tror att dermed verkel:n kan vara fara så är jag ej den som ber om förskoning. Men jag tycker att hans närvarande vänner måtte tillräckligt vara varnade.

War nu god min Bästa Cousin och förlåt denna långa och oangenäma discussion. Jag har velat visa den synpunkt utur hvilken jag såg saken och ber om ursäkt om jag dermed tröttat min Cousins tålmod. Om jag mindre litat på min Cousins godhet och uplysta tänkesätt hade jag ej företagit mig att ingå i dess detaljer. Jag anhåller nu att de ej beröfva mig samma min Cousins bevägenhet och beder min Cousin emottaga försäkran af den högaktning etc.

Några brefbiljetter från år 1809,

meddelade af C. Gustaf Edelstam.

Nedan återgifna bref finnas bland *öfversten Wilhelm Mauritz von Posts* papper, som genom hans dotter fröken *Gustafva von Post*, kommit i meddelarens händer. v. P. som, född 1768 $\frac{4}{7}$, vid åtta års ålder blifvit furir och 1779 underlöjtnant vid artilleriregementet, hade tjänstgjort dels i Finland 1788—90, dels i Stockholm och dels i Stralsund och sedermera befordrats till löjtnant 1789, till kapten 1794 och till secondmajor vid Svea artilleriregemente 1805, innan han 1808 $\frac{32}{3}$ blef andre artilleribefälhafvare samt tygmästare vid västra arméns högra flygel. Till honom hade Adlersparre vid sin afmarsch från Karlstad den 10 mars 1809 utfärdat instruktion såsom »befälhafvare öfver alla i Wermland varande troupper, skantzar och militärstationer», och han förmedlade i denna egenskap Adlersparres förbindelser med Norge, hvarom bl. a. åtskilliga skrivelser från Staffeldt bära vittnesbörd. Efter revolutionen befordrades v. P. till öfverstelöjtnant i armén 1809 och i regementet 1810. Sistnämnda år fick han också kompani och kommenderades till Vaxholm, hvarest han följande år blef kommendant. Fr. o. m. april 1816 t. o. m. juli 1817 var han öfverstelöjtnant vid sitt gamla regemente, men innehade eljest samma kommendantbefattning med bostället Blynäset å Vaxholmslandet, tills han 1821 fick afsked ur krigstjänsten och därvid öfverstes värdighet. Han afled 1841 i sin gård i Vaxholm, å hvars kyrkogård han hvilar i en åt honom såsom tacksamhetsgård af församlingen utan afgift upplåten graf (Anrep tab. 8).

Stockholm d. 25 Martii 1809

Älskade Broder!

Var god och befordra innelyckte genom parlementair.

Bror täcktes låta K:råd. Billberg¹ och Capiten von Schewen² resa när och hvarest de villja.

¹ Johan Peter Billberg, f. 1776 $\frac{1}{5}$, kammarråd, 1808 öfverkrigskommissarie och generalintendent vid västra arméns högra flygel, 1826 adlad af Billbergh, slutligen president i kammarrätten, död 1849 (Anrep tab. 1).

² David v. Schewen, f. 1770 $\frac{7}{11}$, kapten vid Svea artilleriregite, 1808 $\frac{10}{3}$ kommenderad med ett sexpundigt åkande batteri till armén vid västra gränsen, först efter fälttåget mot Norge vidare befordrad, slutligen öfverstelöjtnants värdighet, död 1841 $\frac{19}{6}$ (Anrep tab. 7).

Konungen är i går flyttad till Gripsholm; allt går fredligt och bra, under någon moleste af hån intriguer; men det går väl på Guds nåd.

Jag har ej sett Cousine Anna,¹ ty fjäsket och göromålen äro alldeles out-härdeliga, jag hinner knapt skriva dessa rader, men jag har hört talas om hennes välgång hos mamsell Clara,² i hvars utrymda sängkammare jag nu bor.

Jag har nu laglig bekräftelse på befälet öfver Vermland och alla troupper derifrån och hit; intet annat comando lydes således, som förr är sagdt.

Högaktning! Vänskap! och millioner hälsningar till alla cousiner och vänner.

Georg Adlersparre.

Stockholm d. 6 Junii 1809. Morgonen.

Min egen bror!

Nu har Sverige constitution och Konung: båda godkändes i går förmiddagen, under den gräsligaste entousiasme som jag någonsin sett: de förkunnade sitt beslut, eftermiddagen, ej genom deputationer efter vanligheten utan hela massan vandrade opp i pelarsalen: hertigen gret som ett barn öfver den oerhörda tillgifvenhet som honom visades. I dag på Rikssalen: i morgon allmänt svärjande. Sedan courir till Vermland.

Ryssland argt, men höfligare än förr: menar dock illa, men komer ej ur fläcken sedan Engelska flottan omger våra kuster. Norrska prinsen har positiva ordres att attackera, men lyder dem ej. Gif Arbin³ del af allt detta.

Brors goda vän

Georg Adlersparre.

Stockholm d. 13 Julii 1809.

Nu min hedersbror komer till Vermland jag med hela mitt anhang. Det blir fan af må bror tro.

Adoptionssaken⁴ är gjord: processen⁵ har ännu ej komit före.

Hälsa ömt alla Cousiner och vänner

min Brors mycket goda vän och ödmjuka tjänare

Georg Adlersparre.

Min Bäste Wilhelm.⁶

I dessa märkvärdiga tider då äran ej mindre är i fråga än hufvudet; och jag hört ett ryckte vara utspitt at Wrangel⁷ vid vårt Regte ärnat sig med på Stora Släd-

¹ Möjligen Anna Margareta Schröderheim, f. 1782 ¹⁶/₁ och 1814 ²⁰/₁₀ gift med W. M. von Post; hon var kusin till Abraham Westman (se följande not).

² Clara Elisabeth Westman, f. 1790, död änka 1834 ²²/₆, dotter till »bryggarkungen» Abraham (Lorensson) W., till hvars hus Adlersparre förlagt sitt högkvarter.

³ Axel Fredrik v. Arbin, f. 1773 ⁶/₄, kapten vid Svea artilleriregemente; kommanderad 1808 ²⁰/₃ med ett sexpundigt åkande batteri till armén vid västra gränsen; 1809 ²⁹/₆ major i regementet och död 1833 ³/₁₁ (Anrep tab. 2).

⁴ Afser troligen adopterandet 1809 ²⁹/₆ af Olof Jacob och Carl Axel Rangel å ätten von Posts namn och nummer.

⁵ Om processen i fråga intet bekant.

⁶ Handstilen i detta försigtigtvis anonyma bref — utan tvifvel af år 1809 — röjer Johan Fredrik Nordenankar, f. 1769, 1800 major vid Göta artilleriregemente, 1809 öfverstelöjtnant därst., öfverstes afsked 1810, död 1821 ¹⁵/₃ (Anrep tab. 2).

⁷ Säkerligen grefve Carl Mauritz Wrangel af Sausis, då kapten vid Göta artilleriregemente, gift med sedermera ärkebiskopen af Wingårds dotter Johanna Helena (Anrep tab. 3).

partiet² men sedan ångrat sig och ändrat plan, är jag angelägen upplysa Dig om rätta förhållandet på det En hederlig Camrat ej må af dig vara misskänd. — *Som vän säger jag Dig* at Han aldrig velat blottställa sitt lif och sin välfärd i ett osäkert öde, och därför undvikit alt förtroende i ämnet så mycket möjligt varit, och således aldrig lofvat eller ärnat sig med. — Lyckligt gift och lycklig i alla afseender, har Han ej velat uppföra desse fördelar till ett så vågsamt företag. — Han är hederlig karl och jag vill Han därför af Dig skall vara känd intill dess Ni blifva närmare bekanta.

d: 10 mars.

Din vän.

² Naturligtvis den bekanta tillställningen den 8 februari, då man ännu vid konungens vanliga utfärd till Haga snappa bort honom på Norrtullsgatant Att det tydligen vidt spridda ryktet förväxlat en utomstående med hans namne, friherre Henning Gustaf Wrangel af Adinal (Anrep tab. 4), som visserligen lär varit en hufvudman i komplotten, synes mindre påfallande, än att planen, som ej var obekant för konungens personliga omgifning (se Clason och af Petersens: För hundra år sen, sid. 9) ej blef af honom känd.

Några bidrag till belysning af frågan om ätten Montgomerys n:r 1960, B. härstamning

Som bekant finnas i Sverige tvänne ätter *Montgomery*. Den ena inkom öfver Tyskland på 1670-talet, den andra från Skotland omkring år 1720. Den senare ätten sökte först naturalisation och introducerades 1756, under det att den förra naturaliserades 1774 och tog introduktion år 1776. Båda ätterna intogos under n:r 1960, oaktadt dem emellan intet kändt samband utom namnet existerade. De ansågs emellertid vara af samma stam. Det gemensamma ursprunget har ännu ej kunnat påvisas, men, för att detta skall kunna ske, erfordras förfullständigade genealogier för hvar och en af de bägge ätterna. — Här nedan må nu lämnas några upplysningar rörande ätten n:r 1960, B (den öfver Tyskland inkomna).

F. U. Wrangel och *Otto Bergström* äro de förste, som ställt den svenska ätten *Montgomerys* n:r 1960, B. nedstamning från den franska släkten af samma namn under debatt. I sina Svenska Adels ättartaflor förneka de en sådan nedstamning och detta på grund af ett uppgifvet skäl: *Gabriel comte de Montgomery* († 1574), som ansågs vara en af den svenska ättens förfäder, förde ett helt olika vapen mot nämnda ätt. — Af allt att döma härrör denna *Wrangels* och *Bergströms* åsikt däraf, att de endast fäst sin uppmärksamhet vid det vapen som förts af en äldre, år 1214 utdöd fransk släkt. I svenska stamtaflor uppges nämligen den greffliga franska släktens »hufvudvapen» hafva varit: »Ett beväpnadt gyllene lejon med utsträckt försilfrad tunga i blått fält». Den yngre franska släkten — till hvilken den år 1574 aflifvade *Gabriel* hörde — förde åter följande vapen*: écartelé, au 1 & 4 de gueules à trois coquilles d'or, au 2 & 3 De France pur (det vapen, som förts af *Louis de Montgomery-Courbouzon*) eller: au 2 & 3

* Se *La Chenaye-Desbois: Dictionnaire de la Noblesse*, art. *Montgomery*, L. Marlet: *Le Comte (Gabriel † 1574) de Montgomery* sid. 13, not 4.

les trois fleurs de lis d'or sur un fond de gueules; eller ock: au 1 & 4 de gueules à trois coquilles d'argent, au 2 & 3 de même à trois fleurs de lis d'argent. — Ätten *Montgomery* n:r 1960, B förde före — stundom äfven efter — introduktionen fyrdelt sköld, hvaruti 1 & 4 eller ock 2 & 3 hade trenne franska liljor på blå grund, men de öfriga fälten tvenne gyllene granater på rödt. *Carl Davidsson Montgomery* (f. 1691 † 1763) säger om det vapen, som på hans tid fördes: »skiölden afdelt med fyra felt, hvaruti tre liljor och tre granater äro infästade». Att under tidernas lopp snäckorna i sigillet kunnat öfvergå till granater torde man våga antaga. Om så varit fallet, har ätten *Montgomery* n:r 1960, B fört identiskt samma sköldemärke som *Louis de Montgomery-Courbouzon*. I allé fall framgår tydligt af ofvan gifna vapenbeskrifningar, att det enda af *F. U. Wrangel* uppgifna skälet mot den svenska ättens n:r 1960, B härstamning från den franska släkten *Montgomery* bortfaller eller åtminstone icke kan betraktas såsom fullgodt. Ty att mycket väl af tvänne ätter den ena kan härstamma från den andra, utan att deras vapen städse bibehållas identiskt lika, det bevisar den yngre släkten *Montgomery* i Frankrike, hvilken ledde sitt ursprung från den skotska släkten af samma namn, som förde trenne ringar i rödt fält, där den franska sedermera förde trenne snäckor.

Då en stamtafla öfver ätten *Montgomery* n:r 1960, B efter dess introduktion skulle inlämnas, visade det sig svårt utreda ätteledningen för äldre tider. De papper, som i detta hänseende kunnat gifva upplysningar, hade gått förlorade: en del bortröfvades af danskarna, då år 1712 dåvarande löjtnanten *Carl D:son Montgomery* tillsammans med ett detachment af Östgöta kavalleriregemente vid Bornholm led skeppsbrott och plundrades på bland annat sin koffert, hvaruti hans fullmakter och viktiga familjepapper voro förvarade; en annan del förkom genom våld under samma mans vistande i Lifland.

Från tiden före ättens inflyttning till Sverige återstod dock bl. a. ett manuskript af år 1658, hvaruti *Anna Eleonora von Schel*, enka efter den år 1653 aflidne *Jacob David Montgomery*, för sin son *David Christoffer* uppger sina svärföräldrars, föräldrars samt far- och morföräldrars namn: »Meijnen Mans Vatter ist nahmens *Jacob Montgommerij*, Seijne Frau mejinen Mans Mutter ist nahmens *Catharina Balduine*» Att *Anna Eleonora von Schel*, såsom hos *Anrep*, *Wasastierna* m. fl. antydes, gifvit någon längre gående ätteledning, är ej med verkliga förhållandet öfverens-

stämmande. Någon genealogi gående längre än till *Jacob Montgomery* g. m. *Catharina Balduino* var också alldeles okänd i början af 1800:talet och äfven dessförinnan, hvilket bl. a. framgår ur stamtaflor från berörda tider och äfven af en parentes i ett af dåv. majoren *Gustaf G:son Montgomery* ombesörjdt utdrag — beedigadt af frih. *Gustaf Peijron* och *Carl Deleen* — ur en fransk stamtafla.

Då nämnde *G. Montgomery* skulle utarbete en komplett genealogi, sökte han återfinna sagde *Jacob* g. m. *Balduino* i franska ättetaflor. Ty, att han tillhörde den franska släkten *Montgomery* därom rådde ej minsta tvifvel, då såväl traditionen som samtliga äldre genealogier uppgifvit honom vara fransman, i fransk tjänst anställd samt man därjämte ägde visshet om hans hustrus fransyska namn. Dessutom säges hans son *Jacob David Montgomery* († 1653) hafva »för Relionen skuld» öfvergifvit sitt fädernesland Frankrike, hvilket torde inträffat omkr. år 1628, sedan *Richelieu* kufvat huguenotterna och beröfvat dem deras säkerhetsplatser. Att ytterligare stöd för *Jacob David Montgomerys* franska härkomst funnits i de sedermera förkomna dokumenten, därom torde man kunna vara ganska viss. Emellertid finnes och fanns det ingen anledning misstänka de nyssnämnda uppgifterna vara falska, aldrahelst den omstridda, i *Anreps* ättartaflor m. fl. intagna, genealogien från början icke sträckt sig längre än till den *Jacques de Montgomery*, som var gift med *Catherine de Balduino*, och sålunda någon fullständig härledning från grefve *Gabriel de Montgomery* aldrig i äldre papper existerat.

Frågan är alltså, hur en sådan härledning kan hafva uppkommit. — Då *G. Montgomery* och hans medarbetare sökte i franska genealogier efter en *Jacques de Montgomery* m. à. *Catherine de Balduino*, var någon sådan ej till finnandes i den källa, som företrädesvis anlidades, nämligen *La Chenaye-Desbois: Dictionnaire de la Noblesse, Edition II, Tome X, Pagg. 367—370* (Paris 1775). I detta arbete är icke — hvilket bör observeras — alltid hustruns namn utsatt. Återstod då att finna en *Jacques*, som skulle hafva kunnat vara gift med en *Balduino*. Också trodde man sig hafva funnit denne i *Jacques baron d'Ecouché* [tredje son af grefve *Gabriel Montgomery* († 1635) och *Suzanne de Bouquetot*], om hvilken intet årtal var utsatt och hustruns namn icke upptagits. Att likväl ej denne man kunde vara fader till den *Jacob David Montgomery*, som trädde i svensk tjänst, ses uti volymen n:r 20780 i *Cabinet des titres, Bibliothèque Nationale*,

Paris, där det säges om *Jacques*, son af *Gabriel* († 1635): »Capitaine de 300 hommes de pied François en l'âge de 19 ans ledit an 1627». Således var han född år 1608 och skulle hans son *Jacob David* tidigast varit född omkr. år 1630 samt 1653 aflidit efter att hafva varit generalmajor i hannoveransk och öfverstelöjtnant i svensk tjänst, efterlämnande en son, som enligt uppgift var född i medio af 1640:talet. Dessutom hade baron *Jacques d'Ecouché* en son, sedermera markisen och maréchal de Camp *Jean de Montgomery*, som bevisligen dog 1731. Men då detta datum svårligen syntes kunna gälla en broder till den år 1653 aflidne *Jacob David*, satte stamtaflans utarbetare tvänne ? efter detsamma, men läto *Jacob David* och *Jean* stå såsom bröder.

En annan för *Gustaf Montgomery* och hans medhjälpare obekant *Jacques de Montgomery* existerade emellertid, och han visar sig, sedan fullständig förteckning på alla den franska släkten *Montgomerys* medlemmar upprättats, vara den ende, som kan anses såsom fader till *Jacob David Montgomery*. Uti volymen n:r 20229 på sidan 1651 (i Cab. des titres, Bibl. nat.) läses: »Jacques de Montgomery seigneur de Courbouzon (halfbror till grefve *Gabriel* † 1574) fut conioint par mariage avec Emée (Aimée) de Guerchy et laissa deux fils: *Louis de Montgomery*, *Jacques de Montgomery*.» Inga vidare upplysningar lämnas om den yngre sonen.

För den händelse den *Jacob Montgomery*, som var gift med *Catharina Balduine* och fader till *Jacob David Montgomery* († 1653), tillhörde den franska släkten af samma namn — hvilket man, såsom ofvan påpekats, icke hittills haft anledning att betvifla —, måste han vara identisk med *Jacques*, yngre son af *Jacques de Montgomery-Courbouzon* och *Aimée de Guerchy* samt broder till den *Louis de Montgomery-Courbouzon*, hvars vapens intima öfverensstämmelse med den svenska ätten *Montgomerys* n:r 1960, B. före introduktionen förda sköldemärke ofvan påvisats.

Djursholm i Juni 1910.

David Montgomery.

Carl Raphael Wurster och något om hans släkt.

Ehuru jag hittills gått igenom omkring tvåhundra-tjugo församlingars kyrkböcker, har det endast en enda gång inträffat, att jag vid uppgifterna om en persons död äfven funnit ett porträtt af den afluidne. I Kolbäcks församlings dödbok för 1798—1825 sitter nämligen ett sådant fastsatt med en knappnål. Enligt påskrift å baksidan framställer det löjtnanten *Carl Raphael Wurster* och är

Carl Raphael Wurster.

ritadt på Ekeby den 6 dec. 1810 af dåvarande öfverstelöjtnanten, sedermera öfversten och ståthållaren på Strömsholms slott, *Johan Adam von Gertten*, som dessutom var ledamot af målare- och bildhuggareakademien. Som porträttet är ganska karaktäristiskt och sannolikt det enda som finnes i detta det ständiga porträttsökandets tidevarf af denne visserligen mindre märklige man, återgifves det här ofvan i kopia.

Med hjälp af den omnämnda kyrkboken och andra källor kunna vi här lämna några uppgifter om *Carl Raphael Wurster* och hans släkt, utan att anse dem vara på långt när fullständiga.

Tab. 1.

Anders Wurster. Gördelmakare i Stockholm; † 1715 ¹/₃ därstädes. Ägde gård i kvarteret Bergmannen på Nya Drottninggatan. — Gift 1703 med *Sofia Muth*, † änka, dotter af gördelmakaren Carl Muth, † 1704.

Son.

Gottlieb, f. 1707. Gördelmakareälderman; † 1766 ²⁴/₆ i Stockholm. — Gift 1735 med *Christina Eleonora Fehrman*, f. 1713, † 1791 ¹/₂, dotter af manufakturisten Daniel Fehrman och Anna Catharina Meijer.

Barn.

Gottlieb f. 1736. Gördelmakare i Stockholm, † 1772.

David f. 1737. Var 1766 handelsbokhållare.

Anna Christina, f. 1739. Gift 1783 ³/₁₂ med kaptenen *Anders Boije af Gennäs*, adl. ätten n:o 16, f. 1724 ²/₆, † 1784 ³⁰/₁₁.

Maria Catharina, f. 1742. Var 1766 ännu ogift och är sannolikt den Maria Wurster, som 1780 var 34 år gammal och gift med fabrikören *Carl Reis* i Kungsholms församling i Stockholm.

Carl Fredrik, f. 1744. Konsul; † 1814 (?). Se tab. 2.

Hedvig Eleonora, f. 1746. Var 1766 gift med slaktaren *Johan Larsson Nyman*.

Johan Georg, f. 1748. Hospitalssyssloman, † 1820. Se tab. 4.

Tab. 2.

Carl Fredrik (son af Gottlieb, tab. 1), f. 1744 i Stockholm. Handelsagent och svensk vice konsul i Malaga i Spanien 1760. Skötte, under det att konsul Sven Wetterström därstädes de fyra sista åren af sin lefnad låg sjuk, den ordinarie konsulstjänsten, till dess han 1793 blef utnämnd till konsul, hvilken befattning han innehade ännu 1813; † 1814 (?); platsen var då vakant. — Gift.

Barn.

Carl Raphael, f. 1768. Löjtnant; † 1808. Se tab. 3.

Flera.

Tab. 3.

Carl Raphael (son af Carl Fredrik, tab. 2), f. 1768 ²⁵/₅ i Malaga. Anställd vid kungl. stallet i Stockholm; fodermarsk vid Strömsholm med beridares namn 1793; löjtnants titel 1799 ²⁰/₆; † 1808 ²²/₇ kl. något öfver 11 om aftonen vid Strömsholm efter att hafva varit

sängliggande sedan våren. Begrofs d. 17/7 i Kolbäck's församling. Församlingens dåv. kyrkoherde Erik Hallander har i kyrkboken om honom dessutom antecknat: »Ehuru fadren var svensk, blef dock denne son uppfödd i Catholska religionen. Bevistade då och då vår Gudstjenst vid Strömsholm i Kolbäck. Som Catholique eller Lutheran var han ingen acroamaticus i någondera kyrkans satser. Var munter, välmenande, tjenstacktig. Var af svag kroppsbyggnad, plågad i flera år af gikt och krämpor. Feck ro och lindring af opium».

I bref från Malaga af den 28 juni 1804 erhöll han af fadern underrättelse om, att hans morbror afidit därstädes och att han i arf efter honom hade 4 å 500 »Pesos duros» att utbekomma. Fadern frågade därvid honom, om han ville hafva dessa pengar sig tillskickade eller tillät, att de i likhet med de öfriga syskonens andelar ingingo i faderns handelsrörelse. Wurster svarade genast, att hans omständigheter icke medgåfvo ett bifall till faderns senare alternativ, utan anhöll att i växlar erhålla sin arfslott. Så väl på detta bref som på ett af år 1805 i samma ärende hade han ännu i maj 1806 ej bekommit något svar.

— Gift 1804 ²⁶/₂ med *Anna Gustafva Köhling*, f. 1786 ³⁰/₃ i Jakobs och Johannes förs. i Stockholm, †, dotter af kamreraren vid Drottninghuset och kommissarien vid bokauktionskammaren i nämnda stad Erik (von) Köhling och Beata Helena Krook.

Barn:*

Gustaf Raphael, f. 1805 ²⁴/₁ } vid Strömsholm.
Carl Henrik, f. 1806 ²⁹/₃ }

Amalia. Fick 1830 ⁸/₃ 5,000 Rdr B:ko i testamente af expeditionsssekreteraren J. M. von Kiörning. Ännu (1910) lefvande personer minnas henne väl, men erinra sig ej hennes dödsår.

Tab. 4.

Johan Georg (son af Gottlieb, tab. 1), f. 1748 i Stockholm. Var 1766 i fältskärslära i Stralsund; underläkare vid Dalregementet; stads- och lasarettkirurg i Falun; hospitalssyssloman i nämnda stad; † därstädes 1820. — Gift med *Brita Christina Grave*, f. 1744 ²⁰/₂ dotter af bruksförvaltaren Melcher Grave och Ulrica Chenon.

Son.

Gottlieben, f. 1774. Assessor; † 1835. Se tab. 5.

Tab. 5.

Gottlieben (son af Johan Georg, tab. 4), f. 1774 ¹⁶/₁₂ i Stora Tuna socken i Kopparbergs län. Student i Uppsala 1788; under-

* Med Lena Forsberg hade han äfven tvillingarne Richard och Amalia, födda 1799 ²²/₂, hvilka han erkände såsom egna barn och som åtnjöto, åtminstone till faderns död, lika rätt med de äkta barnen.

läkare vid Thölo fältlasarett i Helsingfors 1790; biträde åt provinsialläkaren vid Drottningholm och skvadronsfältskär vid Lifregementet 1793; erhöll kirurgiska mästerebrevet 1796; lasarettsläkare i Falun s. å. $^{20}/_{12}$; stadskirurg därst. strax därpå; assessors n. h. o. v. 1802 $^{9}/_{12}$; hyttekirurg vid Stora Kopparbergs bergslag 1808 $^{2}/_{3}$; † 1835 $^{3}/_{4}$.
 — Gift 1:o 1796 med *Eva Elisabet Fahlström*, † 1797 i barnsäng;
 — 2:o 1807 med *Sofia Eleonora Dicander*; †.

Barn.

1. *Christina Ulrika*, f. 1797, †. Gift 1817 med borgmästaren *Axel Westlinger*.

2. *En son*; † 1809.

2. *En dotter*. Lefde ännu 1824.

I Tyska församlingen i Stockholm bodde, enl. kyrkböckerna, under förra hälften af 1700-talet en *Samuel Wurster*, som, gift med *Margareta Luther*, hade barnen:

Elisabet. Gift 1740 $^{29}/_{9}$ med kapten *Martin Triewald*.

Margareta. Gift 1743 $^{26}/_{6}$ med *Johan Classon*.

Catharina, f. 1723 $^{28}/_{12}$

Maria, f. 1728 $^{27}/_{12}$ } i Stockholm.

Samuel Luther, f. 1734 $^{17}/_{1}$ }

I Eskilstuna fanns på 1880-talet en handlande *Wuerster*, som var gift med en *Billjer* och efterlämnade fyra barn.

O. B.

Till vidstående porträtt.

Markus Kock.¹

Härstammande från en berömd bergsmansläkt i Nederländerna föddes *Markus Kock* i Lüttich den 14 januari 1585, och var son till bergsmannen därstädes *Daniel Kock* och *Catharina Havens*. Han utbildade sig i faderns yrke, flyktade för religionsförföljelse från fäderneslandet och bosatte sig slutligen i Bromberg i dåvarande Polska Preussen, hvarest han 1613 blef myntmästare; 8 år senare anställdes han i samma egenskap i Königsberg. I Marienburg sammanträffade han med konung Gustaf II Adolf, som förmådde honom att öfvergå i svensk tjänst och på hösten 1626 träffade aftal med honom att bosätta sig i Sverige, och där inrätta kopparmyntverk efter ett bättre och ändamålsenligare tillverkningsätt än det som då brukades i vårt land. *Kock* anlände till Nyköping den 24 december 1626, erhöll den 22 februari 1627 af konungen kontrakt på myntande af rundt kopparmynt, blef s. år myntmästare i Säter, ehuru han fortfarande var bosatt i Nyköping, och försatte snart de tre kopparmyntverken i Säter, Nyköping och Arboga i fullständigt skick. Sedan gärmakeriet och myntverket i Säter under åren 1641 och 1642 flyttats till Avesta, blef *Kock* sistnämnda år direktör för myntverket därstädes, hvilket af honom uppbyggdes och under hans ledning erhöll sin första egentliga utveckling; samtidigt bosatte han sig därstädes. De för Sverige egendomliga stora fyrkantiga kopparplåtarna började därstädes myntas, sedan kontrakt därom afslutats mellan *Kock* och kammarkollegium den 26 januari 1644, och för all sin vid kopparverket nedlagda kostnad och möda erhöll han den 10 november 1652 särskildt privilegium på kopparmyntningen. Denna stod under Kocks tid mycket högt och på hans egen skicklighet utgör bl. a. den vackra prägeln på Avesta-mynten under hans tid vittnesbörd. *Kock* var den förste myntmästare i Sverige, som i enlighet med bruket i andra länder, på mynten utsatte myntmästaremärke, och begagnade han härtill sitt vapen: en pil mellan två stjärnor i sköld. *Markus Kock* afled den 20 november 1657 i Avesta och begravdes i kyrkan därstädes, hvilken han låtit uppbygga och hvars inredning han med egna medel bekostat.

Gift 1614 med *Elisabet von Eijck*, f. 1598, † 1665, efterlämnade han flera barn, af hvilka söner, nedannämnde *Isac* och öfverdirektören *Abraham Kock*, jämte tre brorsbarn adlades med namnet *Cronström*.

Isac Cronström.

Född i Bromberg den 20 maj 1620 trädde *Isac Kock* i faderns fotspår och erhöll efter hans död fullmakt den 13 augusti 1659 att vara myntmästare vid Avesta. Fyra år senare erhöll han privilegium att, förutom annat koppararbete, tillverka

¹ Porträtten af *Markus Kock* och hans hustru tillhöra grosshandlaren *F. Bergendal* i Stockholm.

RIKSKAMMARRÅDET ISAC CRONSTRÖM (1620—1679).

OLJEMÅLNING. TILLHÖR GENERALMAJOR E. FURUHJELM. HELSINGFORS.

CHRISTINA CRONSTRÖM F. TIESEN (1642—1708).

OLJEMÅLNING. TILLHÖR GENERALMAJOR E. FURUHJELM. HELSINGFORS.

PETER CRONSTRÖM (1651—1708).

ASSESSOR I BERGSKOLLEGIUM.

OLJEMÅLNING AF M. MIJTENS.

TILLHÖR POSTEXPEDITÖR G. ELGENSTIERNA. STOCKHOLM.

ostämplat kopparmynt för utskipping till utrikes ort. I sept. 1665 lämnade han myntmästarebefattningen och blef den 24 maj 1667 adlad med antagande af namnet *Cronström*. Sistnämnda år reducerades Avesta kopparverk till kronan och förpantades på 20 års tid mot 82,000 Rdlr till *Isac* och hans broder *Abraham Cronström*, men denna förpantning återgick följande år. Året därpå, 1669, ställdes Avestaverken under ett bolags förvaltning; i spetsen för detsamma ställdes fyra direktörer, bland hvilka *Isac Cronström*, hvilka utnämndes den 4 november 1669. *Cronström*, som blef e. o. assessor i Bergskollegiet 1669 och ordinarie assessor 1673, utnämndes 1674 till kammarråd och afled som sådan i Stockholm den 12 september 1679.

Kammarrådet *Cronström* efterlämnade vid sin död en betydlig förmögenhet, i den tidens mynt uppskattad till 344,211 dlr kpmt. De fasta egendomarne voro: Horndals bruk med Walla masugn och hemmanet Nääs i Kopparbergs län samt Bjurfors, Seglingsbergs och Grönsinkans bruk jämte gårdarna Högervallen, Bällsta och Forsby med kvarn i Västmanlands län; härtill kom Sundsörs och Röberga gårdar i Södermanlands län och 4 hus i Stockholm. Dessa egendomar lämnades af arfvingarne oseparatorade och förvaltades för gemensam räkning af ett bland dem bildadt bolag, som ägde bestånd till 1710, då arfskifte gjordes; Bjurfors mässingsbruk drefs dock fortfarande för gemensam räkning.

Isac Cronström var gift med *Christina Petersdotter Tiesen*, f. 1632, † 1708 och efterlämnade många barn, bland dem den berömde krigaren, holländske generalen och guvernören i Hertzogenbusch *Isac Cronström*, svensk friherre 1720, samt dottrarna Elisabet, g. m. kungl. rådet greve Erik Lindsköld, Anna, g. m. hofrådet Johan Adolf Rehnsköld, Hedvig, g. m. ståthållaren Henrik Piper, Beata Christina, g. m. kungl. rådet och presidenten greve Carl Gustaf Frölich, Catharina g. m. öfversten Göran Johan von Knörning och Charlotta, g. m. sekreteraren Hans Pahl. Många ännu lefvande svenska släkter räkna sålunda bland sina förfäder *Isac Cronström* och *Christina Tiesen*.

Peter Cronström.

Son till *Isac Cronström*, föddes *Peter* den 12 juni 1651 i Avesta, blef vid 24 års ålder e. o. assessor i Bergskollegiet och erhöll ordinarie assessors lön 1683. Han förvaltade under åren 1677—1680 Eskilstuna bruk, som då ägdes af svärfadern, och bodde därstädes. Han afled samma dag som modern, den 1 maj 1708 i Stockholm; hans vapen uppsattes i Avesta kyrka. Gift 1677 med Johanna Grau, f. 1661 den 9 aug., † den 3 juli 1746 på Bro gård i Uppland, dotter af handelsmannen i Stockholm och Vesterås, bruksägaren Casper Henriksson Grau och Johanna Elisabet Lohe, efterlämnar han ännu lefvande ättlingar genom dottrarna Christina, g. m. presidenten, friherre Gustaf Funck, Johanna, g. m. prosten i Sala Henrik Kolthoff, Elisabet, g. m. kommerserådet Sebastian Tham och Ulrica, g. m. bergsrådet Jonas Cederstedt.

Gustaf Elgenstierna.

Personhistorisk litteratur.

Förteckning å svenska bokägaremärken (exlibris), upprättad av Arthur Sjögren, Stockholm 1909, utg. af föreningen för bokhandtverk. Tryckt i 500 ex. af bröderna Lagerström.

Denna förteckning upptager de inre bokägaremärken, som voro utställda å föreningens för bokhandtverk utställning i Nordiska museet 1908, och omfattar tiden från 1500-talet intill 1870. Den torde innehålla så godt som alla hittills kända svenska exlibris och bör därför vara välkommen för alla exlibris-samlare, som ej hafva tillfälle att skaffa sig Carlanders stora arbete. Omkring ett hundratal exlibris äro afbildade och vi återfinna bland dem flera af våra bästa blad.

Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början.
E. Lundquists bokförlag. Nordisk familjeboks tryckeri, Stockholm.
Häfte 1—12, 1908—1910.

Ett praktverk af synnerligt stort värde och intresse är det ofvannämnda. Man kan kalla det ett modernt motstycke till *Erik Dahlbergs* för omkring 200 år sedan utgifna Suecia antiqua et hodierna. Något arbete af liknande omfång och fullständighet, som detta nya verk är afsedt att erhålla, har under mellantiden icke blifvit utgifvet. Endast ett eller annat landskap har fått sin herrgårdsbeskrifning, mer eller mindre ofullständig och för öfrigt nu föråldrad. Det nu ifrågavarande verket skall därför obestridligen fylla en lucka i vår kulturhistoriska litteratur. Visavi den gamla Suecia antiqua har det naturligen, från sedt tidsskillnaden, flera genast i ögonen fallande företräden såsom rikare illustrerad med mera verklighetstroga och intimare afbildningar, för att nu ej nämna den intressanta och upplysande om än något ojämn texten. Verket är afsedt att under loppet af $4\frac{1}{2}$ år (från 1908) utkomma i cirka 50 rikt illustrerade häften om 32 sidor i stort kvartformat, hvart och ett i allmänhet omfattande beskrifningar öfver 4 à 5 egendomar, hörande till samma landskap. Priset är 5 kr. för häfte. För närvarande mottages subskription endast på verket i dess helhet, men önskligt vore att man finge prenumerera allenast på lösa häften eller åtminstone på de till ett landskap hörande häften. Med sista häftet skall följa förteckning öfver de personer, som genom tecknande af subskription å verket möjliggjort dess tryckning. Utgifvandet ombestyras af ett konsortium bestående 1908 af konsuln Karl Granberg, direktören för Nordisk familjeboks förlagsaktiebolag Werner Landgren, verkställande direktören för Warner Silfversparres nya grafiska aktiebolag Axel Lilja, bokförläggaren Ernst Lundquist och direktören Albin Roosval.

De olika uppsatserna prydas med öfverstycken, ibland äfven slutstycken, visande vapen, monogram o. d. i trefliga infattningar, allt tecknad i

den kraftiga och schvungfulla stil, som kännetecknar Olle Hjortzbergs välkända ritstift. Samtliga klichéer äro från Warner Silfversparres nya grafiska aktiebolag. För hvarje gods lämnas en historik öfver dess tidigare öden jämte upplysningar om föregående och nuvarande ägare samt en rätt utförlig beskrifning öfver hufvudbyggnaden och de däri förvarade konstsaker, möbler, porträtter, arkiv, bibliotek o. s. v.; äfven meddelas uppgifter om tillhörande jordareal, taxeringsvärden o. d. Hvad illustrationerna beträffar äro dessa synnerligen rikhaltiga och väl valda. I allmänhet ser man de nuvarande ägarna afbildade, en eller flera exteriörer, de förnämligare gemaken och salarna, äldre värdefullare porträtt, enstaka konstverk af särskildt intresse, planritningar med mera dylikt.

Hittills (september 1910) hafva tolf häften utkommit rörande följande landskap:

Uppland, 3 häften, med beskrifningar, författade af G. Upmark öfver *Grönsö* (Ehrenheim), *Salsta* (v. Essen), *Käggeholm* (Vult von Stejern), *Näsby* (Lamm) och *Steninge* (Holm), af Carl Forsstrand öfver *Leufsta* bruk (de Geer) och *Hesselby* (Bonde) samt af Olof Granberg öfver *Skokloster* (Brahe). Af dessa egendomar, för att icke säga af alla svenska, är den sistnämnda den märkligaste och för densamma har också reserverats ett helt häfte med öfver 50 illustrationer. Skosamlingarna äro säkerligen för de flesta väl kända och behöfva här icke närmare angifvas, och man torde med allt skäl kunna instämma i beskrifningens slutord: »Ingen enskild byggnad i Sverige och knappt någon i hela världen kan väl uppvisa motstycke till Skoklosters samlingar, det vill säga beträffande de här hopade föremålens mängd. Och det som gör Skoklosters slott till något alldeles enastående, är, att denna väldiga byggnad icke blott själf står kvar i så godt som orubbadt skick, sådan riksmarsken (K. G. Wrangel) skapade den, utan äfven fortfarande inom sina murar sluter de skatter af skilda slag, som han samlat — — — också hvilat det öfver den åldriga borgen vid Sko en stark historisk stämning, och detta beror främst därpå att man känner och vet att allt här — — — är gammalt äkta gods och icke modernt eller i senare tid eftergjordt. Man skulle också kunna säga att Skoklosters slott, jämte sin egenskap att vara en släktborg med vördnadsbjudande anor, under århundradenas lopp alltmer — — — är vordet en hela det svenska folkets egendom.» Äfven flera af de öfriga nu beskrifna Upplands-gårdarna äro af större intresse såsom Leufsta bruk med väldiga jordarealer och dyrbara släktporträtt, Grönsö och Steninge.

Södermanland, 3 häften, med uppsatser af Carl Forsstrand öfver *Stenhammar* (H. K. H. hertigen af Södermanland), *Ericssberg* (Bonde), *Rockelstad* (v. Rosen), *Erstavik* (af Petersens), *Hedenlunda* (v. Rosen), *Näsby* (Klingspor), *Ökna* (Åkerhielm) och *Elfsjö* (Lagerbjelke), af G. Upmark öfver *Sjöholm* (Lewenhaupt) och *Öster-Malma* (Tigerschiöld), af Nils Sjöberg öfver *Bergshammar* (Sack) och *Fiholm*, af J. Roosval öfver *Clästorp* (Lewenhaupt) samt af frih. C. R. af Ugglas öfver *Tistad* (Wachtmeister). Till ett af Sveriges förnämsta gods både beträffande hufvudbyggnadens storslagna karaktär jämte

där förvarade rika samlingar af skilda slag samt de tillhörande ägo-vidderna måste räknas det ofvannämnda Ericssberg. Ett annat intressant gods är Tistad. För öfrigt hvilat öfver alla dessa Södermanlandsgods ett idylliskt behag, omgifna som de äro af en leende och omväxlande natur.

Östergötland, 1 häfte, med beskrifningar öfver *Sturefors* (Bielke), *Lambohof* (Sinclair), *Brokind* (Falkenberg), *Schedevi* (Pontin) och *Finspång*, samtliga författade af Axel L. Romdahl. Här fästes uppmärksamheten främst vid de praktfulla gemaken, och de dyrbara, rikhaltiga konstsamlingarna å Sturefors, men äfven flera af de andra godsens bjuda på åtskilligt af intresse.

Småland, 1 häfte, med skildringar af frih. Erik Åkerhielm om *Bergkvara* (Posse), *Gripenberg* (Hermelin), *Stensnäs* (Stackelberg), *Strömsberg* (v. Essen) och *Teleborg* (Bonde).

Skåne, 3 häften med beskrifningar af August Hahr öfver *Trolleholm* (Bonde), *Torup* (Coyet), *Svenstorp* (Gyllenkrok), *Krappertup* (Gyllenstierna), *Barsebäck* (Hamilton), *Borgeby* (Larsson), *Börtingekloster* (Beck-Friis), *Ellinge* (Wrangel), *Marsvinsholm* (Hamilton), *Kulla-Gunnarstorp* (Wachtmeister), *Wanås* (Wachtmeister) och *Trollenäs* (Trolle). Att något närmare dröja vid vissa af dessa slott tillåter tyvärr icke utrymmet, det vare nog sagdt att vi här se en rad af våra ståtligaste slott, delvis af stort byggnadshistoriskt intresse, och i sig inneslutande många dyrbara samlingar.

Västergötland, 1 häfte med beskrifningar af G. Upmark öfver *Kastås* (v. Essen), af Axel L. Romdahl öfver *Leckö* (statens) och *Stola* (Otterström) samt af August Hahr öfver *Mariedal* (Sparre).

Västmanland, 1 häfte, med beskrifningar af Karl Wählin öfver *Fullerö* (Cronstedt) samt af August Hahr öfver *Hedensberg* (Hamilton) och *Tidö* (v. Schinkel).

Verket är tyvärr tryckt på s. k. kritpapper, hvilket visserligen, tack vare sin glansiga yta, på ett förträffligt sätt återgifver autotypbilderna, men genom sin bräcklighet är ovaraktigt och genom sin tyngd obekvämt.

Då vi här få en icke oväsentlig samling person- och släktnamn äfvensom många porträtt, är det af ej ringa vikt, att sluthäftet kommer att innehålla fullständiga register i såväl ena som andra afscendter.

J. R.

Hyltén-Cavallius, H. Samlare i Sverige af konstföremål, antikviteter, kuriosas och rariteter af olika slag. Anteckningar. 2:dra upplagan. 8:o. 100 s. O. Isacsons förlag, Göteborg 1910. Pris 1,25.

Första upplagan (1907) af »Samlare» innehöll 425 nummer. Nu förtecknas 630. Ökningen beror helt visst hufvudsakligen på att förf. nu medtagit äfven *ägare af samlingar*, genom hvilkas medtagande helhetsbilden af *samlarvärlden* i Sverige måste bli oklar.

Villigt erkännes, att man i boken får en del annars synnerligen svåråtkomliga uppgifter, särskildt om mindre samlare i landsorten. Samlare af skalbaggar, knappar och vykort uppräknas i anseelig mängd; förf. går till och med så långt, att han omnämner en samling vykort på 1,000 (ett tusen) stycken och tillägger som upplysning att »vyerna utgöras i sin helhet af utvalda karakteristiska bilder från Sverige». Vi slå upp verkliga samlare, exempelvis friherre Carl Carlsson Bonde. Där står efter namnet, titlarna och adressen. »Dyrbart arkiv och bibliotek m. m.»; icke ett ord mer. Kanske förf. har tyckt, att friherre Bondes samlingar voro så kända, att de icke närmare behöfde omnämnas. Är det så, förstår man också, hvarför han helt förbigår exempelvis grefvinnan von Hallwyl, Klas Fähræus, Torsten Laurin.

C. M. S.

Ein Originalbrief von Immanuel Kant, gefunden in einer Manuskriptsammlung der Universitätsbibliothek in Helsingfors von M. G. Schybergson. Acta Societatis Scientiarum Fennicæ. Tom. XXXVIII N:o. 3 Helsingfors 1910. 2 sidor + faksimile.

Det är ett *Kant*-bref af obetydligaste innehåll, hittadt i Porthan-Tengströmska samlingen i universitetsbiblioteket i Helsingfors, som återgifvits i faksimile. Öfverst i högra hörnet står: 80; nederst i vänstra hörnet står anmärkt, att brevet är original »Försäkras, Stockholm 23 Jul. 1801, af Gjörwell». Att C. G. Gjörwells egenhändiga namnteckning kunnat bevisa att han *själf* varit *ägare* af Kants bref, förstår jag icke. Någon kunde väl ha vändt sig till »de lärda mödors patriark» med anhållan att få klarhet i frågan om brevets äkthet, och af den alltid tjänstaktiga Gjörwell fått ett sådant intyg.

I en not framkastas, att Gjörwell kunde ha skänkt brevet till sin måg *J. N. Lindahl*. Som stöd anföres dansken Jens Kragh Höst, som i sina »Erindringer» omtalar Lindahl i Linköping (skall vara Norrköping) såsom »Eier af en Samling af Autografer». Namnet i högra hörnet var då Lindahls märke. Emellertid omtalas Lindahls kvarlåtenskap i en uppsats i Sv. Autogr. Tidskr. 1882, som särskildt sysslar med ett album, en diger volym med titeln »Minnesbok af Vänner, tillhörig herr Joh. Nicl. Lindahl i Norrköpings». Menar icke Höst med Lindahls »Samling af Autografer» just denna rätt märkliga bok? Åtminstone hade han anledning att erinra sig, det han haft äran skriva några rader i samma bok, i hvilken förut bl. a. Bellman, Kellgren, Klopstock skrifvit verser.

C. M. S.

Svensk postmatrikel 1910 utgifven af Helmer Lagergren, postmästare. Göteborg 1910. Stor 8:o. 367 sid. Pris 3,50 kr.

Ehuru poststaten har gamla anor i vårt land var det först 1883, som en särskild matrikel öfver dess tjänstemän publicerades. Denna

af G. N. Samsioe och O. F. Pamp utgifna fick 1894 en efterföljare i Helmer Lagergrens efter utvidgad plan anordnade arbete. Nya upplagor utkommo 1900 och 1905 och nu har den välkände matrikelutgifvaren ånyo framlagt resultaten af sitt mångåriga och samvetsgranna arbete i postverkets personalhistoria.

Hvar och en, hvilken sysslat med matrikelarbete, vet mer än väl, hvilken möda det kostar sin man att komma till något sånär fullständighet — en absolut sådan i enlighet med för ett arbete fastställda principer torde ej stå i mänsklig makt att ernå. Man kan därför ej annat än lyckönska utgifvaren till det resultat han kommit, i synnerhet som postpersonalen under den sista femårsperioden högst betydligt ökats i antal och arbetet följaktligen i omfång. Så var sidantalet 156 år 1905 mot 367 nu.

De olika matrikeluppgifterna hafva utarbetats efter följande plan. Födelseår, dato och ort, föräldrar, examina, tjänster och förordnanden, utgifna skrifter, år och dag för giftermål, hustruns namn och födelse-tid, barn äfvenledes med angifven födelsedag. Som synes en ganska vid plan, men utan tvifvel synnerligen lycklig för den, som i en matrikel vill finna något annat än tjänstedata.

Efter ledamöterna af generalpoststyrelsen och postsparbanksstyrelsen behandlas i alfabetisk ordning generalpoststyrelsens underlydande tjänstemän. Dödslista 1905—1910, pensionerade tjänstemän under samma tid, uppgift å pensionsberättigade 1910—1920, föreningar och kassor m. m., fackorgan och anciennitetslängder afsluta arbetet, som med skäl kan sägas utgöra ett mönster för liknande verk.

G. I.

Svenskt porträttgalleri XVI. Tidningsmän. Ny tillökad upplaga med biografiska uppgifter af Bernhard Lundstedt. Stockholm, Hasse W. Tullberg. 1910.

Det var en djärf tanke och en storslagen plan, som besjälade Hasse W. Tullberg, då han 1895 framlade subskriptionsinbjudan till Svenskt porträttgalleri. Ingen trodde nog då, på grund af det ringa intresse som dittills ägnats biografiska porträttarbeten, att det skulle lyckas honom att inom den korta tidrymden af 15 år bringa arbetet till sin fullbordan efter den utstakade planen och på ett i det hela taget så förtjänstfullt sätt. Åran häraf delar han i första hand med verkets hufvudredaktör pastor Albin Hildebrand, men äfven de olika afdelningarnas redaktörer hafva i allmänhet nedlagt ett förtjänstfullt arbete. Med skäl kan det kallas ett nationalverk, som med sina 24,174 porträtt och biografier för kommande tider — för såvidt krit-papperet ej lägger hinder i vägen därför — lämnar korrekta om än kortfattade notiser till Sveriges personalhistoria i slutet af 1800- och början af 1900-talen.

De 26 delarna i tillsammans 17 band innehålla kungliga familjen, hofstaten, statsrådet, Kungl. Maj:ts kansli, öfverrätter och kollegier samt allmänna verk och styrelser, stater och kårer, akademier, för-

fattare, tidningsmän, ingenjörer, apotekare, bankmän, arkitekter, tonkonstnärer, idkare af handel m. m. i Stockholm, riksdagen 1867—1904 och skall afslutas med ett generalregister.

Det synes nu vara förläggarens afsikt att ersätta vissa afdelningar med nya upplagor, hvori hänsyn till förändringar göres till närvarande tid. Så har skett i nu föreliggande bok om tidningsmän, som innehåller 1,150 porträtt, en ökning mot föregående upplaga af 494 st. Författaren säger i förordet, att utrymmet ej medgifvit att i denna afdelning upptaga vare sig tillfälliga medarbetare i tidningarna eller speciella facktidskrifters redaktörer. Icke förty återfinner man en mångfald sådana under det andra, som med större rätt borde upptagits, saknas. Man kan icke undgå att finna en bekräftelse på det en gång gjorda påståendet, att principer äro till för att kullkastas, men — det är sant om smakfrågor bör man ej diskutera, särskildt när såsom här materialet är ganska vidsträckt. Det kan äfven ifrågasättas, om porträtten alltid äro från den från personen ifråga mest utmärkande åldern.

G. I.

Eriksson, Rob., Stockholms järnkramhandlareförening. 250 num. ex., 52 sidor, 1 faks. och 3 bokbandsafbildningar. Tryckt 1910 hos tryckeriaktieb. Svea.

I en synnerligen elegant utstyrd volym har herr Rob. Eriksson utgifvit en 1844 af järnkramhandlanden Joh. Carlsén upprättad förteckning öfver de societetens handlingar och öfriga tillhörigheter som då voro i behåll. Ur societetens handlingar lämnas utdrag, hvilka gifvits äfven ha rätt stort intresse från personhistorisk synpunkt. Arbetet afslutas med ett tal till Järnkramhandlareföreningen, i hvilket i korta, klara drag föreningens historia skildras från den 29 sept. 1651, då »jernhandlarna¹ förskaffa sigh Embetz lådha».

Äldsta handlingen med ofvanstående ord är faksimilerad. Förträffliga klichéer äro införda af trenne bokband, bland hvilka Nordiska museets prydligaste (Protokolls-boken 1779—1847). Bandet påminner mycket om de berömda Schneidlerska. Nu har i järnkramhandlarnas handlingar påträffats ett kvitto,² som visar att bandet utgått från *Carl Gustaf Hasselgren*, om hvilkens yrkesskicklighet man ingenting vetat. Enligt anteckningar i Kungl. Biblioteket (bokbindarmatriklar) var han född 1740, † 1817 ²/₇, inskrifven hos mästern Jürgen Meijer i Norrköping 1759 ²²/₅—1762 ²⁵/₁₀.

C. M. S.

Oswald Kuylenstierna: Karl XII:s drabanter. Stockholm, Nordiska Bokhandeln 1910. Pr. 1,50.

¹ Så står det. Utdraget s. 15 har jernkramhandlarna, ett namn, som väl är senare. Äfven jernkrämare förekommer, t. ex. som ryggtitel på 1779 års protokolls-bok.

² Benäget meddelande af herr A. Hedberg.

Karl XII:s drabanter är väl den kår inom vår armé som är mer än andra ryktbar, men märkvärdigt nog har man förut vetat rätt litet om den. Kapten O. Kuylenskiernas arbete fyller nu denna lucka. Man lär där känna drabanternas organisation, mundering och fredstjänstgöring och följer dem genom Karl XII:s krig. Längre biografier meddelas af deras kaptenlöjtnanter och till slut en alfabetisk förteckning med biografiska uppgifter rörande samtliga kårens medlemmar, i allt 362 personer. Bland ännu fortlevande släkter, som inom sig räknat medlemmar bland Karl XII:s drabantkår må nämnas: Adlerstråhle, Aminoff, Berg, Björkman, Bonde, von Brömsen, Cedercrantz, Creutz, Crusebjörn, d'Albedyhl, De Maré, von Essen, Fitinghoff, Frienderoff, Frumeri, Frölich, Funch, Gyllencreutz, Gyllenstjerna, Giertha, Horn, Huss, Hård af Segerstad, Klingspor, Koskull, Kurck, Leijonhufvud, Lewenhaupt, Lode, Malmberg, Nauckhoff, Norman, Oxehufvud, Posse, Rappe, Ramsay, Rehbinder, Roos af Hjelmsäter, Rudbeck, Rålamb, von Saltza, Schmiterlöv, Silfversparre, Silfverhjelms, Spens, Storkenfelt, Taube, Tigerhjelms, Treffenberg, Törnqvist, Ulrich, Ulfsparré, Wachtmeister, Watrang, Wickström, Wrangel och Wulff. Arbetet har goda illustrationer, bland porträtten märker man det ståtliga förut ej reproducerade konterfej, som J. D. Swartz utfört af Arvid Bernhard Horn i drabantuniform. Första upplagan af arbetet är redan utsåld och en andra har utkommit.

N. Sjöberg.

Notiser.

Till frågan om ätten Pistolekors härstamning. Redaktionen har fått mottaga bref från Dr. H. von Pistohlkors-Forbushof i Livland angående ätten *Pistolekors'* härstamning och notiser om ättefadern. Detta ledde till en brefväxling mellan Dr v. P. och redaktionen. Fru J. Ramsay har red. också haft äran rådfråga.

Det väsentligaste af denna brefväxling har red. blifvit ombedd att offentliggöra. Notisen blir af åtskilliga skäl långt knapphärdigare än saken måhända förtjänar.

Dr v. P. anser, att *Göran Olofson Scott*, adl. *Pistolekors* (se Anrep, ätten *Pistolekors*, Tab. I) var brorson till *Jakob Scott* † 1635 (se Anrep, ätten *Scott*).

Som stöd för gemensam härstamning för båda ätterna anföres bl. a. att *Erik Pistolekors*, son till *Göran Olofson*, användt det gamla Scottska sigillet.² Att *Göran Olofson* var brorson till *Jakob Scott* anses bl. a. och tydligast framgå af en anteckning af landtrådet Otto Fr.

² Under namnteckningen i ett bref till M. G. De la Gardie 1667 ²/₂, i De la Gardieska Saml., R.A.; samt bref. 1670 på Ruttigfer i Livland.

v. P. dat. 1830, i hvilken denne omtalar att *Olof Williamsson Scott* (far till Göran Olofson) tillika med sin far William (se Anrep, ätten Scott) och bröderna Jakob och Robert kommit ifrån Skottland. Landtrådet tillägger att han för åtskilliga år sedan fått dessa underrättelser af sin kusin som åter fått dem af sin far.

Om denne Göran Olofson berättar familjetraditionen än i dag att han räddat Gustaf II Adolfs lif och att han vid detta tillfälle skjutit med korslagda pistoler. När och hvar?

Gustaf Adolfs lif blef verkligen räddadt en gång vid Stuhm. Själfva saken har ej omtalats vidare utförligt i samtida källor, man ville helst tysta ner alltsammans och om räddarens rätta namn har rådt mycken osäkerhet. Det har gissats på flera personer; alla lära dock vara eniga om att det varit en ryttare. (Efter Locenius har man allmänt antagit att *Erik Soop* varit räddaren. Detta är omöjligt, då Erik Soop enligt fankommitténs betänkande aldrig deltagit i drabbningen.)

Ryttaren *Göran Olofson* däremot, hvars ättlingar i Livland, oberoende af svensk historieforskning, troget bevarat minnet af en lifräddning, får 1630 livländska gods af sådant omfång, att det anses varit belöning för en utomordentlig bragd. De korslagda pistolerna i vapnet samt namnet äro ett minne däraf.

Det gamla Scottska sigillet i *Erik Pistolekors'* ägo synes verkligen tyda på att han varit befreundad med släkten Scott. Enligt till red. insänd stamtafla tillhörde Erik Pistolekors' farmor släkten Scott. Har han använt hennes stamp? Eller har Eriks far verkligen tillhört släkten Scott med de 3 lejonhufvudena i vapnet, innan han som belöning för en stor bragd fick ett nytt vapen? Det talas dock i adelsbrevet ej om ett gammalt vapen. Inga gemensamma namn finnas inom släkterna, med undantag af Jakob; men då två af Jakob Pistolekors' bröder också ha bibliska namn, visar detta intet. Namnet Göran Olofson (han skulle ju ha kommit från Skottland) tyder snarare på svenska traditioner.

Af brist på bevisande material — notisen från 1830 är utan värde för frågan om Göran Olofsons härstamning — kan man icke bilda sig ett säkert omdöme om ätterna Scotts och Pistolekors' genealogi.

Undertegnede vil med taknemmighet motta uplysninger, som måtte kunne gives vedrørende personer av navnet Palmström, utover de i Svenska Adelsn Ättartaflor og i kirkebøgerne for Sihls socken og Husaby socken indeholdte.

Gjennem kirkebøgerne for Husaby socken kan familien følges til 1735. I dette år døde den i ættetaflerne anførte Lars Palmström, og hans børn solgte da den anpart i gården Blomberg på Kinnekulle, som han hadde eiet. Ættetaflerne kjender ingen yngre medlemmer av familien end disse Lars Palmströms sønner og døtre. Imidlertid forekommer der senere på 1700-tallet flere personer, som bærer navnet, og jeg vil særlig sætte pris på yderligere oplysninger om disse.

1) I 1760 døde inspektören på Stora Wrem, Kville socken, Bohuslän, Jonas Palmström. Hans enke kaldes madame Gunilla C. Palmström.

2) I bouppteckningen efter ovennævnte Jonas Palmström nævnes en gjældspost til inspektör Johan Palmström.

3) I 1766 var der i Kristiania en bakersvend Jacob Palmström. Han blef senere provisor sammesteds og leved endnu i 1801.

4) I 1801 findes der i Kristiansand, Norge, en snedkersvend Johan Peter Palmström, som da er 39 år gammel. Han blev senere snedkermester sammesteds. Han havde svendebrev fra snedkerlaugets oldermand i Carlskrona dateret 24 juli 1798. Död 1823.

5) En mand ved navn Palmström skal ha været klokker i Jönköping i slutningen av 1700-tallet.

Ihvertfald de under 1), 4) og 5) nævnte personer har nulevende efterkommere.

Ljan pr Kristiania 6:te aug. 1910.

A. Palmström.

På sista sidan af Gällstads älsta kyrkobok läses:

»Till den på Gällstads kirkkogård belagne Ribbingske Familiens graf, från Festeredh, fins uti Intorpa Grafchor några ahnor upsatte af bleck, ibland hvilche en aldeles söndergången förderfvad, twifvelsutän hufvudbaner, hvars spegel allenast på golfvet låg, hafvandes haft på förgylt bläck svarta bokstäfvor, dock af rost och vätske helt obliterated, den iag renskurade, aftog skriften och debitæ memoria gratiâ här i kyrkioboken annoterar:

Ericus Ribbing, Severi Ribbing in Festeredh, Consilarii et Magni Thesaurarii Regni Sveciæ, Filius in Obsidione Calmariensi, adversus Danos fortiter purgnans, occubuit, d. Jun. A:i 1611 Cuius Funus ex Smolandia relatum, hac in æde fuit collocatum.»

Ax. Torin.»

Vilh. Ljungfors.

Ätten de Besches norska gren. Med föränledande af en i senaste häfte af Personhistorisk tidskrift vid anmälan af J. W. Floods arbete »Norges apothekare fra 1588 til 1908» framkastad fråga anhaller undertecknad att få meddela följande stamtafla öfver den norska grenen af ätten de Besche. Stamtaflan är uppgjord på grund af särskilda ända till slutet af 1600-talet fortgående uppgifter angående nämnda ättegren i ett af riksantikvariern Johan Peringsköld upprättadt stamträd öfver ätten de Besche, hvilket numera torde innehafvas af hufvudmannen för adl. ätten de Besche n:r 944, och på grundvalen af sedermera i norska och danska arkiv verkställda källforsknigar, föränstaltade af den norska ättegrenens kvarlevande medlemmar.

Helsingfors den 27 maj 1909.

G. Granfeldt.

Petter Gilliusson de Besche,

son af Gillis Gillisson de Besche f. 1618 (tab. 2 hos Anrep, adl. ätten de Besche N:r 763); inkallad 1671 till Norge ifrån Sverige för att anlägga kanongüterier; g. m. Anna Margareta Hoffman, som ledde änka med listidsunderhåll på gården Eidstere under Brunlang amts residens. Hon var af samma släkt som adl. ätten Hoffman N:r 1487 (dess stamfar var son till »konungens laqueij» Johan Hoffman och Elisabeth de Besche, som var syster till Emanuel de Besche, introducerad under N:r 1300, allt enligt förberörda stamträd).

Johan (Jean) de Besche, apotekare i Bergen, † 1712; g. m. Kareſ Samuelsdtr Schröder, † 1731.	Catharina de Besche, g. m. Kristian Nielsen i Brevik 1715.	Gillis de Besche, »tømmerfoged» vid Fritzö, † före 1740; g. 1694 m. Ingeborg Sörensdotter Brun, † 1764.	Dorothea de Besche, g. m. »urtegaardsmand» Kristoffer Arendt.	Flera syskon.
--	--	---	---	---------------

Johan Peter Karl de Besche, f. 1702, apotekare på Svaneapoteket i Bergen, † 1746 och begrafven bakom altaret i domkyrkan; g. m. Rebecka von der Leppe f. 1702, † 1750.	Cecilia Katharina de Besche, † 1734, g. m. Assessor Jean von der Lippe, stadshauptman i Bergen.	Peter de Besche, stadskirurg i Hamburg.	Kristoffer de Besche, stadskirurg i Helsingör, † 1763; g. m. Anne Margarethe Meijer.	Sören de Besche, soldat i Kristiansand. 1740.	Jean de Besche, flyttade till Holland 1740.	3 systrar
--	---	---	--	---	---	-----------

Flera barn, men ättegrenen är utgången i början af 1800-talet.

Johan Abraham f. 1755 i Helsingör, † 1842 i Sandefjord, bergskirurg på Kongsberg; g. m. Kristiane Sophie Krieger.	4 söner.	5 döttrar.
---	----------	------------

Joachim Kristoffer de Besche, f. 1793, † 1843 »overtoldbetjänt», g. m. Elisabeth Bergitte Bergh, af samma släkt som adl. ätten von Irgens-Bergh.	4 döttrar.
--	------------

Johan Gerhard de Besche, f. 1821, † 1875. »Korpslaege» och norsk lifmedikus hos Karl XV; ägare af norska »Morgenbladet»; g. 1845 m. Katharina Hviid, f. 1824, † 1879.	Kristian Gunerus Irgens de Besche, f. 1834, apotekare, † ogift i Amerika.
---	---

Oscar de Besche, f. 1846, † 1909, ägare af Morgenbladet; g. m. Anne Sophie Löberg.	Emil Rasmus Hviid de Besche, f. 1848, rentier, godsägare, g. m. Jeanna Freider.	Jean Kristoffer de Besche, delägare i Morgenbladet, f. 1853, † ogift 1883.	Jean Abraham de Besche, läkare i Amerika, f. 1855, gift.	Else Marie de Besche, f. 1859.	Elisabeth Bergitte de Besche, f. 1862; g. m. premierlöjtn. Torvald von Irgens-Bergh i Danmark, † 1899.
--	---	--	--	--------------------------------	--

Johan Gerhard Arendt Grede Besche, sakförare i Moss, f. 1877, gift.	4 döttrar.
Arendt Greve de Besche, läkare, f. 1878.	
Son.	

Svenska vitterhetssamfundet, som har till uppgift att utgifva vetenskapligt tillfredsställande upplagor af klassiska svenska författare, till en början *Bellman, Kellgren, Leopold, Stagnelius* och *Stiernhielm*, tillåter sig härmed anhålla, att de som äga handskrifter af nämnda författare eller bidrag till deras biografi, benäget ville därom meddela sig med *Bibliotekarien C. Grönblad*, adr. *Nobel-Biblioteket Stockholm*.

Som vid efterforskning af material till åstadkommande af en historik öfver det numera upphörda f. d. skräddareämbetet i Stockholm, några handlingar rörande ämbetet för tidsperioden 1846—1874 icke kunnat påträffas i de allmänna arkiven, anmodas personer som kunna lämna upplysning hvar dylika handlingar tilläfventyrs kunna finnas, att därom underrätta redaktionen af denna tidskrift eller namngifva anhöriga till ämbetets siste ålderman skräddarmästaren C. F. Spångberg eller f. d. ämbetets förste kände ordförande skräddarmästaren C. P. Årnell eller andra som antages kunna lämna några upplysningar i saken.

Frågor och svar.

Kronolänsman Erik Palmström f. 1797, † 1870, se Sjöström Norrlands nation i Lund s. 22. Om dennes son landtmätaren Edvin Robert Palmström f. 1834, † 1885 och landtmätaren Karl Fredrik Palmström (Palmiro) f. 1795, † 18.. se Ekstrand Svenska landtmätare.

E. o. i banken, gardisten Johan Palmström f. 1746, student 1767, och stadsfiskalen i Filipstad Carl Palmström f. 1750, student 1767, tillhörde båda Värmlands nation i Uppsala.

1. Är den inbördes släktskapen och gemensamma härstamningen bekant mellan Brita Håkansdotter af Wångasläkten, gift med Amund Svensson (Stake) och Magnus Haraldi, den siste katolske biskopen i Skara, som också var af Wångasläkten? G. W.

2. Tillhörde Anna Luth, dotter af Erik Henriksson Luth och gift 1662 med Lars Jonsson Ekman, den bekanta Uppsalasläkten Luth? Var öfverste Johan Luth till Ytternäs en af hennes förfäder? G. W.

Porträtt sökes af:

Kolthoff, Henrik, kyrkoherde i Sala 1699—1731.

Anagrius, Fredrik, kyrkoherde i Sala 1731—1744.

M. Magnéli.

Sala.

Hauptman von dem Knesebeck (Berlin N.W. Bundesrat-Ufer 13) önskar upplysningar angående löjtnanten vid Drabantkåren Johan Adolf von Mühlenfels och dennes hustru Catharina von Reder.

Samfundets ledamöter

februari 1910.

Styrelse:

- Bonde, Carl Carlson*, Friherre, Öfverstekammarjunkare. Ordförande.
Hildebrand, Henrik Robert Teodor Emil, Riksarkivarie.
Rudbeck, Johannes Reinhold Gustaf, Friherre, Sekreterare hos generalpoststyrelsen. Skattmästare.
Stenbock, C. M., Grefve, Andre bibliotekarie. Sekreterare.
Almqvist, Joh. Ax., Konungens bibliotekarie, förste arkivarie.

Hedersledamot:

H. H. Prins *Johan af Holstein-Glücksburg*.

Ständiga ledamöter:

<i>Abramson, A.</i> , Grosshandlare.	<i>Lagvælius, A.</i> , Hofintendent.
<i>Bergström, O. W.</i> , Kapten.	<i>Lamm, H.</i> , Grosshandlare.
<i>Bildt, C. N. D.</i> , Friherre, Envoyé.
Rom.	<i>Lundstedt, B. W.</i> , Förste bibliotekarie.
<i>Bildt, H. K. C.</i> , Legationsråd.	<i>Malmsten, K.</i> , Med. doktor.
<i>De Brun, R.</i> , Direktör.	<i>Mörner, K. A. G.</i> , Grefve, Kansli-
sekreterare.
<i>De Geer, C. L. E.</i> , Friherre, Godsägare.
Leufsta bruk. (2 ex.)	<i>Naumann, T.</i> , vice Häradshöfding.
<i>Engblom, W.</i> , Kassör i Fångvårds-
styrelsen.	<i>von Platen, C.</i> , Friherre. Bruksägare.
<i>Flensburg, E. M. B.</i> , Borgmästare. Ron-
neby.	<i>Platen, C. G.</i> , Öfverstelöjtnant.
<i>Hernmarck, R.</i> , f. Nisser, Fru.	<i>Påhlman, A.</i> , Kapten.
<i>Holtermann, O. C. F.</i> , Kabinettskammar-
herre.	<i>Retzius, M. G.</i> , f. d. Professor.
<i>Kugelberg, B.</i> , Kapten. Ekeberg.	<i>Stenbock, C. M.</i> , Grefve, Andre biblio-
tekarie.
	<i>Wachtmeister, C. A. B.</i> , Grefve, Hofstall-
mästare. Vanås.
	<i>Wikström, P. M.</i> , Grosshandlare.

Ständig ledamot erlägger en gång för alla en afgift af 75 kr.

13—100113 *Personhistorisk tidskrift 1910.*

Årligen betalande ledamöter:

- Adelborg, F. O.*, Jur. fil. kand. Uppsala.
Adelswärd, A. T., Friherre, Kammarherre. Åtvidaberg.
Adlercreutz, J. Å. E., Grefvinna.
Afælius, C. A., Disponent. Norrköping.
Ahlgren, P. O., Tandläkare. Göteborg.
Ahlfjord, T., vice Häradshöfding. Uppsala.
Ahrenberg, A., f. *Lindhult*, Fru. Göteborg.
Akrell, C., Major.
Alexisson, F. P., Auktionskommissarie.
Algren, T., Ingenjör.
Almgren, H., Kanslisekreterare. Järfva.
Almgren, O., Antikvarie.
Almquist, H., Docent. Uppsala.
Almquist, I., e. o. Hofrättsnotarie.
Almquist, J. A., Konungens bibliotekarie.
Almquist, E. K., f. d. Kanslisekreterare.
Almquist, Enar, Tjänsteman.
Almquist, R., Andre bibliotekarie. Uppsala.
Alströmer, C. J. A. J., Friherre, f. d. Kansliråd.
Alströmer, J. M., Friherre, Kammarjunkare.
Ambrosiani, S., Fil. lic.
Aminoff, Hedvig, f. *Egerström*. Fru.
Andersson, A. L., Stationsinspektör, Karlstad.
Andersson, F. A., Ritare. Finspång.
Andersson, N., Stadsnotarie. Lund.
Annerstedt, C., f. d. Universitetsbibliotekarie. Uppsala.
Appeltoft, P. G., Tullförvaltare. Karlstad.
von Arbin, G. E., Aktuarie. Kristianstad.
Arborelius, G. F., Postmästare. Orsa.
Arfwedson, A. G., Bruksägare. Ulfshyttan.
Armfelt, C. A., Grefve. Salo-Åminne, Finland.
Arnheim, F., Fil. doktor. Berlin.
Arvedson, C. A., Bankdirektör.
Arweson, O., Bokhandlare.
Aspelin, J. A., f. d. Läroverksadjunkt. Hälsingborg †.
Aulin, C. O., Registrator.
Bager, E., Godsägare. Torsberga, Eskilstuna.
- Banér, G.*, Friherre. Åhs, Ringstorp.
Bäckström, A. E. O. A., Major.
Ballé, F., Fru.
Barfoth, A., e. o. Hofrättsnotarie. Lund.
Barnekow, A., Grefve, Godsägare. Kristianstad.
Beck-Friis, C. C., Grefve, Godsägare. Börringe.
Beck-Friis, G. A., Friherre, Legationsråd. London.
Beck-Friis, H. J., Friherre, Envoyé. Wien.
Beck-Friis, J. G., Friherre, Kammarherre. Söderö, Opphem.
Beijer, P., Förste bibliotekarie.
Bejnoff, E., Banktjänsteman. Uppsala.
Belfrage, F. A. O., Med. doktor. Göteborg.
Belfrage, K. A., f. d. Provinsialläkare. Möludal.
Belfrage, Å. V., Disponent. Dal, Veda.
Bellinder, S., Jur. kand. Falköping.
Bennet, C. F., Friherre, Grosshandlare. Paris.
Bennet, J. E. F., Friherre, Ryttmästare. Örtofta.
Benzinger, F., Direktör.
Berg, A., Grosshandlare.
Bergh, A., f. *von Rosen*, Friherrinna. Svartå.
Berg von Linde, A. L. A., f. d. Kapten. Källunda.
Berg von Linde, J. A. A., Godsägare. Dufeke.
Bergentjerna, G., Byråchef.
Berger, S. T., Kanslisekr. Djursholm.
Berggrén, E. W., Byggmästare.
Bergman, F. V., Med. doktor. Göteborg.
Bergmanson, G. E., Kontrollör. Hälsingfors.
Bergmanson, K., Kapten.
Bergstrand, H., Fil. kand. Uppsala.
Berling, J., Registrator. Malmö.
Bernhardt, R., Löjtnant. Torp, Bettna.
Biaudet, Henrv. Fil. doktor, Kapten. Rom.

- Bielke, E.*, f. *Carleson*, Grefvinna. Sturefors.
- Bildi, H. C. E.*, f. *Åkerhielm*, Friherrinna.
- Billig, C. L.*, Krigskassör.
- Björkman, G.*, Fil. doktor.
- Björkman, C. V. E.*, Rektor. Lübeck.
- Björliu, J. G.*, Generalmajor.
- Björnstierna, R. M.*, Generalmajor †.
- Bladin, K. A.*, Kronofogde. Hedemora.
- Blidberg, G.*, Läroverksadjunkt. Lund.
- Blomstedt, C. J. O.*, Intendent. Karlsborg.
- Blomstedt, C. O.*, Kammarherre, Kansliråd.
- Bodin, A.*, Disponent.
- Bogeman, C.*, Godsägare. Botorp.
- Bogeman, C. G.*, Fil. kand. Uppsala.
- Bohnstedt, M.*, Fröken. Rinkesta, Årila.
- Bohnstedt, S.*, f. *Cassel*, Fru. Hjälmarsnäs.
- Bonde, C.*, Grefve, Kammarherre. Mauritzberg.
- Bonde, C. G.*, Frih., Hofjägmästare. Eriksberg.
- Bonde, C. C.*, Friherre, Öfverstekammarjunkare. Eriksberg.
- Bonde, C. J. Trolle*-, Grefve, Godsägare. Trolleholm.
- Bonde, H. F.*, f. *Falkenberg*, Grefvinna. Hesselby.
- von Bonsdorff, C.*, Professor. Hälsingfors.
- Bore, E. L.*, Kyrkoherde. Gellivare.
- Borgström, A. G. S.*, Justitieråd.
- von Born, V. M.*, Friherre. Lovisa.
- Bowstedt, B. I.*, Kapten.
- Bowallius, B.*, Amanuens. Nacka.
- Brahe, M. P.*, Grefve, Öfverstekammarjunkare. Rydboholm.
- Bratt, C.*, Öfverste. Värmlands Bro.
- Brattström, J.*, Köpman.
- Brehmer, N. E. D.*, Löjtnant. Jönköping.
- Breitholtz, C. G. E.*, Auditör.
- Bretzner, C.*, vice Häradshöfding. Silinge.
- Bring, S. E.*, Andre bibliotekarie.
- Brodin, H.*, vice Häradshöfding. Malmö.
- Bromander, C. V.*, Kyrkoherde. Ölme.
- de Bronikowsky, F.*, Landtränmästare. Halmstad.
- Braun, J. A.*, Grosshandlare. Västervik.
- Bråkenhjelm, G. A.*, Generallöjtnant. Hälsingborg.
- Burén, A. O. G.*, Öfverintendent.
- Bäckström, A.*, Löjtnant. Julita.
- Bäckström, T. M.*, Bankkamrer. Sala.
- Bäckvall, L.*, Arkitekt.
- Börjesson, K.*, Bokhandlare.
- Böttiger, J.*, Öfverintendent.
- Carlander, C. M.*, f. d. Grosshandlare.
- Carlheim-Gyllensköld, V.*, Docent.
- Carlson, C. F.*, Kamrer.
- Carlson, G. A. J. G.*, Auditör. Norrköping.
- Carlsson, A.*, Amanuens.
- Carlsson, S. C.*, Öfverläkare.
- Cassel, H.*, Kungl. sekr.
- Cederqvist, J.*, Direktör.
- Cederström, B. C.*, Friherre, Häradshöfding.
- Cederström, C. O. R.*, Friherre, Intendent.
- Cederström, E. T.*, Friherre, Godsägare. Krusenberg.
- Cederström, R. S. C. T.*, Friherre, Kammarherre.
- Celsing, E. F.*, Kapten. Biby, Eskilstuna.
- Celsing, G. H.*, Öfverkammarherre.
- Cervin, C.*, Underlöjtnant.
- Chrysanter, C. T. L.*, Advokat. Uppsala.
- Clason, S.*, Professor. Lund.
- von Collan, A.*, Protokollssekreterare. Hälsingfors.
- Colliander, C. O.*, Löjtnant. Göteborg.
- Collijn, I.*, Förste bibliotekarie. Uppsala.
- Coyet, G.*, Kammarherre. Torup, Bara.
- Cramér, C.*, Bankdirektör.
- Creutz, E. J. G.*, Friherre, Kapten. Saltsjöbaden.
- Creutz, G. P.*, Grefve, Godsägare. Malmgård, Borgå.
- Cronenberg, O. U.*, Kanslerssekreterare.
- Cronsiot, L.*, f. d. Borgmästare. Malmö.
- Cronstedt, F. W.*, Grefve, Kammarherre, Godsägare. Fullerö.
- Dahl, J. I.*, Kapten.
- Dahlberg, A.*, Rådman.
- Dahlberg, K.*, Stadsnotarie. Malmö.
- Dalén, H.*, vice Auditör.
- Dandenell, A.*, Kamrer.
- von Dardel, G. F. N.*, Kammarjunkare.
- von Dardel, N. O.*, vice Häradshöfding.
- Decker, W.*, Godsägare. Nybyholm.
- De Geer, G.*, Friherre, Major. Uppsala.

- De Geer, J. J. G.*, Frih., Kammarherre.
- De la Gardie, J. C.*, Grefve, Öfverstekammarjunkare.
- Dellwik, A.*, Grufingenjör. Malmberget.
- De Maré, T.*, Öfverste. Eksjö.
- Dickson, C.*, Bankdirektör.
- Dingertz, C.*, Direktör. Arlöf.
- Douglas, I. V. A.*, Grefve, Landshöfding. Linköping.
- Drake, C. F.*, Hofrättsnotarie.
- Drakenberg, S. A.*, Major.
- Drangel, C. O. E. R.*, Öfverkontrollör.
- Dabois, S. E. J.*, Kontorsskrifvare.
- Dufwa, A. W.*, Advokatfiskal.
- Durling, A. E.*, Hofrättssekreterare.
- von Düben, H.*, Friherre, Kapten. Landskrona.
- Eckerbom, H. G.* Wäxjö.
- von Eckermann, E. E.*, f. Åkerhielm, Friherrinna.
- Edelstam, A.*, Hofrättsfiskal.
- Edelstam, C. G.*, Registrator.
- Edelstam, O.*, Fil. lic.
- Edman, C. G.*, Kanslisekreterare.
- Egerström, F. R.*, Byråchef.
- Ehnbom, O. E.*, v. Hărădshöfding. Kalmar.
- Ehrengranat, K. A.*, Kapten. Önafors.
- von Ehrenheim, F. C. E.*, Kammarherre. Grönsö.
- Ehrensward, C. A.*, Grefve, Ryttmästare. Liatorp.
- Ekdahl, A. J.*, Regementsläkare. Teckomatorp.
- Ekelund, D.*, Landssekreterare.
- Eklundh, C. G. K.*, Öfverste. Eksjö.
- Ekstrand, V.*, Ingenjör.
- Ekström, H.*, Direktör. Kungsängen.
- Ekström, W.*, Professor. Hälsingfors.
- Elfman, A.*, Hamnkamrer. Hälsingborg.
- Elgenstierna, G. M.*, Postexpeditör.
- Engström, D. A.*, Ingenjör.
- Ericsson, A. E.*, Apotekare. Växjö.
- Eriksson, J.*, Grosshandlare.
- Erlandsson, P.*, Grosshandlare. Korsnäs.
- von Essen, A. H. son*, Friherre. Uppsala.
- von Essen, A. N.*, Friherre, Kammarherre. Hälliden.
- von Essen, C. R. C. C.*, Trafikchef. Malmö.
- Essén, E. R.* Ås.
- von Essen, F.*, Friherre, Riksmarskalk. Excellens.
- von Essen, W. H. son*, Friherre, Major.
- Ewerlöf, J. G.*, Byråchef. Djursholm.
- Ewerlöf, O.*, Kansliråd.
- Fagerlund, G.*, Kapten. Karlsborg.
- Fahlbeck, P. E.*, Professor. Djursholm.
- Falk, Erik*, Direktör.
- Falk, G.*, Bankkamrer. Malmö.
- Falk, H.*, Landskapsmålare. Karlshamn.
- Falkenberg, C. W. H. G.*, Friherre, Kammarherre. Lagmansö.
- Fant, G. W.*, Postmästare. Laxå.
- Flach, A. W.*, Kansliråd.
- Flach, C. G. A. V.*, Kommendörkapten. Ållonö.
- Fleming, O. H. A.*, Friherre, Major.
- Fock, C. A.*, Friherre, Öfverste. Gäfle.
- Fock, C. A. H.*, Kammarherre. Höfverö.
- Fogman, E.*, Löjtnant. Boden.
- Follin, C.*, Löjtnant. Landskrona.
- Forselius, C. G.*, Ingenjör.
- af Forselles, J. M.*, Fröken, Fil. mag. Helsingfors.
- Francke, O. M.*, Kapten.
- von Friesen, O.*, f. d. Bibliotekarie.
- von Friesendorff, K.*, Friherre.
- Fröberg, C.*, Länsnotarie.
- Fröding, G. H.*, f. d. Öfverstelöjtnant.
- Fröding, N. A. W.*, vice Hărădshöfding. Hjo.
- Fähræus, F. I.*, Kontraktspost. Västerås.
- Fähræus, G. R.*, Läroverksråd.
- Fähræus, O.*, Godsägare. Vadsbro.
- Gahn, E.*, Öfverstelöjtnant. Västerås.
- Geete, G. W.*, f. d. Provinsialläkare. Borås.
- Geete, S.*, Kammarsskrifvare. Kalmar.
- von Gegerfelt, C. E.*, Fältintendent. Härnösand.
- Geijer, R.*, Bruksägare. Uddeholm.
- von Geijer, W.*, Ryttmästare. Vegeholm.
- Gestrin, W. M.*, Handlande. Tammerfors.
- Gezelius, E. A.*, Förste kontrollör.
- Gillberg, H.*, vice Hărădshöfding. Lund.
- Gosling, A.*, Lady. Taxinge-Näsby.
- Granfelt, E.*, Jur. utr. doktor. Hälsingfors.
- Granfelt, L.*, Stationsinspektör. Vartofta.
- Granlund, A.*, Antikv. bokhandlare.

- Grill, S. T.*, Disponent. Godegård.
Grundel, A., Ombudsman.
Grundel, J. L., Boktryckare. Kristinehamn.
Grönberg, F., Bankdirektör. Eskilstuna.
Grönblad, C. A., Bibliotekarie.
Grönwall, F. W., adj. ledamot i Svea hofrätt.
Grönwall, U., Fyringenjör. Djursholm.
Gullberg, O. H., Förste aktuarie.
Gyllenadler, K. G. O., Löjtnant. Salnecka.
Gyllenkrok, A. T. G., Friherre, Kammarherre. Björnstorp.
Gyllenstierna, A., Friherre, Kammarherre. Spannarp.
Gyllenstierna, N., Friherre, Hofjägmästare. Krapperup.
Gyllensvärd, V., Registrator.
Gödel, V., Bibliotekarie.
Göransson, A. H., Revisor.
von Haartman, B., Ingenjör. Kotka.
von Haartman, J., Borgmästare. Hälsingfors.
Hafström, C., Landssekreterare. Halmstad.
Hagstedt, C., Postexpeditör. Båstad.
Hagström, N. V., Banktjänsteman. Göteborg.
Hahr, A., Docent. Lund.
Hahr, A., Jägmästare. Uppsala.
Hallberg, F. W., Rådman. Malmö.
Hallberg, M., Grosshandlare. Hälsingfors.
Hallström, C. A., Kontraktsprost. Flodafors.
von Hallwyl, W. A. F., f. *Kempe*, Grefvinna.
Hamilton, G. M., Grefve, Godsägare. Hedensberg.
Hamilton, H. A., Grefve, Byråchef.
Hammar skjöld, Axel, Sekreterare.
Hammar skjöld, N. B., Fröken. Tuna.
Hammar skjöld, P. A. L. R., Major.
Hanngren, A. E., Brukspatron. Ytternora.
Hansen, H. J., Lärare. Kjöge.
Hasselgren, C. J. M., Jur. kand. Lund.
Hedenberg, E., vice Härads höfding. Åbo.
Hedin, G., Arkivamanuens.
Hedström, F., Revisor.
von Heideman, G. W., Öfverste.
von Heidenstam, O. G., Kammarherre.
Hellström, C., Kapten.
Hellström, G., Fil. stud. Uppsala.
Henning, K., f. *Falkenberg*, Grefvinna.
Henschen, C. E., vice Härads höfding. Uppsala.
Hermelin, E., Friherre Kapten. Noor.
Hermelin, J., Friherre, Godsägare. Ulfåsa.
Hierta, P. G. A., Friherre, Godsägare. Främmestad.
Hildebrand, B. A., Pastor.
Hildebrand, B. E., Ingenjör. Vänersborg.
Hildebrand, H. R. T. E., Riksarkivarie.
Hildebrand, K. E. H., Redaktör.
Hildebrandsson, S., Direktör.
Hillman, A., Konsul.
Hindbeck, K. G. O., Amanuens.
Hirsch, A., Redaktör.
Hjort, E. G. son, f. d. Jägmästare. Råstorp.
Hjortsberg, G., Doktor. Känso.
Hjortsberg, J., Postexpeditör. Kristianstad.
Hochschild, E., Friherrinna. Krapperup.
Hoffman, H., Regementsläkare. Sollefteå.
von Hofsten, G., Förvaltare. Kilagården.
Holm, G. B. A., vice Härads höfding †.
Holmberg, A. E. T., f. d. Sekreterare. Mariefred.
Holmberg, G. F. A., Major. Uppsala.
Holmer, C. A., Rådman. Linköping.
Holmertz, E., f. d. Krigsråd.
Hoppe, B., Konstnär. Malmö.
von Horn, A. G., Kapten. Karlskrona.
von Horn, N., Löjtnant.
von Horn, R. P., e. o. Hofrättsnotarie.
Hougborg, E., Öfverläkare. Pitkäniemi.
Hult, E., Göteborg.
Hult, O., Marinläkare.
Hyberg, J., Kamrer. Göteborg.
Hyllén-Cavallius, C. H. O., Växjö.
af Hällström, E. G. W., Distriktsläkare. Tammerfors.
Höjer, T., Förste sekreterare.
Indebetou, Govert, Direktör.
Isberg, A. U., Stadsarkivarie. Malmö.
Jahnsson, J., Hofjuvelerare.
Jakobsson, G., Roteman.
Janse, A. F. D., Öfverstelöjtnant.

- Johnson, A.*, Konsul.
Johnson, C. L., Pastor.
Jonsson, G. W. M., f. d. Kapten. Vänersborg.
Kallerman, F. W., Kapten. Landskrona.
Kalling, J. P. U:son, Grefve, Godsägare. Myrö.
Kantzow, J. A., Friherre, f. d. Major. Hjulsta.
Kardell, S. J., f. d. Lektor. Östersund.
Karlsson, A., f. *Knagenhielm*, Fru.
Karlsson, J. O., Borgmästare. Västerås.
Key, V., Löjtnant. Linköping.
Kiellman-Göranzon, A. O. I., Kommis- nister.
Kinberg, A. W., Revisor.
af Klercker, J., Fil. doktor. Köpen- hamn.
Klinckowström, A. A. C. R. E., Friherre, Godsägare. Stafsund.
Klinckowström, E., Frih., e. o. Hofrätts- notarie.
Klinckowström, S. M. T., f. *Gylden*, Friherrinna. Stafsund.
Klingspor, A., Kapten. Näsby.
Klingspor, O. G. A., Friherre, Löjtnant. Råbäck.
af Klinteberg, F., Hofrättsråd.
Klockhoff, A., Amanuens.
Kniberg, K. G. E., Öfverste. Karls- borg.
von Kramer, S., f. *Cedercreutz*, Fru. Hälsingfors.
von Krusenstjerna, H. E. F., Löjtnant. Eksjö.
von Krusenstjerna, J. G. F., Notarie.
Kugelberg, O. M., f. d. Revisor.
Kuhlau, K. J. J. Solberga.
Kullberg A., Grosshandl. Katrineholm.
Küsel, E. H., Amanuens. Saltsjö-Duf- näs.
Kuylentjerna, A. J. C., Kammarherre.
Kuylentjerna, O. F., Kapten.
Lagerberg, A. M. E., Kammarherre.
Lagerberg, S. C. A., Sekreterare.
Lagerfelt, C. F., Friherre, e. o. Hofrätts- notarie.
Lagerfelt, G. A. F., Friherre, Kabinetts- kammarherre. Lagerlunda.
- Lagergren, C. E. F. F. J. L.*, Markis, Kammarherre. Tyresö.
Lagergren, Carl-Erik, e. o. Hofrättsnotarie.
Lagergren, G. B., Kanslisekreterare.
Lagergren, K. H., Postmästare. Korsnäs.
Lagerheim, C. H. T. A., Generaldirektör.
Lagerheim, H. G. W. E., Friherre, f. d. Major.
Lamm, M., Docent. Uppsala.
Landén, O. W., Landskamrerare. Falun.
Landergren, H., Postmästare. Sölvesborg.
Larson, I. O., Ingenjör,
Larsson, K., Major. Borgvik.
Laurin, T., e. o. Hofrättsnotarie.
Lawski, J., Konsthandlare. Norrköping.
Lezinsky, C. A., Advokat.
Leijonhielm, C., Friherre, Kammarherre. Örebro.
Leijonhufvud, B. S. A:son, Friherre, Öfverste.
Leijonhufvud, C. E. A:son, Friherre, Öfverstelöjtnant. Oskar-Fredriksborg.
Leijonhufvud, E. T., Friherre, Löjtnant.
Leijonhufvud, G. C:son, Friherre, Revi- sor.
Leijonhufvud, K. A. K:son, Friherre, Kapten. Åängen.
Leijonhufvud, K. G. A., Friherre, Kapten. Strängnäs.
Leijonhufvud, S., Friherre, Aktuarie.
Leijonhufvud, S. A., Fröken, Fil. kand.
Leijonmarck, C. E., President. Jönkö- ping.
Leuhusen, F. W. O., Friherre, Kammar- herre.
Lewenhaupt, A. L. C., Grefve, Kammar- herre. Riksheraldiker.
Lewenhaupt, C. A. A., Grefve, Kabinetts- kammarherre. Klastorp.
Lewenhaupt, C. E. W. C. C:son, Grefve, Kapten. Danbyholm.
Lewenhaupt, C. H. E., Grefve, Fil. doktor. Säbylund.
Levertin, A. P., Med. doktor.
Liliedahl, S. Malmö.
Liljequist, G. N. J., Hofrättsaktuarie.
Lilja, A., Direktör.
Liljhagen, G. E., Statskonsulent. Sträng- näs.

- Lilliecreutz, F.*, Friherre, Kapten. Jönköping.
Lilliehorn, P. F. P., Banktjänsteman.
Lilliehöök, E. B:son, Löjtnant. Örebro.
Lilliehöök, J., Ingenjör.
Lilljebjörn, E. G., Adjunkt.
Lind, A., Bankdirektör. Norrköping.
Lind af Hageby, K., Fru.
Lindbeck, C., Kansliråd.
Lindberg, A., Lärare. Järna.
Lindberg, E., Medaljgravör.
Lindberg, E. V., Grosshandlare.
Lindegren, A., Slottsarkitekt. Drottningholm.
Linder, C., Banktjänsteman.
Linder, H., Kammarjunkare. Svartå.
Lindhagen, A., t. f. Byråchef.
Lindhé, C. J. H., Kapten. Hagby.
Lindhult, N. A., Amanuens.
Lindstedt, A. V., Kamrer.
Lindström, A. F., f. d. Statsgeolog.
Lindström, G., f. d. Assistent.
Lindström, O. S., Kapten. Örebro.
Ling, A., Tandläkare.
Linnell, E. G. F., Kamrer. Växjö.
Livijn, A., Grosshandlare.
Ljungfors, V., Fil. Kand. Lund.
Ljungman, J., vice Auditör.
Ljungströmer, S., Postexpeditör. Norrköping.
Lovén, S., Tjänsteman.
Lovén, S. A., Direktör.
Lundahl, N., Folkskollärare. Lund.
Lundberg, K. W., Protokollsekreterare.
Lundberg, Torsten, Pastorsadjunkt. Hälsingborg.
Lundell, B., Posttjänsteman.
Lundqvist, J. A., Tandläkare. Arvika.
Lundström, A. H., Professor. Uppsala.
Lundström, K. F., Intendent.
Lysholm, T. F. R., Major. Visby.
Löftman, Emil., Kyrkoherde. Nora.
Långström, E., Kammarskrifvare. Göteborg.
Låstbom, T., Kassör. Björneborg.
Läffler, L. F., f. d. Professor. Djursholm.
Löfgren, Bo, Kamrer.
Lövegren, C. G., Kapten. Halmstad.
- Löwen, A. O. L. Trolle*, Friherre, Godsägare. Häringe.
Löwen, S. A. F., Grefve, Godsägare. Gerstabergh.
Löwenadler, H., Handlande. Göteborg.
Löwenborg, F. W., Kapten. Karlberg.
Löwenhielm, S., Ingenjör. Djursholm.
Malmsten, E. H., Arkivamanuens.
Malmström, C. G., f. d. Riksarkivarie. Djursholm.
Mannerfelt, C. O., f. d. Major. Borås.
Martin, H., Rådman.
von Matern, K., v. Häradshöfding.
von Mentzer, O. F., Ryttmästare. Uppsala.
Meyer, E., Docent. Uppsala.
Michaelson, K., f. d. Bruksägare.
Moberg, C. A. E., Häradshöfding. Landskrona.
Montelin, Fredrik, Apotekare. Lund.
Montgomery, J., Kammarherre.
Montgomery-Cederhielm, R., Kammarherre. Segersjö.
Munthe, C. D. L. W. W:son, Generalmajor.
von Möller, A. P., Godsägare. Skottorp.
Mörner, C., Grefve, Jur. utr. Kand.
Mörner, N. C., Grefve, Godsägare. Herrborum.
Nauckhoff, A., f. af *Klint*, Fru.
Naucklér, C. E., Kapten.
Nescher, D. E., Tjänsteman.
Nilsson, Axel, Intendent.
Nordenfeldt, C., Fru. Höganäs.
Nordenskjöld, H., Friherre, Hofrättsfiskal.
Nordenskjöld, O. Borås.
Nordenstierna, O. R., Kontrollör. Hälsingborg.
Noreen, C. A. E., Kapten. Halmstad.
Norin, C. A., v. Häradshöfding.
Norlander, L. G. F., Läroverksadjunkt. Lund.
Norrmén, A., Bankdirektör. Hälsingfors.
Norstedt, R., Landskapsmålare.
Nycander, O., Ingenjör.
Nygren, C. E., Kapten. Karlstad.
Nyköpp, H., Kapten. Hälsingfors.
Nyström, R., Kamrer. Karlstad.

- Odelberg, O. W.*, Fullmäktig i Riksgäldskontoret.
- Odelberg, V. J. V.*, Löjtnant. Farsta.
- Odenocrants, G.*, Ådala.
- Odenocrants, J. G.*, Kronofogde. Vimmerby.
- Odenocrants, T. H.*, Häradshöfding. Annelund.
- Ohlson, O.*, Revisor.
- Oldberg, G. A.*, f. d. Kapten.
- Osbeck, F. A. B.*, Regementsläkare. Fjugesta.
- von Otter, C. F.*, Friherre, Kammarråd.
- Ottergren, C.*, Regementspastor. Ystad.
- Ottergren, F.*, Bankkassör.
- Oxenstierna, S. E. C.*, f. *Wallenberg*, Grefvinna.
- Palm, C. U.*, Djursholm.
- Palme, O.*, Fil. lic. Uppsala.
- Palme, S.*, Direktör.
- Palmén, E. G.*, Friherre, Professor. Häl-singfors.
- Palmgren, J. H. H.*, Regeringsråd.
- Palmkvist, J. E.*, Läroverksadjunkt.
- Palmqvist, C. G.*, Frih., Kapten. Linköping.
- Palmstierna, N. O. M.*, Friherre, Ryttmästare. Skenäs.
- Peterzens, A. F. R.*, Registrator.
- Petersson, A. G.*, Redaktör. Kristinehamn.
- Petersson, C. E.*, Hofkamrer.
- Petrelli, D. T. J.*, Krigsarkivarie. Djurs-holm.
- Peyron, G. F.*, Major.
- Philipson, C. O.*, Godsägare. Marieborg.
- Philipson, E.*, f. d. Generalkonsul. Flen.
- Piltz, C.*, Apotekare.
- Piper, E. A. A.*, Grefve, Kammarherre. Ängsö.
- Piper, E. H. S.*, Fröken. Löfstad.
- Piper, E. W.*, f. *von Haffner*, Grefvinna. Söfdeborg.
- Planting-Gyllenbåga, C. G. O.*, Ryttmästare. Kristianstad.
- Planting-Gyllenbåga, E. J. C.*, Expeditionschef.
- Planting-Gyllenbåga, E. W. C.*, f. d. Häradshöfding.
- von Platen, C.*, Löjtnant. Växjö.
- von Platen, Ph.*, Kronofogde. Ystad.
- Poignant, A.*, Major.
- Posse, G. G:son*, Grefve, Kammarherre. Almnäs.
- von Post, C. R. G. A.*, Kapten. Växjö.
- von Post, D. H. J.*, f. *Tegnér*, Fru. Ås.
- von Post, E. G.*, Rådman. Hudiksvall.
- von Post, G. L. E.*, Kapten. Sollefteå.
- von Post, N. F.*, f. d. Underlöjtnant.
- von Post, O.*, Löjtnant.
- Printzsköld, O. H. R.*, Förste Hofmarskalk.
- Pripp, C. G.*, Amanuens.
- Prytz, C. R.*, Grosshandlare. Göteborg.
- Psilander, A.*, Litteratör.
- Quennerstedt, A. W.*, f. d. Professor. Lund.
- Raab, C. J. C.*, Friherre, Kapten. Klinte-hamn.
- Ramel, H. O. C.*, Friherre, Hofjägästare. Övedskloster.
- Ramel, M.*, Friherre, Godsägare. Hviderup.
- Ramel, S. G. F. T.*, Friherre, Kabinetts-sekreterare.
- Ramsay, J. M.*, f. *Ekström*, Fru. Häl-singfors.
- Ramsay, W.*, Bruksägare. Högfors bruk.
- Raphaël, A.*, Fil. doktor.
- Rappe, F.*, Legationsråd.
- Reenstierna, J. L.*, Med. kand.
- Rehbinder, H. W. J. N.*, Friherre, Kom-merseråd. Djursholm.
- Rehbinder, W.*, Friherre, Öfverste. Väs-tervik.
- Reuterskiöld, S. H. C.*, Civilingeniör. Göteborg.
- Rhedin, M. W.*, Bruksägare. Surte.
- Riben, K. A.*, vice Häradshöfding.
- Ridderstad, C. W. E.*, Öfverste. Järna.
- Ridderstolpe, G.*, Friherre. Storängen.
- Ringius, E. S. E.*, vice Häradshöfding. Malmö.
- Romdahl, A.*, Intendent. Göteborg.
- Roosval, A.*, Direktör.
- Ros, C.*, Godsägare. Årås.
- Ros, H.*, Löjtnant. Karlskrona.
- von Rosen, C.*, Fröken. Lund.

- von Rosen, C. A.*, Grefve, Öfverstekammarherre.
von Rosen, C. E., Grefve, Kapten. Hälsingborg.
von Rosen, E. E. A. A., Grefve, Godsägare. Örbyhus.
von Rosen, F. T. C., Grefve, Öfverstekammarjunkare. Hedenlunda.
von Rosen, G. P. A., Grefve, Hofrättsråd.
von Rosen, G. T. A., Grefve, Kammarherre.
von Rosen, R. G. E. M., Grefve, Öfverstelöjtnant.
Rosengren, C. E. I. H., Regementsläkare. Östersund.
Rosengren, M. F. T., Apotekare. Växjö.
Rosenlind, E., Direktör.
Rosman, H., Fil. doktor. Gäfle.
Rudbeck, J. R. G., Friherre, vice Härads höfding, Sekreterare.
Rudbeck, R. H. J., Friherre, Kammarherre.
Rudbeck, T. G. A. R., Friherre, Biblio:eksamanuens. Uppsala.
Rudelius, F., Löjtnant. Eksjö.
Rydin, K. R., Landshöfding. Visby.
Ryman, F. V. A., Härads höfding. Karlstad.
Sahlin, C., Disponent. Laxå.
Sahlström, M., Arkivforskare. Liljeholmen.
Samelius, H., Jägmästare.
Sandberg, E., Fil. Kand. Uppsala.
af Sandeberg, J. D. F., Löjtnant. Vänersborg.
von Schmalensée, K., Ingenjör. Finnboda.
von Schmalts, C. H. L. S., Löjtnant. Östersund.
Schmiedte, C. J., Fabrikör.
Schram, C. E., Kamrer.
Schulman, C. R. C., Öfverstelöjtnant. Hälsingfors.
Schulman, H., General. Borgå.
von Schulzenheim, C., Kansliråd.
von Schwerin, W. G., Friherre, Godsägare. Skarhult.
Schück, J. H. E., Professor. Uppsala.
Schürer, von Waldheim, M., Intendent. Hälsingborg.
- Sederblad, C. A. P.*, Stadsläkare. Linköping.
Selldin, O. A., Kammarskrifvare. Göteborg.
Seth, M., Notarie.
Settervall, J. G., Grosshandlare.
Settervall, K., Andre bibliotekarie.
Sidenbladh, E., Amanuens.
Silfwerschiöld, O. B. A., Friherre, Godsägare. Koberg.
Silfwerskiöld, O. B. T., Revisor. Stäket.
Silfwersparre, J. H. A. W., Auditör. Vänersborg.
Silfwersvärd, E. L. I., Kapten.
Silfwersvärd, G., Öfverstelöjtnant.
Sinebrychoff, P., Hälsingfors.
Sjöberg, N., Amanuens.
Sjöberg, N. J. L., Förste Stadsläkare. Landskrona.
Sjöberg, N. M., e. o. Hofrättsnotarie.
Sjöberg, T., Kapten, Sköfde.
Sjöbring, N. P., Med. doktor. Växjö.
Sjöcrona, A., f. *Krook*, Fru. Helgenäs.
Sjögren, A., Artist.
Sjögren, A., Kronofogde. Växjö.
Sjöström, C., Stadsfogde. Lund.
Skjöldebrand, H. O., Löjtnant.
Skoglund, A., Fil. doktor.
Skogman, K., Kanslisekreterare.
Smerling, C. O., Advokatfiskal.
Sodenstierna, G. A., Löjtnant. Skutskär.
Sondén, C. M., Professor.
Sparre, C., Grefve, Godsägare. Finnekumla.
Sparre, C. A. G. S:son, Friherre, Disponent. Gunnebo.
Sparre, E., Advokat †.
Sparre, G. A., Grefve, t. f. Hofrättsnotarie †.
Sparre, J. C., Grefve, Kammarherre. Brogård.
Sparre, S. A:son, Friherre, Kapten.
Spens, H., Grefve, Ryttmästare. Uppsala.
Spåre, A., Hofrättsråd. Hälsingfors.
Stackelberg, F. M., Friherre, Direktör. Hälsingfors.
Ståhl von Holstein, G., Ingenjör. Vapnö.
von Stedingk, C. E. S., Friherre, Kammarherre. Fröberga.

- von Stedingk, H. L.*, Grefve, Kapten.
von Stedingk, L. R., Friherre, Kapten.
 Djursholm.
Stenbock, R., Grefve, Löjtnant.
Stenhammar, V., Löjtnant, Linköping.
Stille, A. G. H., Professor, Lund.
Strandh, E., Fru, Göteborg.
Strokirk, C. E., Kapten, Göteborg.
Strokirk, E., Arkitekt.
Stråle, G. V. T., Kammarherre, Rom.
Stålhammar, C. A. C., Öfverste, Eksjö.
Stålhammar, H., Kammarskrifvare, Jönköping.
Stålhandske, O. D., Löjtnant.
Stårck, P. J., Kandidat, Uppsala.
Sundborg, S., Fröken, Sala.
Sundell, H. M., Bokhandlare.
Sundin, C. E., Öfverste.
Swalander, C., Hofrättsråd, Jönköping.
Svensson, U., Notarius publicus.
von Sydow, K. A., Kyrkoherde, Varnhem.
Södergren, J., Disponent, Norrköping.
Söderhielm, A. W. F., Civilingenjör.
 Gäfle.
Söderlindh, R., Kassör, Örebro.
Södersteen, H. F., Kyrkoherde, Askerund.
Tamm, H. S., Godsägare, Lindormsnäs.
Tammelin, T., Direktör.
Taube, C. E. B., Friherre, f. d. Arkivarie.
von Taube, M., Friherre, Professor, St Petersburg.
Tegnér, E. H. W., Professor, Lund.
Tengstrand, I. E. O., Byrådirektör.
Tengvall, G., Auditör, Härnösand.
Tham, P. A. O., Tjänsteman i Sv. Telegrambyrån.
Thestrup, J. G., Rådman, Landskrona.
Thomle, E. A., Arkivarie, Kristiania.
Thorling, A., Målarmästare.
Thorsell, A. F., Öfverstelöjtnant.
Thuresson, E. V., Ingenjör, Sundsvall.
Thyselius, E., Redaktör.
Tigerschiöld, H. E., Kansliråd.
Tigerstedt, E. S., Öfverstelöjtnant, Hälsingfors.
Tigerstedt, J. M., Järnvägskontrollör.
 Äggelby.
- Toll, H. G.*, Kammarherre, Hjuläröd.
Toll, K. O., Öfverstelöjtnant, Visby.
Trana, E. A., Borgmästare, Göteborg.
von Troil, W., Friherre, Kamrer, Hälsingfors.
Troilius, C. R., v. Häradshöfding.
Trolle, A. E. S., f. *Leijonhufvud*, Friherrinna, Trollenäs.
Trotzig, K. E., Kontrollör, Hedemora.
Troselli, P. L., Kammarherre, Björnsnäs.
Tullberg, H. W., Bokförläggare.
von Törne, J. O. R., Bankdirektör.
 Hälsingfors.
Uddgren, H. E., Löjtnant, Kville.
Uggla, C., Häradshöfding, Västerås.
Uggla, E. J. G., Friherre, f. d. Kapten.
Uggla, T., Auditör, Lund.
af Ugglas, S., Grefve, Kammarherre.
 Yxtaholm.
Ulfsparre, J. A. O., Major, Hälsingborg.
Ulrich, C. J., Auditör.
Unman, J., Grosshandlare.
Upmark, G., Intendent.
Vougt, C. F. T., Kanslisekretärer.
Vult von Steyern, J. F. W., Godsägare.
 Kaggeholm.
von Wachenfelt, H., Kandidat, Uppsala.
Wachtmeister, A. W., Grefve, Kammarherre, Kulla Gunnarstorp.
Wachtmeister, E. S. L. C., f. *von Platen*, Grefvinna, f. d. Statsfru, Kulla Gunnarstorp.
Wachtmeister, F. Cl:son, Grefve, Universitetskansler.
Wachtmeister, G. F., Grefve, f. d. Ryttmästare, Knutstorp.
Wachtmeister, H. G. Trolle, Grefve, Öfverstekammarjunkare, Trolle-Ljungby.
Wachtmeister, H. H:son, Grefve, Generaldirektör.
Wachtmeister, W. U. M., f. *Bennet*, Grefvinna, Kristineholm.
Wadstein, A., Fil. doktor, Hälsingborg.
Wagnsson, G., Kalmar.
Wahlfisk, J., Kontraktsprost, Teol. d:r. Närkes-Kil.
Wahlén, C. A., Grosshandlare.
Wahlund, J., Borgmästare, Östhammar.

- Wallensteen, J. A.*, f. d. Kammarrättsråd.
Wallgren, A., Fältintendent. Karlsborg.
Wallin, F. E. H., Bokförläggare.
Wanche, F. T., Kamrer.
Warburg, K. J., Professor.
Weber, C. A., Bankofullmäktig.
Wedberg, J. O., f. d. Justitieråd.
Weidling, C. H., Kontrollör. Göteborg.
von Wendt, E., Redaktör. Åbo.
Wengström, R., Ingenjör. Katrineholm.
Wennberg, C., f. d. Lasarettsläkare. Växjö.
Wennerberg, S. A., f. d. Ryttmästare.
 Köpenhamn.
Wennerström, J. V., Apotekare. Växjö.
von Wernstedt, H., Kapten. Karlskrona.
Wessler, J., Tandläkare.
Westerdahl, E., Kamrer.
Westin, C., Sekreterare.
Westman, C. G., Legationssekreterare.
Westrin, A., f. d. Landssekr. Kalmar.
Wieselgren, R., Ingenjör. Nykvarn.
Wigert, K. G., Kapten. Karlsborg.
Wijk, C., f. *Dickson*, Fru. Göteborg.
Wijkström, F., Kapten.
Wik, K., vice Häradshöfding. Härnösand.
Wilkens, G. D., Överläkare.
Willers, W., Kamrer.
Wilskman, A., Registrator. Hälsingfors.
Winquist, G. E., Borgmästare. Hedemora.
Virgin, E., Löjtnant. Karlskrona.
Wrangel, A. M. H., Grefve, Envoyé.
 London.
Wrangel, C. F., Friherre, Kabinettskam-
 marherre. Ellinge.
Wrangel, E. H. G., Professor. Lund.
Wrangel, H. E. I., f. *Ehrensward*, Fri-
 herrinna. Hyby.
Wrangel, H. G. W., Generalmajor.
Wrangel, N., Friherre, Öfverste. S:t
 Petersburg.
Wrede, E., Friherrinna. Arrajoki.
Wrede, H., Friherre, Hofrättsråd. Jön-
 köping.
Wretman, J., Rådman.
Zethelius, G., f. d. Kanslisekreterare.
Zettervall, S., Ingenjör. Djursholm.
Åhrberg, C. H., vice Häradshöfding.
Åhsberg, S., Kontorschef. Göteborg.
Åkerhielm, A. L. E., Friherre, President.
Åkerhielm, C. A. F., Friherre.
Åkerhielm, G. F. N., Friherre, Kabinetts-
 kammарherre. Torsåker.
Åkerman, Gunnar, e. o. Hofrättsnotarie.
Åkerman, H., Ryttmästare. Hälsingfors.
Åkerstedt, H., Banktjänsteman. Malmö.
Ädelgren, N., Amanuens.
Örn, G. H., Landtränsmästare. Linköping.
Österman, E., Porträttmålare.

Institutioner, som åtnjuta ledamotsrätt:

<p> <i>Artillerimuseum.</i>
 <i>Delegationen för de Antellska samlin-
 garna.</i> Hälsingfors.
 <i>Falu läroverks bibliotek.</i>
 <i>Finlands statsarkiv.</i> Hälsingfors.
 <i>Finska riddarhuset.</i> Hälsingfors.
 <i>Gäfle stadsbibliotek.</i>
 <i>Göteborgs realläroverks bibliotek.</i>
 <i>Göteborgs stadsbibliotek.</i>
 <i>Historiska föreningen.</i> Uppsala.
 <i>Kalmar nation.</i> Uppsala.
 <i>Kalmar regementes officersbibliotek.</i>
 <i>Karlstads läroverks bibliotek.</i>
 <i>Krigsarkivet.</i> </p> | <p> <i>Kungl. krigsskolans bibliotek.</i> Karl-
 berg.
 <i>Nationalmusei konstafdelning.</i>
 <i>Norska riksarkivet.</i> Kristiania.
 <i>Skara gymnasiebibliotek.</i>
 <i>Stockholms stads bibliotek.</i>
 <i>Stora landslogens bibliotek.</i>
 <i>Svenska riddarhuset.</i>
 <i>Uppsala landsarkiv.</i>
 <i>Vadstena landsarkiv.</i>
 <i>Värmlands regementes officerskår.</i> Karl-
 stad.
 <i>Växjö läsestuga.</i>
 <i>Örebro läroverks bibliotek.</i> </p> |
|---|---|

De af samfundets ledamöter, för hvilka ej annorlunda uppgifves, bo i Stockholm.

Redaktionen är tacksam för uppgifter om *ändrade titlar och adresser*, insända till Personhistoriska Samfundet, Riksarkivet, Stockholm.

Antalet ledamöter i Samfundet:

År 1899	174
» 1900	275
» 1901	372
» 1903	477
» 1905	574
» 1907	686
» 1910	776

Nya ledamöter mars—september 1910:

Bonde, Ph., Grefve. Bosjökloster.

Brandberg, C. F. E.

Carlberg, C., Postmästare. Falun.

Cronhielm, E., Grefve, Löjtnant. Sköfde.

Dahlgren, E., Bruksägare. Karlstad.

Danström, L., Redaktör. Halmstad.

Fredholm, I., Professor.

von Frenckell, W., Statsråd. Haistila.

Georgii, G., Konsulinna.

Hjorth, C. W., Jordbrukskonsulent. Gäfle.

Hjorth, R., Apotekare. Vadstena.

Holmberg, S., t. f. Revisionssekreterare.

de Founge, S., Grosshandlare. Gäfle.

Ljunggren, C. J., v. Håradshöfding.

Ljungh, F. W., Postdirektör.

Lomm, E. E., Amanuens.

Näsmark, J., Rådman. Sala.

Palm, W., Studerande.

Ridderborg, C. G. A. F., Kaptan. Ribbingshof.

Ridderstolpe, A., Grefve. Giresta.

af Sandeberg, A. D., Major. Uppsala.

Schager, F. O., Jur. kand.

Schmidt, C. A., Tandläkare.

von Schmiterlöw, A., Fröken. Tagel.

von Schmiterlöw, P. E. A., Löjtnant.

Schürer von Waldheim, E. L. W.,

Öfverstelöjtnant. Västerås.

Stackelberg, E., Friherre. Reval.

Streitberg, T., Paris.

Stålhammar, R., Kaptan. Östersund.

Tamm, T., f. Kantzow, Fru. Eneby.

Wibelius, O., Amanuens.

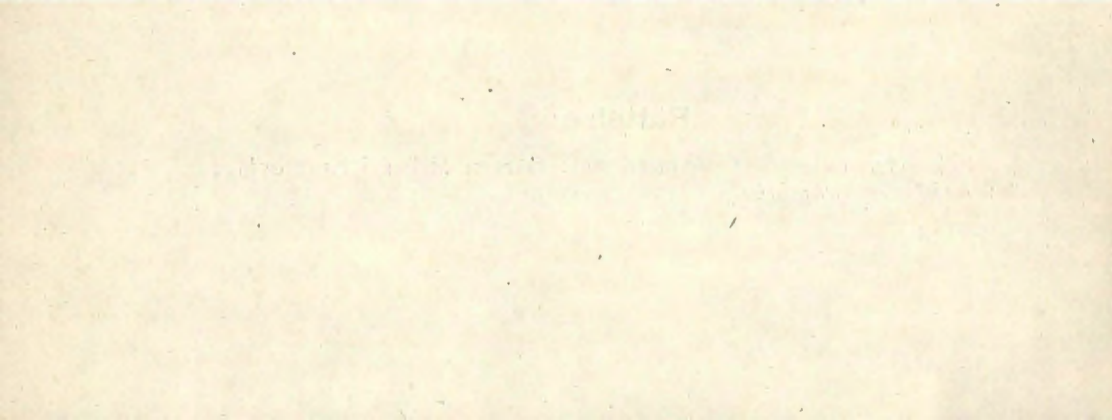
Åkermark, H. J. T., Bankdirektör. Halmstad.

Åsbrink, G., Direktör.

Rättelse:

Sid. 175 rad. 6—7 nedifrån står: Gürgen Meijer i Norrköping;
läs: *Kristoffer Schneider*.

100113

Följande af samfundets skrifter utlämnas åt *ledamöter i samfundet*, efter rekvisition hos skattmästaren, adr. Riksarkivet, till nedannämnda pris nämligen:

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del I, n:r 1 samt 3—12 årg. 1879—1888, dock saknas n:r 2), per n:r kr. 1.

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del II, n:rs 1—12 (årg. 1889—1896, 346 sid.), lämnas fullständig till nedsatt pris af allenast kr. 6.

Lösa häften för 1 kr. för hvarje häfte; dubbelhäftet n:rs 11—12 för 2 kr. Ex. tryckt på *bättre papper* (däraf några få fullständiga årg. äro tillgängliga) jämte *Register* till delarne I och II, äfven på *bättre papper* kr. 15.

Personregister till delarne I och II (44 sid.) kr. 2.

Personhistorisk tidskrift, årg. II (1900, 180 sid.) med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1900, 53 sidor kr. 5.

Årg. I och III slutsålda. Däraf finnas endast I h. 3 o. 4 samt III h. 4 å 1.25 per häfte.

Personhistorisk tidskrift, årg. IV (1902, 166 sid., med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1902, 43 sid. kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. V (1903, 222 sid., med 25 porträtt och register samt Dödslista för 1903, 37 sid.) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VI (1904, 164 + 23 sid., med 22 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VII (1905, 167 + 56 sid., med 19 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VIII (1906, 133 + 106 sid., med 17 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. IX (1907, 111 + 160 sid., med porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. X (1908, 203 sid. med 22 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. XI (1909) kr. 5.

Handlingar, utg. genom samfundet:

I. S:t Nikolais kyrkas i Stockholm vigselbok, I. 1604—1650 och 2. 1651—1700 (182 sid.), utg. af F. U. Wrangel kr. 3.

II. En adlig och furstlig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G. Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.), kr. 1:50.

III. Släkten Aminoff (85 sid. + I tab.) kr. 5.

IV. Klosterfolket i Vadstena; af C. Silfverstolpe (168 sid.) kr. 3.
D:o d:o tryckt på *bättre papper* (i få ex.) kr. 5.

V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N. Sjöberg (6 + 87 sid.) med 31 porträtt, ingår som bilaga i årg. III och IV.

VI. Svenskarne under dannebrogen 1848—50, med tillägg (102 + 24 sid.), af B. Schöldström, med 97 porträtt. Erhålles gm C. E. Fritzes bokhandel, Stockholm.

VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almquist (80 sid.) kr. 2.

VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt + 56 sid. och 3 porträtt), ingå som bilagor i årg. VI och VII.

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905, af G. Elgenstierna (106 sid.); ingår som bilaga i årg. VIII, h. 3—4.

2. Kalmar regementets chefer 1623—1907, af F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingår som bilaga i årg. IX, h. 3—4.

Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 å kr. 1.

3. Register till Personh. Samfundets porträttsamlingar årg. I—III (1906—08); ingår som bilaga i årg. XI, h. 2—4 och XII, 1—2 kr. 2.

Närmare omnämmande af följande värdefulla till redaktionen insända böcker kommer att inflyta i nästa häfte:

BJÖRLIN, G. Gustaf Baner. Del. 2 och 3.

LEVERTIN A. och SCHIMMELPFENNIG, C. F. V., Sveriges apotekarhistoria. H. 1.

Sveriges krig åren 1808 och 1809. Utgifven af Generalstaben. Del. 5.

KLAEBER, H., Marschall Bernadotte.

Malla Montgomery—Silverstolpes memoarer. Utgifna af M. GRANDINSON. Del. 3.

För hundra år sen. Utg. af SAM CLASON. Del 2.

Inom kort utkommer och utsändes som gratisbilaga till Samfundets ledamöter:

Skrifter utgifna af Personhistoriska Samfundet. 4:

Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads Magistrat och andra stadens tjänstemän under åren 1700—1800 af Dr KARL ENGHOFF.

Med ofvanstående bilaga följer titelblad och årsregister för Personhistorisk Tidskrifts årgång 1910.

REDAKTIONEN.
